

G Ü M R Ü K U Z M A N L A R I D E R N E Ğ İ

GÜMRÜKTE UZMAN GÖRÜŞÜ

YIL: 8 • SAYI: 22 • Temmuz - Eylül 2009

• TASFİYE SÜRECİNİN HIZLANDIRILMASI
ELEKTRONİK SATIŞ ve BARKOD SİSTEMLERİ

• ONAYLANMIŞ KİŞİ STATÜSÜ: 2 SERİ NOLU
GÜMRÜK GENEL TEBLİĞİ
(BASİTLEŞTİRİLMİŞ USUL)
İLE GETİRİLEN YENİLİKLER

• BASMÜDÜRLÜKLERE BAĞLI GÜMRÜK VE
GÜMRÜK MUHAFAZA MÜDÜRLÜKLERİNİN
BİRLEŞTİRİLMESİ ÜZERİNE

• VERİ MADENCİLİĞİ VE TÜRK GÜMRÜK
İDARESİNE GETİRECEKLERİ

• SAMSUN GÜMRÜK VE MUHAFAZA
BASMÜDÜRLÜĞÜNÜ ZİYARET

• GÜMRÜK KANUNU ile VERGİ USUL
KANUNU ÖZELİNDE HUKUK
SİSTEMİMİZDEKİ MÜCBİR SEBEP
MÜESSESESİNE BİR BAKIŞ

• SINIR TİCARETİ ile SINIR TİCARET
MERKEZLERİNİN SON DURUMUNA
İLİŞKİN SORU ve CEVAPLAR

• BASIN KÖŞESİ

GENERAL DECLARATION

(Outward/Inward)

AGRICULTURE, CUSTOMS, IMMIGRATION, AND PUBLIC HEALTH

Owner or Operator ..... NATIONAL AERONAUTICS AND SPACE ADMINISTRATION

Marks of Nationality and Registration ..... U.S.A. Flight No. APOLLO 11 Date JULY 24, 1969

Departure from ..... MOON (Place and Country) Arrival at ..... HONOLULU, HAWAII, U.S.A. (Place and Country)

FLIGHT ROUTING

("Place" Column always to list origin, every en-route stop and destination)

PLACE	TOTAL NUMBER OF CREW	NUMBER OF PASSENGERS ON THIS STAGE	CARGO
CAPE KENNEDY	COMMANDER NEIL A. ARMSTRONG		
MOON	<i>Neil A. Armstrong</i>	Departure Place: Embarking ..... NIL Through on same flight ..... NIL	MOON ROCK AND MOON DUST SAMPLES ..... Cargo Manifests Attached
JULY 24, 1969 HONOLULU	COLONEL EDWIN E. ALDRIN, JR.	Arrival Place: Disembarking ..... NIL Through on same flight ..... NIL	
	<i>Edwin E. Aldrin, Jr.</i>		
	<i>Michael Collins</i>		
	LT. COLONEL MICHAEL COLLINS		

Declaration of Health

Persons on board known to be suffering from illness other than airsickness or the effects of accidents, as well as those cases of illness disembarked during the flight:

NONE

Any other condition on board which may lead to the spread of disease:

TO BE DETERMINED

Details of each disinsecting or sanitary treatment (place, date, time, method) during the flight. If no disinsecting has been carried out during the flight give details of most recent disinsecting:

Signed, if required .....
Crew Member Concerned

For official use only

HONOLULU AIRPORT
Honolulu, Hawaii
ENTERED

Ernest J. Inura
Customs Inspector

I declare that all statements and particulars contained in this General Declaration, and in any supplementary forms required to be presented with this General Declaration are complete, exact and true to the best of my knowledge and that all through passengers will continue/have continued on the flight.

GÜMRÜKTE UZMAN GÖRÜŞ

GÜNCEL GÜMRÜK VE DIŞ TİCARET DERGİSİ

YIL: 8

SAYI: 22

Temmuz - Eylül 2009

SAHİBİ:

Gümrük Uzmanları Derneği Adına
Yönetim Kurulu Başkanı
Aynur ÇIRAY

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ:

Evren YENİ

YAYIN KURULU:

Adem OĞULTARHAN
Aliye ÖZTÜRK
Damla EŞREFOĞLU
Mehmet UYLUKÇU
Ömür İNELLİ
Serkan AYYILDIZ
Sinan AKYÜZ

REKLAM YÖNETMENİ:

Serkan AYYILDIZ

GÜMRÜK UZMANLARI DERNEĞİ

YÖNETİM KURULU:

Aynur ÇIRAY
Ebru CAN
Mehmet UYLUKÇU
Koray SOKULLU
Evren YENİ

YÖNETİM ADRESİ:

Yüksel Cad. No: 46 Kat: 4 Kızılay / ANKARA
Tel: (312) 306 89 61 • Faks: (312) 311 50 47
E-posta: gud@gud.org.tr • www.gud.org.tr

ABONELİK:

Yıllık 4 adet dergi için abonelik bedeli
KDV Dahil 25,00 TL'dir.
Abonelik ve ayrıntılı bilgi taleplerinizi,
gud@gud.org.tr e-posta adresine veya
(312) 311 50 47 no'lu faks iletebilirsiniz.

ISSN: 1303-7722

Gümrükte Uzman Görüşün Basımı Kalkan Matbaacılık
Ltd.Şti. tarafından gerçekleştirilmiştir. 31 Ağustos 2009.
Büyük Sanayi 1. Cad. Alibey İşh. No: 99/32 İskitler / ANKARA
Tel : 0.312 342 16 56 - 342 16 76 - 341 92 34 • Fax : 0.312 384 57 46

Copyright © 2002-2009 Gümrük Uzmanları Derneği
Her hakkı saklıdır. Yaygın süreli yayın. Üç ayda bir yayınlanır.
Dergi'de yayımlanan yazılardaki görüşler yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

- 2** YÖNETİM KURULUNDAN
- 3** EDITÖRDEN
- 4** SINIR TİCARETİ ile SINIR TİCARET MERKEZLERİNİN SON DURUMUNA İLİŞKİN SORU ve CEVAPLAR
Leman ŞAHİN
- 12** TASFİYE SÜRECİNİN HIZLANDIRILMASI, ELEKTRONİK SATIŞ ve BARKOD SİSTEMLERİ
Serdar AY
- 20** ONAYLANMIŞ KİŞİ STATÜSÜ: 2 SERİ NOLU GÜMRÜK GENEL TEBLİĞİ (BASİTLEŞTİRİLMİŞ USUL) İLE GETİRİLEN YENİLİKLER
Sinan AKYÜZ
- 30** GÜMRÜK KANUNU ile VERGİ USUL KANUNU ÖZELİNDE HUKUK SİSTEMİMİZDEKİ MÜCBİR SEBEP MÜESSESESİNE BİR BAKIŞ
Adem OĞULTARHAN
- 52** BAŞMÜDÜRLÜKLERE BAĞLI GÜMRÜK VE GÜMRÜK MUHAFAZA MÜDÜRLÜKLERİNİN BİRLEŞTİRİLMESİ ÜZERİNE
Ayşe Sevim ERİLHAN
- 56** VERİ MADENCİLİĞİ VE TÜRK GÜMRÜK İDARESİNE GETİRECEKLERİ
Aliye ÖZTÜRK
- 62** SAMSUN GÜMRÜK VE MUHAFAZA BAŞMÜDÜRLÜĞÜNÜ ZİYARET
Ali Murat PALA
- 68** BASIN KÖŞESİ
Ömür İNELLİ

GÜMRÜK YÖNETİM KURULUNDAN

Değerli Okurlarımız,

“Gümrükte Uzman Görüş” adlı dergimizin yeni sayısı ile bir kez daha sizinle biraradayız.

Yaz aylarının alışlageldik düşük temposu, bu yıl yerini hummalı bir çalışmaya bıraktı: Ekim ayının ilk haftasında yürürlüğe girecek olan 5911 sayılı Kanun’a uygun ve güncel bir Gümrük Yönetmeliği hazırlanıyor. Bir yandan gümrük iş akışlarını sadeleştirmeye ve hızlandırmaya gayret ederken bir yandan da daha fazla emniyet ve güvenlik kaygıları taşıyan yeni gümrük mevzuatı bizi yeni kavram ve yaklaşımlarla tanıştıracak.

Gümrük camiası mensuplarının bu yeni ve dinamik yapıya yakışan bir performans ortaya koymaları için daha yüksek bir motivasyona ihtiyacı olduğunu bu vesileyle bir kez daha vurgulamak istiyoruz.

Başta “gümrük mevzuatı ve uygulamaları” olmak üzere uluslararası ticaretin çeşitli yönleri ile ilgili araştırma ve incelemelerinizi Gümrükte Uzman Görüş Dergisi aracılığıyla bizimle paylaşmanızı diliyoruz.

*Bu sayımızın yayımlanmasında emeği geçen ve katkı sağlayan herkese teşekkürlerimizle,
Yeni sayımızda görüşmek üzere,*

Aynur ÇIRAY

Gümrük Uzmanları Derneği Başkanı

ZAMANLAR

EDİTÖRDEN

Sevgili Okuyucularımız,

Bazı yenilikler de içeren 22 nci sayımızı sizlere ulaştırmış bulunmaktayız. Her çıkan sayı, bizleri dergimizin çıkarılmasına devam etmek için motive ettiğinden, bir sonraki sayı için gerekli olan enerjiyi de bu sayıyla toplamış olacağız. Bu enerjimizin, camiamızda olup biten ve tüm gümrük çalışanlarıyla birlikte bizleri de atalate iten birçok faktöre rağmen, devam etmesi sevindiricidir.

Sizlerin de gözlemlemiş olacağınız gibi daha güzel görünen ve içeriği daha özgün olan bir dergi çıkarma çabamız nedeniyle, dergimizde, zaman zaman yenilikler yapılmaktadır. Bir önceki sayımızda, yazarlarımızın birer küçük resminin yazıların başında yer alması uygulamasını başlattık. Bu uygulamamıza ilişkin olarak okurlarımızdan büyük ölçüde olumlu yorumlar aldık ve uygulamamıza devam etmeyi planlamaktayız.

Elinizdeki sayımızda önceki sayılarımızda olmayan bir "basın köşesi"ne yer verdik. Bu köşeyi, okurlarımızın, gümrük camiasını ilgilendiren gelişmelerin basında yer alışı biçimine ilişkin bir fikir edinebilmeleri amacıyla tasarladık. Ama bu köşenin, basında yer almamış olmakla birlikte, paydaşlarımızı ilgilendiren diğer haberlere de açık olduğunu belirtmek isteriz. Bununla ilgili detayları ilgili köşede bulmanız mümkündür.

Bundan sonraki sayılarımızda yer vermek üzere önemli yargı kararlarından bazılarını yayınlama düşüncemizi de gerçekleştirmeyi umuyoruz.

Bu sayıda ayrıca, gümrükçülük mesleğinin hem ne kadar eğlenceli olabileceğini hem de hayatın içinde ne kadar yaygın bir şekilde yer aldığını gösteren bir belgeyi ön iç kapağa koyduk. Bu belge, Ay'a ilk ayak basan astronotların dönüşte ABD gümrük makamlarına yaptıkları beyanı göstermektedir. Bu belgeyi temin eden Gümrük Uzmanı Barış Biçimseven'e teşekkür ederiz.

Son olarak belirtmek gerekir ki; bu derginin çıkarılması sürecinde, özellikle son iki senelik periyotta büyük emek veren Gümrük Uzman Yardımcısı Evren Yeni, yayın kurulunda görev yapan Gümrük Uzmanları; Yaşam Çiçek, Mehmet Uylukçu, Sinan Akyüz, Aliye Yıldırım ile Gümrük Uzman Yardımcıları Damla Eşrefoğlu, Ömür İnelli ve Serkan Ayyıldız arkadaşlarımız ile birlikte çalışmak, inanmasalar da, büyük zevk. Son iki sayıdır adeta ikinci bir editör olarak görev yapan, yenilikçiliği ve titizliği ile bilinen arkadaşımız Gümrük Uzmanı Sinan Akyüz'ün katkısının çok büyük olduğunu da ayrıca not etmek gerekir.

Okuru, yazarı ve abonesi olmaya devam ederek dergimizin gelişmesine katkıda bulunmanız ümidiyle...

Keyifli okumalar,

Adem OĞULTARHAN

Editör

SINIR TİCARETİ ile SINIR TİCARET MERKEZLERİNİN SON DURUMUNA İLİŞKİN SORU ve CEVAPLAR

Leman ŞAHİN

Gümrük Uzmanı
lemanc@gumruk.gov.tr

Ülkemizde hem dış ticaretin geliştirilmesi hem de bölgesel ekonomik farklılıkların giderilmesi amacıyla çeşitli uygulamalara gidildiği bilinmektedir. Bu çerçevede, 1970'lerden beri ülkemizde değişik isimler altında ve değişik yönleri bulunan sınır ticareti uygulamaları geliştirilmiştir. Halen sınır ticaret merkezleri (STM) ve sınır ticareti isimleri altında uygulamalar devam etmekte olup, komşu ülkelerle sınırda bulunan illerimiz arasındaki ticaretin bir kısmı bu uygulamalar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.¹ Bu uygulamaların dayanağı, 474 sayılı Kanununun 2 nci, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 16 ncı ve 172 ncı maddeleridir.

Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Kararda, Sınır Ticaretinin, "Bu Karar kapsamındaki illerin ihtiyaçlarının bir kısmının sınır komşusu ülkelerden ithalat yoluyla daha düşük maliyetle karşılanması ve bu illerimizden ihracatın artırılması suretiyle söz konusu illere ekonomik ve ticari canlılık kazandırılması amacıyla yapılan ticari işlemleri," ifade ettiği belirtilmektedir.

Sınır Ticaret Merkezleri ise belirli illerde bulunan, sınırları belli ve içinde mağazaların bulunduğu bir uygulamadır. Bu merkezlerde de yine Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar

ile getirilen özel düzenlemeler bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu uygulamadan mümkün olduğu kadar çok faydanın elde edilebilmesi için sınır ticaretine ilişkin mevzuatta, bu ticaretin geliştirilmesi amacıyla çeşitli değişiklikler yapılabilmektedir. Bu kapsamda, ekonomik krizin etkilerini azaltmak ve sınır ticaretini canlandırmak suretiyle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ekonomik ve ticari gelişmeye ivme kazandırmak amacıyla komşu ülkeler ile sınır ticareti kapsamında yapılacak ihracat ve ithalata ilişkin kuralları belirlemek üzere sınır ticareti mevzuatında değişikliğe gidilmiştir.

Bu çerçevede hazırlanan Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar'ın yürürlüğe konulması hakkındaki 01/12/2008 tarihli, 2008/14451 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı² 16.06.2009 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Bu derlemede, bu Karara göre sınır ticaretinin unsurlarının neler olduğu, hangi birimlerin ne gibi yetkilere sahip olduğu, Sınır Ticaret Merkezleri ile ilgili olarak idari yönden yaşanan sıkıntıların ne olduğu vb. konularda, bilgilendirme amaçlı olarak soru cevap şeklinde bir yöntem izlenmiştir ve temel kaynakçamız Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar olmuştur.

Soru1- Sınır ticareti nedir? Sınır Ticaret Merkezi nedir?

Sınır ticareti Türkiye'de çeşitli formlar almış olmakla birlikte, 2003 yılından 2009 yılına kadar komşu ülkeler ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizdeki bazı iller arasındaki sınır ticareti, ağırlıklı olarak, Sınır Ticaret Merkezleri (STM) üzerinden yapılmaktaydı.

Sınır Ticaret Merkezleri, belirli illerde bulunan ve bu merkezlerdeki kişilerin (mağazaların) komşu ülkelerle yapılan ithalat ve ihracat işlemlerine aracılık yaptıkları bir sistem idi. Ancak, 2008/14451 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile sınır ticareti bu formun dışına çıkarılmıştır. Sınır Ticaret Merkezleri de faaliyette bulunmakta, ancak sınır ticaretinin Sınır Ticaret Merkezleri üzerinden yapılması zorunluluğu bulunmamaktadır. 2008/14451 sayılı BKK'ya göre, artık, sınır ticareti kapsamındaki illerde yerleşik esnaf veya tacirin, gerekli koşulları taşıması kaydıyla, belirli bir merkezde faaliyette bulunmak zorunluluğu bulunmaksızın sınır ticareti kapsamında ithalat ve ihracat işlemi yapabileceği mümkün bulunmaktadır.

Soru2- Sınır Ticareti yapabilmek için izin alınması gerekir mi?

Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karara göre, sınır ticareti faaliyetinde bulunabilmek için gerekli izinlerin alınmış olması gerekir. İzni gösteren belgenin ismi Sınır Ticareti Belgesidir, belge bir yıl süreyle geçerli olup ilgili Valilik tarafından düzenlenir.

Soru3-Sınır Ticareti Türkiye'nin her yerinden yapılabilir mi?

Sınır ticareti, sadece aşağıdaki tabloda gösterilen sınır illerimizde ve yetkili kılınan gümrük idarelerince işlemleri gerçekleştirilmek üzere sadece karşılarında yer alan ilgili komşu ülkeyle yapılabilir.

Soru4- Sınır ticaretinde kamu otoritesinin bir denetimi söz konusu mudur?

Sınır ticareti; Valilikler, Jandarma ve Emniyet gibi asayiş kuvvetleri, Tarım ve Köyüşleri Bakan-

YETKİLİ SINIR İLİ YETKİLİ GÜMRÜK KAPISI ÜLKE		
ARTVİN	SARP	GÜRCİSTAN
ARDAHAN	TÜRKGÖZÜ	GÜRCİSTAN
İĞDIR	DİLUCU	NAHÇIVAN
AĞRI	GÜRBULAK	İRAN
VAN	KAPIKÖY	İRAN
HAKKARİ	ESENDERE	İRAN
ŞIRNAK	HABUR	IRAK
MARDİN	NUSAYBIN	SURİYE
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	SURİYE
GAZİANTEP	KARKAMIŞ	SURİYE
KİLİS	ÖNCÜPINAR	SURİYE
HATAY	CİLVEGÖZÜ	SURİYE

lığı, Sanayi Bakanlığı, Gümrük Müsteşarlığı ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, il ticaret ve sanayi odaları... gibi bir çok kurumun dahil olduğu ve çeşitli görevler aldığı bir uygulamadır.

Soru5-Sınır ticareti ile ilgili politikayı belirlemeye kim yetkilidir?

Sınır ticareti ile ilgili politikalar, Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karara göre Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından belirlenmektedir. Nitekim Kararda, "Bu Kararda yer alan hususlara ilişkin talimatlar vermeye, sınır ticareti yoluyla yapılacak ithalat ve ihracatın her aşamasında gerekli görülecek düzenlemeleri yapmaya ve önlemler almaya, ürün politikaları dikkate alınarak gerektiğinde ürün ve ülke bazında ithalatı ve ihracatı sınırlandırmaya veya durdurmaya Dış Ticaret Müsteşarlığı yetkilidir." hükmüne yer verilerek bu husus belirlenmiş bulunmaktadır.

Kararda yer almayan hususlarda ise; gümrük mevzuatı, İthalat Rejimi Kararı ve İhracat Rejimi Kararı hükümleri ile diğer ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

Soru6-Sınır ticareti konusunda valiliklerin sorumluluğu nedir?

Sınır ticareti ile ilgili uygulamaya ilişkin usul ve esaslar ile ilgili yönergelerin hazırlanması ve sınır ticaretinin amacına uygun olarak yürütülmesi ve izlenmesi ilgili valiliklerin sorumluluğunda bulunmaktadır.

Valilikler, sınır ticaretinin, ilin ihtiyaçlarına cevap verebilmesine katkıda bulunabilmek için pek çok yetkiyle donatılmış ve bu konuda ilgili bakanlık ve müsteşarlıklarla doğrudan temas etme imkânına sahip kılınmışlardır.

Soru7-Sınır ticaretini kimler yapabilir?

Sınır ticareti yapma yetkisi Artvin, Ardahan, İğdır, Ağrı, Van, Hakkâri, Şırnak, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis ve Hatay illerinde en az iki yıldan beri yerleşik olarak faaliyet gösteren esnaf ve tacire aittir. Bu kişilerin ilgili valilikler tarafından düzenlenen Sınır Ticareti Belgesi ile ithalat, ihracat yapabilmeleri ve ilgili Sınır Ticaret Merkezlerinde mağaza kiralamaları mümkün bulunmaktadır. Sayılan iller dışındaki kişilerin sınır ticaretini yapmaları ise mümkün bulunmamaktadır.

Soru8 - Sınır ticaretinde ithalat ve ihracat ihtiyaçlarını kim belirler ve yetkileri nelerdir?

İllerin ithalat ve ihracat ihtiyaçlarını, İl Değerlendirme Komisyonları belirler.

Bu komisyonlar ayrıca;

-İthal edilecek bir ürünün ithal edilip edilemeyeceğini gösteren ve sınır ticareti yapan kişi-

lerce alınan İthalat Uygunluk Belgesini düzenleme,

-Bir kişinin sınır ticareti yapmaya ehil olduğunu gösterir Sınır Ticareti Belgesinin ilgili valilikçe düzenlenmesi için değerlendirme,

-İthalat ihtiyaçlarını tespit ederek Dış Ticaret Müsteşarlığına bildirme ve herhangi bir ürünün belirlenen ithalat limitinin %5'ini geçmemesini gözetme,

Konularında yetkilidirler.

Soru 9- İl Değerlendirme Komisyonları nasıl çalışır ve üyeleri kimlerdir?

İl değerlendirme komisyonları kararlarını oy birliği ile alır ve Vali veya Vali Yardımcısı Başkanlığında İl Jandarma Komutanlığı ya da İl Emniyet Müdürlüğü temsilcisi, Defterdar, Gümrük Müdürü, Sanayi ve Ticaret İl Müdürü, Tarım İl Müdürü, İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odası ile Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği temsilcilerinden oluşur.

Soru 10-Sınır ticareti kapsamında ithalata veya ihracata ilişkin bir üst sınır bulunmakta mıdır ve varsa bu limitler nasıl belirlenmektedir?

Sınır ticareti kapsamında gerçekleştirilecek ithalatta, Dış Ticaret Müsteşarlığınca ilgili sınır ili için bildirilecek ithalat kotaları ya da ithalat değer limitleri esas alınmaktadır. Diğer bir deyişle, sınırsız bir ithalat yetkisi bulunmamakta, belirli limitler içerisinde hareket etme zorunluluğu bulunmaktadır.

Kararın ithalata ilişkin hükümlerine göre, İl Değerlendirme Komisyonları, il ihtiyacı kapsamında hazırlanan yıllık ürün talep listelerini, Dış Ticaret Müsteşarlığına bildirmekte ve Dış Tica-

ret Müsteşarlığının koordinasyonunda Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Tarım ve Köyşleri Bakanlığı ile yapılacak değerlendirme neticesinde il ihtiyacı kapsamında uygun görülen ithalat kotaları belirlenmektedir.

İthalat limitleri kota olarak veya belirli bir tutar olarak belirlenebilmektedir. Kotalar belirli bir miktar sınırlamasını belirtmektedir. Ancak miktar yerine toplam değer limiti de konulabilmektedir. Değer limitleri; 30 milyon ABD Dolarına kadar tarım ürünleri ve 70 milyon ABD Dolarına kadar sanayi ürünleri olmak üzere **ülke bazında** yıllık toplam tutar azami 100 milyon ABD Doları olarak belirlenmiştir.

Öte yandan, bir esnaf veya tacir ya da Sınır Ticaret Merkezi mağazası tarafından bir ayda ithal edilebilecek eşyanın toplam değeri 50.000 ABD Doları karşılığı Türk Lirası olarak belirlenmiş, dolayısıyla aylık bazda da bir üst sınır çizilmiştir.

Soru11- Sınır ticareti kapsamında yapılan ithalatta vergi avantajı nedir?

Karar uyarınca ithalatta, gümrük vergisi oranı sıfır, katma değer vergisi ile özel tüketim vergisi oranları tam olarak dikkate alınarak hesaplanan tek ve maktu vergi uygulanacaktır. Vergi alanında yapılan değişiklikle sınır ticaretinin canlandırılması amaçlanmıştır.

Yürürlükten kaldırılan 25/3/2003 tarih ve 2003/5408 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Sınır Ticareti Merkezleri Kurulmasına İlişkin Karar'da ise ithal edilecek tarım ürünlerinden ithalatta alınması gereken vergi ve fonların %60'ı ile Katma Değer Vergisinin tamamı; ithal edilecek sanayi ürünlerinden ise sadece Katma Değer Vergisi ve Özel Tüketim Vergisinin tamamı tahsil edilmekteydi.

Soru12-Sınır Ticaretinde Standardizasyon hükümleri uygulanır mı?

Sınır ticareti kapsamında ithal ve ihraç edilen ürünler, standardizasyon açısından ihracat ve ithalat denetimlerinden muaf tutulmuş, ancak, ithal edilen ürünlerin 4703 sayılı Ürünlerle İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanuna istinaden güvenli olması gerekmekte olup bundan ithalatçı sorumlu tutulmuştur.

Diğer taraftan, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının denetimine tabi ürünlerin bu Karar kapsamında ithalatı genel hükümlere tabi olup Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca zorunlu görülmesi halinde tarım ürünleri ithalatı, ülkemizdeki hasat dönemi dikkate alınarak, mevsimsel kısıtlamaya tabi tutulması mümkün kılınmıştır.

Soru13- Sınır Ticaretinde Gümrük Beyannamesi var mıdır varsa eki belgeler nelerdir?

Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar uyarınca, sınır ticareti kapsamında yapılacak ihracat ve ithalat işlemlerinde, gümrük beyannamesi düzenlenmesi zorunludur.

İthalat işlemlerinde, ilgili gümrük idaresi tarafından,

- Sınır Ticaret Belgesi
- İl Değerlendirme Komisyonu kararı kapsamında esnaf ve tacir (Sınır Ticaret Merkezi mağazası kiralayan esnaf ve tacir dahil) adına her bir ürün için düzenlenen İthalat Uygunluk Belgesi,
- Satış faturası,
- İlgili nakliye belgeleri,

YETKİLİ SINIR TİCARETİ MERKEZLERİ

AĞRI	SARISU	İRAN
HAKKÂRİ	ESENDERE	İRAN
VAN	KAPIKÖY	İRAN
İĞDIR	DİLUCU	NAHÇIVAN

Beyanname ekinde aranacak ve ilgili İthalat Uygunluk Belgesinin tarih ve sayısı gümrük beyannamesi ve satış faturası üzerine kaydedilecektir.

Bunun yanında, üçüncü ülke menşeli ürünlerin sınır ticareti kapsamında ithalatı mümkün bulunmamakta olup ilgili gümrüklerce, gümrük beyannamesi ile birlikte ithalatın yapılacağı ülkenin yetkili makamlarınca düzenlenen ve ilgili komşu ülkedeki Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği ya da Konsolosluğunun tasdiki bulunması gereken menşe şahadetnamesinin aranması, gözetime tabi ürünlerin ithalatı için ayrıca Dış Ticaret Müsteşarlığınca (İthalat Genel Müdürlüğü) düzenlenen gözetim belgesinin beyannameye eklenmesi zorunlu kılınmıştır.

Soru14- İhracatta ihracatçı birliği onayı aranmakta mıdır?

Sınır ticareti ile ilgili yeni düzenlemeye göre sınır ticareti kapsamında yapılan ihracatlarda, gümrük idareleri tarafından, ihracat gümrük beyannamelerinin üzerinde ilgili ihracatçı birliğinin onayı aranmaktadır.

Soru15- İhracatta bir kota veya değer sınırlaması bulunmakta mıdır?

İhracatta herhangi bir kota veya değer sınırlaması getirilmemiştir.

Soru16- Sınır Ticaret Merkezi nedir ve nelerde bulunmaktadır?

Sınır Ticaret Merkezleri, sınır ticareti kapsamında ihracat ve ithalat yapılabilen alanların yer aldığı ve Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi dışında kabul edilen yerler olup aşağıdaki tabloda gösterilen yerlerde kurulacak Sınır Ticaret Merkezlerinden sadece karşılarında belirtilen ülkeyle sınır ticareti yapılması öngörülmüştür.

Soru17- Yeni Sınır Ticaret Merkezi Kurulabilir mi?

Yukarıda yer alan Sınır Ticaret Merkezlerine ilave olarak Sınır Ticaret Merkezleri kurulması; ilgili valiliğin talebine istinaden, Dış Ticaret Müsteşarlığının koordinasyonunda Milli Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Gümrük Müsteşarlığı temsilcilerinden oluşan bir Komisyonun oybirliğiyle yapacağı teklif üzerine Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın onayı ile mümkün olacaktır.

Soru18- Sınır Ticaret Merkezleri şahıslar tarafından mı yoksa kamu otoritesi tarafından mı işletilmektedir?

Sınır Ticaret Merkezinin işleticisi, Sınır Ticaret Merkezlerinin bulunduğu ildeki il özel idaresi olarak belirlenmiştir.

Soru19- Sınır Ticaret Merkezleri ile ilgili olarak Gümrük Müsteşarlığının görev ve sorumluluğu nedir?

Sınır Ticaret Merkezlerinin fiziki olarak düzenlenmesi, eşya ve stok kontrollerinin yapılması ile bu merkezlere giriş ve çıkışlara ilişkin usul ve esasların belirlenmesi konusunda Gümrük Müsteşarlığı yetkili kılınmıştır.

Sınır Ticaret Merkezlerinin inşası ve işletilmesine ilişkin görevler ise il özel idarelerine verilmiştir.

Bunun yanında, ithalatta ve ihracatta düzenlenen belgelerin birer örneği de gümrük idarelerine verilmektedir.

Soru 20- Sınır ticareti kapsamı dışında kalan ürün veya firma var mıdır?

İhracı ve ithali ilgili mevzuatla yasaklanmış ve ithali belli kurum ve kuruluşlara bırakılmış maddeler, ticaret politikası önlemleri kapsamındaki kota, korunma, damping ve sübvansiyona karşı vergi önlemlerine tabi ürünler ile 5201 sayılı Harp Araç ve Gereçleri ile Silâh, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun kapsamında kontrole tabi ürünler ve petrol ile petrol ürünleri sınır ticareti kapsamı dışında tutulmuştur.

Yerli üretimin ve imalatın korunması ile ithalatta ve iç piyasada haksız rekabetin önlenmesi kapsamında çay, şeker, fındık ve antepfıstığı, canlı hayvan, et ve et ürünleri, süt ve süt ürünleri ile Dış Ticaret Müsteşarlığınca ithalatının durdurulması gerektiği bildirilen diğer ürünlerin ithalatı yapılamayacaktır.

İthalat Rejimi Kararı, İhracat Rejimi Kararı ve Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimi Kararı ve diğer mevzuatla ihracı ve ithali izne tabi ürünlerin sınır ticaretine konu edilmesi ilgili mercilerin izni ile mümkün olabilecektir.

Bunun yanında, valilikler ve belediyelerce vakıf, dernek, il özel idaresi adına kurulan firmaların sınır ticareti kapsamında ithalat ve ihracat yapması yasaklanmıştır.

İthalat Uygunluk Belgesi düzenlenmesi sırasında gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu veya gerçeğe aykırı belge sunduğu tespit edilen esnaf veya tacirin (Sınır Ticaret Merkezi mağazası kiralayan esnaf ve tacir dahil) İthalat Uygunluk Belgesi ile Sınır Ticareti Belgesi, İl Değerlendirme Komisyonu tarafından iptal edilir ve söz konusu esnaf ve tacir ile bunların sahibi, kurucu ortağı veya yöneticisi olduğu firmalar adına bir daha valilikçe Sınır Ticareti Belgesi düzenlenmez.

Soru 21- Sınır ticareti ile ilgili olarak Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Kararın getirdiği yenilikler nelerdir?

Sınır ticaretinin ve dolayısıyla ülke ekonomisinin canlandırılması amacı doğrultusunda, daha önce sınır ticareti kapsamında ithal edilecek tarım ürünlerinden ithalatta alınması gereken vergi ve fonların %60'ı ile Katma Değer Vergisinin tamamı; sanayi ürünlerinden ise sadece Katma Değer Vergisi ve Özel Tüketim Vergisinin tamamı tahsil edilmekte iken yeni düzenleme ile, gümrük vergisi oranı sıfır, katma değer vergisi ile özel tüketim vergisi oranları tam olarak dikkate alınmak suretiyle hesaplanan tek ve maktu vergi uygulanacaktır.

Diğer önemli bir değişiklik de petrol ve petrol ürünlerinin sınır ticareti kapsamı dışında tutulması olmuştur.

Ayrıca, önceki düzenlemeye göre ithal edilen ürünlerin, sadece sınır ticaret merkezlerinin bulunduğu iller ve bunlara komşu illerde satışı mümkün iken yeni düzenleme ile bu uygulama sona erdirilmektedir.

Soru 22-Yeni Karar STM'lerle ilgili ne gibi yenilikler getirmektedir?

Sınır Ticaret Merkezi işleticisi, mülga 25/3/2003 tarihli ve 2003/5408 sayılı Kararname ile yürü-

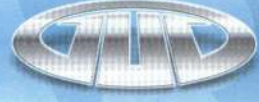
lütte konulan "Sınır Ticaret Merkezleri Kurulmasına İlişkin Karar" uyarınca sadece Sınır Ticaret Merkezi İşleticisi ve/veya Sınır Ticaret Merkezlerinde yer alan mağazalar, sınır ticareti kapsamında ticaret yapmaya yetkili iken bu uygulamaya son verilmiş ve yeni düzenleme ile sınır ticareti kapsamındaki illerde en az iki yıldan beri yerleşik olarak faaliyet gösteren esnaf ve tacire bu yetki verilmiştir.³

Bunun yanında, mülga 2003/5408 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına göre Sınır Ticaret Merkezleri bulunduğu ildeki İl Özel İdaresi, Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği, İl ve İlçe Ticaret Odaları veya İl ve İlçe Ticaret ve Sanayi Odaları ile en az iki İhracatçı Birliği tarafından kurulan anonim şirketler tarafından işletilmekte iken yeni Karar ile il özel idaresi işletici olarak belirlenmiştir. Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüklerinin sınır ticaret merkezi işletme izni verme görevi de sona ermiştir.

Öte yandan, önceki Karar ile Sınır Ticaret Merkezleri'nin inşası, işletilmesi, fiziki olarak düzenlenmesi, stok kontrollerinin yapılması ile bu merkezlere giriş ve çıkışlara ilişkin usul ve esasların Gümrük Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Devlet Bakanlığı'nca tespit edileceği hüküm altına alınmışken yeni düzenleme ile Gümrük Müsteşarlığına Sınır Ticaret Merkezlerinin fiziki olarak düzenlenmesi görevi verilirken, il özel idarelerine de inşası ve işletilmesine ilişkin görevler verilmiştir. Gümrük Müsteşarlığına ilgili valilikler tarafından hazırlanması gereken yönerge ve projeler dikkate alınarak gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Soru 23-Sınır Ticaret Merkezleri ile ilgili olarak yaşanan ve yaşanabilecek sıkıntılar nelerdir?

Sınır ticaret merkezlerinin mevcut durumu ile aslında sona ereceği, mevcut koşulların sınır ticaret

merkezlerinin işletilmesine uygun bulunmadığı, eksiklikler giderilmeden ve Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Kararda bahsi geçen mevzuat hazırlıkları tamamlanmadan Sınır Ticaret Merkezleri üzerinden ihracat ve ithalat işlemlerinin gerçekleştirilmesinin mümkün bulunmadığı, bununla birlikte sınır ticareti kapsamında işlemlerin yürütülebileceği değerlendirilmektedir

Soru 24- STM'lerle ilgili olarak gümrük işlemlerinin etkin bir şekilde yapılabilmesi için ne gibi tedbirlere ihtiyaç bulunmaktadır?

Sınır Ticaret Merkezlerinde özellikle etkin bir gümrük hizmeti verilebilmesi için;

-Sınır Ticaret Merkezlerinin, ihraç ve ithal eşyanın birbirinden fiziksel olarak ayrı bölümlerde sergilenmesini; Sınır Ticaret Merkezlerine yurt dışına giden yolcu ile gelen yolcunun giriş ve çıkışlarının birbirinden ayrı yerlerden yapılmasını; eşya nakleden araçlar ile yolcu araçlarının birbirinden bağımsız alanda bulunmasını ve dışarıdan gelecek müdahalelerin engellenmesini, gerektiğinde satış ve depolama yerleri ile laboratuvarların da bulunduğu bölümler olmasını sağlayacak şekilde inşa edilmeleri,

-Sınır Ticaret Merkezlerinin, ihtiyaca göre boyutlarının genişletilebilmesi veya daraltılabilmesine imkan tanıyacak şekilde projelendirilmeleri,

-Giriş ve çıkış bölümlerinin fiziki olarak birbirinden ayrılması ve çevreden tecrit edilmesini sağlayacak yüksek duvarların inşa edilmeleri, Gibi tedbirlerin alınmasının yararlı olacağı mütalaa edilmektedir.

Soru 25 -Sınır ticareti ile ilgili olarak bir ihlalin bulunması halinde uygulanan bir müeyyide bulunmakta mıdır?

Sınır ticareti ile ilgili kurallara uyulmaması ha-

linde uygulanan çeşitli müeyyideler bulunmaktadır.

a-)Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Kararın 14 üncü maddesine göre, sınır ticareti kapsamında ithal edilen eşyanın, ilgili komşu ülke menşeli olmaları gerektiğinden, sahte menşe belgesiyle ithalat yapılması durumunda,

b)Bir çeşit izin belgesi olan ve ithal edilecek eşyanın miktarını da gösteren uygunluk belgesinde ithal edileceği belirtilerek izin alınan miktardan daha fazla ithalat yapıldığının tespiti halinde,

Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu çerçevesinde takibat yapılır ayrıca, verilmiş uygunluk belgeleri ile sınır ticaret belgeleri iptal edilir.

İthal edilen eşyanın, sınır ticareti kapsamı dışındaki illerde satıldığının tespit edilmesi halinde ilgili mevzuata göre tahsil edilmesi gereken normal vergiler tahsil edilir.

DİPNOTLAR

- 1 Sınır ticaretinin tarihi gelişimine ilişkin olarak ayrıntılı bilgi için bkz. <<http://iibf.karaelmas.edu.tr/sbd/makaleler/1303-9245/20060203107127.pdf>> 02.08.2009 <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/40/7.html>> 02.08.2009
- 2 16.05.2009 tarihli, 27230 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.
- 3 Sınır Ticaret Merkezleri Kurulmasına İlişkin Kararın Uygulanmasına Dair Yönetmelik için bkz. 13/12/2003 tarih ve 25315 sayılı Resmi Gazete.

TASFİYE SÜRECİNİN HIZLANDIRILMASI, ELEKTRONİK SATIŞ ve BARKOD SİSTEMLERİ

Serdar AY | Gümrük Uzmanı
serdaray@gumruk.gov.tr

1. GİRİŞ

Tasfiye İşleri Döner Sermaye İşletmeleri Genel Müdürlüğü; 4458 sayılı Gümrük Kanunu ile 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamında tasfiyeye tabi tutulan eşyanın tasfiyesi ile ilgili işlemleri yürütmektedir. 05.04.2007 tarih ve 5622 sayılı "Tasfiye İşleri Döner Sermaye İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün Gümrük Müsteşarlığına Bağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Tasfiye İşleri Döner Sermaye İşletmeleri Genel Müdürlüğü Müsteşarlığımıza bağlanmıştır.

Gümrük Kanunu, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ve Kabahatler Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, resim, harç, zam ve cezalar için 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre gümrük müdürlüklerince

haczedilen menkul mallar, tasfiye dairesi olan yerlerde 2008/1 sayılı Genelge (TASİŞ) esaslarına göre Tasfiye İşletme Şube Müdürlüklerince satılmaktadır.

3007 sayılı "Gümrük Laboratuvarlarında Yapılacak Tahlillerden Alınacak Ücretler ile Gümrük Mevzuatına Göre Tasfiye Edilecek Eşya Hakkında Döner Sermaye Kanunu" kapsamında tasfiye edilecek eşyayı dahilde ve gümrüksüz satış mağazalarında satmak veya sattırmak, gümrüklerde veya diğer yerlerde depolar, mağazalar ve satış reyonları açmak veya açtırmak, tasfiye edilebilir duruma gelen eşyadan yurt dışında satış imkanı olanları ihraç etmek veya ettirmek, tasfiye edilebilecek hale gelen eşyanın satışa sunulmadan önce, özelliklerine göre bakımı, tamiri ve ambalajlamasını yaptırmak veya yapmak, gerektiğinde

parça halinde satışını temin etmek, kaçak ve kaçak zannı ile yakalanan eşya ile yolcu beraberisi eşya için sundurmalar, antrepolar, ambarlar ve açık sahalar işletmek, Gümrük Laboratuvarlarının her türlü araç, gereç, yazılım, donanım, bakım-onarım ve eğitim giderlerini, sarf ve işletme malzemesi ihtiyaçlarını karşılamak TASİŞ'in görevleri arasında bulunmaktadır.

İşletme Bölge Müdürlüklerine ait döner sermaye imkanlarıyla satın alınan, yaptırılan veya hazine taşınmazlarından tahsis edilen 3 adet satış mağazası, 14 adet kaçak eşya ambarı, 8 adet yolcu salonu eşya ambarı (geçici depolama yeri), 40 adet tasfiye ambarı, 6 adet geçici depolama yeri, 3 adet antrepo, 27 adet açık oto sundurması (2 adedi antrepo), 6 adet tır ve supalan sahası, 1 adet soğuk hava deposu olmak üzere toplam 108 adet ambar ve sundurma mevcut olup, 727.129 m² açık alan, 120.225 m² kapalı alan olmak üzere, toplam 847.354 m² tahsisli alan bulunmaktadır.¹

TASİŞ'in internet sitesinde (<http://www.tasis.gov.tr/>) yayınlanan 2008 yılı faaliyet raporunun incelenmesinden, eşya ve araçların daha etkin ve verimli bir şekilde tasfiye edilmesi çalışmalarının Müsteşarlığımız açısından önem arz ettiği sonucuna ulaşılmaktadır. Söz konusu çalışmalar Başbakanlık İdareyi Geliştirme Dairesi Başkanlığı koordinatörlüğünde yürütülen bürokrasinin azaltılması ve idari basitleştirme çalışmaları ile Müsteşarlığımız eylem planında yer alan AB Mevzuatına uyum hedefleri ile paralellik arz etmektedir.

“ **TASİŞ Döner Sermaye Teşkilatında; 4 Tasfiye İşletme Bölge Müdürlüğü ve bunlara bağlı 14 İşletme Şube Müdürlüğü, 6 İşletme Şefliği faaliyette bulunmaktadır.** ”

İş ve süreçlerin bürokrasi ve kırtasiyeciliği azaltacak şekilde belirlenmesi; bu kapsamda işlem süreçlerinin basitleştirilmesi, kısaltılması, şeffaflık ve katılımcıların rekabetini artırıcı tedbirler geliştirmesi şeklinde konulan hedeflerin gerçekleştirilmesi ve tasfiye gelirlerinin artırılmasına yönelik olarak; tasfiyelik hale gelen eşya ve araçların internetten satışı

ve stok kontrolünde barkod sisteminin kullanılması ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.

2. ELEKTRONİK SATIŞ (İNTERNET ÜZERİNDEN SATIŞ) SİSTEMİ

2.1. Elektronik Satış Sisteminin Avantajları

Yirminci yüzyılın son dönemlerinde ve günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerinde görülen hızlı ilerlemeler bilgisayarları ve interneti yaşamın ayrılmaz bir parçası konumuna getirmiştir. Hem kamuda hem de özel sektörde etkinlik ve verimlilikte önemli artışlar sağlanması nedeniyle dünyada bilişim teknolojilerinin kullanımı yaygınlaşmaktadır.

Tasfiye edilen ürünlerin internet üzerinden satışının Müsteşarlığımıza sağlayacağı başlıca avantajlar şunlardır:

“ **Tasfiyelik hale gelen eşya ve araçların internetten satışı ve stok kontrolünde barkod sisteminin kullanılması ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.** ”

Tasfiye sürecinin hızlandırılması, bu sayede tasfiyelik hale gelen eşya ve araçların ülkemiz ekonomisine en kısa sürede kazandırılması,

Daha geniş müşteri kitlelerine ulaşılması nedeniyle rekabet artışının sağlanması,

Satış gelirlerinin artırılması ve satış maliyetlerinin düşürülmesi,

Kurulumdan sonra sistemin otomatik olarak işletilmesi nedeniyle satışların 7 gün 24 saat ve satıştan sorumlu personele ihtiyaç olmadan devam edebilmesi,

Takdire bağlı olarak, her tür ihale ve satış yönteminin (3 lü satış, açık artırma, sabit fiyat vb.) uygulanabilmesi,

Satışların daha objektif ve kamunun katılımını kolaylaştırıcı bir şekilde yapılmasının kurumumuzun kamuoyunda imajına olumlu yönde katkıda bulunması,

Klasik satış yöntemleriyle birlikte veya tek başına uygulanabilmesi,

Mevzuat değişikliği vb. nedenlerle elektronik satış sisteminde düzenleme yapılması gereken hallerde söz konusu değişikliklerin elektronik ortamda uygulanmasını sağlayacak program yazılımının nispeten kısa sürede tamamlanabilmesi.

2.2. Maliyet, Satılabilecek Malların Niteliği, Ödeme ve Teminatlar

Dünyada ve ülkemizde internet üzerinden satış konusunda tecrübeli çok sayıda kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı ilerlemeler, kazanılan deneyim ve sağlanan rekabet ortamı internetten satış sistemi için gerekli kurulum ve işletim maliyetlerini önemli ölçüde düşürmüştür. Bu nedenle günümüzde küçük çaplı sayılabilecek firma ve kurumlar bile sağladığı avantajlar (daha geniş bir müşteri kitlesine erişme, satış maliyetlerinin klasik satış yöntemlerine göre çok daha düşük olması, satış sürecini hızlandırması vb.) nedeniyle internet üzerinden satış

yöntemini gittikçe artan bir oranda kullanmaktadır.

İnsan, hayvan, bitki ve çevre sağlığı bakımından gerekli önlemler alındığı takdirde; standart, standart dışı, yeni, ikinci el, yüksek veya düşük değerli her türlü mal ve aracın internet üzerinden satışının yapılması mümkündür.

Bu satışlarda sabit fiyat, 3 lü fiyat, açık artırma veya uygun görülen herhangi bir satış yöntemi kullanılabilir.

Ayrıca, aynı eşya için hem internet üzerinden hem de ihale salonlarından aynı anda satış yapılabilmesi de mümkündür. Bunun için satışların başlangıç ve bitiş tarih ve saatlerinin mesai saatlerine denk getirilmesi gerekmektedir. İhale salonlarının sisteme bağlanması, tekliflerin aynı anda hem elektronik ortamdan, hem de ihale salonlarından verilebilmesini sağlayacaktır. İhale salonunu sisteme bağlamak için internet bağlantısı ve bilgisayar dışında bir donanım gerekmemektedir.

Ödeme ve teminatlar gerek kredi kartları gerekse banka hesaplarına yapılan havaalelerle alınabilmektedir. Söz konusu ödeme araçları internetten yapılan satışlarda kullanılan en yaygın yöntemlerdir. Kurulacak sistem ile T.C. kimlik no, isim, adres ve diğer kimlik ve ikamet bilgileri sağlanarak veya tercihe bağlı olarak

üyelik ve ön ödeme sistemi ile işlem yapılabilecektir. Bu konuda istenilen her seçeneğin sisteme tanıtılması mümkün bulunmaktadır.

2.3. Diğer Ülkelerdeki Uygulamalar

Diğer ülkelerin kamu idarelerinde internetten satış yönteminin kullanımı yaygınlaşmaktadır. Örneğin; ABD Gümrük İdaresi (U.S. Cus-

“ *İnsan, hayvan, bitki ve çevre sağlığı bakımından gerekli önlemler alındığı takdirde; standart, standart dışı, yeni, ikinci el, yüksek veya düşük değerli her türlü mal ve aracın internet üzerinden satışının yapılması mümkündür.* ”

toms and Border Protection) http://www.cbp.gov/xp/cgov/newsroom/highlights/auctions_lp.xml internet adresinde, Maliye Bakanlığına bağlı olarak görev yapan Alman Gümrük İdaresi <http://www.zoll-auktion.de/auktion> internet adresinde tasfiyelik hale gelen eşyanın satışı ile ilgili hizmet vermektedir.

2.4. İnternet Üzerinden Yapılan Satışlara Olan Talep

Tasfiyelik hale gelen eşyanın ve araçların satışının sadece Mağazalarımız ve Şube Müdürlüklerimizce yapılması, vatandaşlarımızın büyük bölümünün satış birimlerine uzak yerlerde ikamet etmesi nedeniyle talebi sınırlamaktadır. Bu nedenle, potansiyel müşteri sayısı onbinlerle ifade edilen rakamlarla sınırlı kalmakta, vatandaşlarımızın büyük bölümüne ulaşma imkanı bulunmamaktadır.

Ülkemizde ve dünyada bilgisayar ve internet kullanımı hızla artmaktadır. Satışların internet üzerinden yapılması, internetin ülkemizin pek çok bölgesinde yaygın olarak kullanılması nedeniyle "potansiyel" müşteri sayısını onbinlerle ifade edilen rakamlardan milyonlarla ifade edilecek rakamlara çıkaracaktır. Bu da rekabet artışına ve dolayısıyla tasfiye sürecinin hızlanmasına ve satış gelirlerinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Yapılan araştırmalar güven duygusunun yetersizliğinin internet üzerinden yapılan alışverişleri etkileyen en önemli unsurlardan biri olduğunu göstermektedir. İdaremizin bir kamu kurumu olması, kargo ücretlerinin alıcı tarafından karşılanacak olması koşuluyla iade garantisi verilmesi gibi faktörler güven sorununu azaltacaktır.

İnternet üzerinden yapılacak satışlar klasik satış yönteminin bir alternatifi değil, tamamlayıcıdır. Sabit fiyatlı mallarda vatandaşlarımız satın alma

Yapılan araştırmalar güven duygusunun yetersizliğinin internet üzerinden yapılan alışverişleri etkileyen en önemli unsurlardan biri olduğunu göstermektedir.

işlemini tercihlerine göre internet üzerinden veya satış mağazalarımızdan gerçekleştirebilecektir. İhalelerde ise, isteyen vatandaşlarımız internet üzerinden teklif vermeden önce satın almak istedikleri aracı veya eşyayı ilgili Şube Müdürlüklerinde in-

celeayebilecektir. Tekliflerin hem ihale salonlarından hem de internet üzerinden eşzamanlı olarak verilebilecek olması tasfiye gelirlerini artıracak, tasfiye sürecini hızlandıracaktır.

3. STOK KONTROLÜNDE BARKOD SİSTEMİNİN KULLANILMASI

3.1. Barkod Sisteminin Avantajları

Etkin ve verimli bir stok kontrol sisteminin kurulması, "tasfiyelik hale gelen eşya ve araçların ülkemiz ekonomisine en kısa sürede kazandırılması" temel hedefine ulaşılması için yararlanılacak araçların en önemlilerindedir. Stok kontrolündeki aksaklıklar tasfiye sürecini uzattığından malların kullanım değerlerinin azalmasına ve kamu gelir kaybına neden olur.

Stok kontrolünde barkod sisteminin kullanılmasının idaremize sağlayacağı başlıca yararlar şunlardır:

Ambar ve sundurmalarda bulunan eşya ve araçların türü, miktarı, tasfiye süresi, tasfiye türü, satış fiyatı gibi verilerin idaremizin kullanımına düzenli, hızlı ve güncel bir şekilde sunulabilmesi strateji belirleme ve uygulama çalışmalarına katkıda bulunacaktır.

İyi işleyen bir stok kontrol sistemi satış maliyetlerini düşürecektir.

Sürekli ve düzenli stok kontrolü denetimin etkinliğini artıracak, kayıpları azaltacaktır.

Stok kontrolü fiyatlama, arz ve talep tahminlerinin doğru yapılabilmesi açısından önem arz etmektedir (Örneğin talebi yüksek malların düşük fiyatlandırılması stokların hızlı bir şekilde azalmasına neden olur.

Bu durum stok kontrol programı ile çok daha kısa bir sürede tespit edilebileceğinden fiyat ayarlamaları süratli bir şekilde yapılabilecektir).

Tasfiyelik hale gelen eşya ve araçların satışının elektronik ortamda yapılması halinde barkod sistemi söz konusu uygulamanın önemli bir bileşeni olacaktır.

3.2. Barkod Sistemine Genel Bakış

Barkod sistemi ürünlerin bilgisayarlara bağlantılı optik okuyuculu cihazlar ile kimliklendirilmesini öngören bir sistemdir. Sistem genel olarak stokları izlemek için otomatik tanımlama ile veri toplamaya dayanır. Sistemde bilgilerin okunması ve iletilmesi elektronik yöntemlerle gerçekleştiğinden manuel stok kontrol sistemlerine göre çok daha hızlıdır. Sistemde insan faktöründen doğabilecek hatalar ortadan kaldırıldığından güvenilirdir. Sistemde sadece kodlar okunacağından ilgili personelin ya da operatörün bir hata yapması söz konusu değildir. Barkod sistemi pratiktir çünkü barkod sisteminde bilgi toplama, aktarma ve değerlendirme işlemi basittir ve üst düzey eğitim gerektirmez.²

Sistem manuel veri toplama yöntemlerine göre daha detaylı bilgiyi daha kısa zamanda toplayarak işlemeye olanak verir. Stok bölümünün büyüklü-

Barkod sistemi ürünlerin bilgisayarlara bağlantılı optik okuyuculu cihazlar ile kimliklendirilmesini öngören bir sistemdir

ğüne, içerdeki malların cinsine ve yerleşim planına bağlı olarak barkod sistemini farklı şekillerde düşünmek olasıdır. Öncelikle stok departmanının hareket gören giriş- çıkış kapılarına (transfer yerlerine) birer barkod okuyucu yerleştirilir. Stok departmanında hangi malın hangi koridorda ve hangi yöndeki rafta olduğu bilgisayara yüklenmiş olmalıdır. Eş-

yanın girişi esnasında üzerindeki etiketler okuyucularla okunarak gerçek zamanlı bir stok girişi yapılmış olur. Okuma anında bilgisayara giden veriyle stoklarda bir birim mal girişi gerçekleşmiş olur. Eşya çıkışı yapılıyorsa bu defa çıkan eşyanın üzerindeki barkod etiketi okuyucuyla okunarak stoklardan anında o kadar birim düşülür. Stokta hangi eşyanın nerede olduğu bilgisayara girildiğinden eşya aranmasında sadece barkod etiketi okunması yeterlidir. Yine yapılan program yardımıyla minimum stok seviyesine gelen malların belirlenmesi (fiyat ayarlamaları için önemlidir) ve eşya hareketlerinin izlenmesi kolayca sağlanabilir.³ Standart, standart dışı, yeni, ikinci el, yüksek veya düşük değerli her türlü eşya ve araca ait veri girişi yapılabildiğinden sistem tüm mal grupları için kullanılabilir.

3.3. Barkod Sisteminde Her Bir Malın Kod Numarasının Belirlenmesi

Barkod, barkod alfabesi denilen ve barkodun içerdiği çizgi ve boşlukların neye göre basılacağını belirleyen kurallara göre basılmaktadır. Barkodlar 0-9 arası rakamları, alfabedeki karakterleri ve bazı özel karakterleri (*, -, / vb.) içerebilir. Çok sayıda barkod alfabesi bulunmaktadır. Bu alfabelerden bazıları sadece rakamları içerirken bazıları da hem rakamları hem de özel karakterleri içerirler. Buna göre değişik barkod standartları ortaya çıkmaktadır.⁴

İdaremiz denetimindeki eşya ve araçlar için aşağıdaki kod numaraları verilebilir.

Tespit ve tahakkuk belge numarası, GTİP Numarası (belirlenebiliyor ise), Eşyanın yerine ilişkin bilgiler (Bu durumda tüm bölge müdürlükleri ve bağlı depo, ambar ve satış mağazaları için ayrı kod numarası belirlenmelidir), Eşyanın niteliğine ilişkin bilgiler (Bu durumda eşyanın niteliklerinin hangi kod numaraları ile ifade edileceği belirlenmelidir), İdaremizce kullanımı uygun görülen diğer her türlü bilgiyi temsil eden kod numaraları.

3.4. Sistemin Başarısı İçin Gereken Koşullar

Barkod sisteminden tam olarak yararlanılabilmesi için idaremiz denetimi dışındaki ambarların da Tasfiye İşletme Bölge Müdürlükleri Ambar Yönetmeliğinin 30 uncu maddesine uygun şekilde düzenlenmiş olması, barkod yazılım ve donanımının personelimizin kolaylıkla kullanılabilmesi nitelikte olması, barkod işletim programının değişikliklere ve sürekli veri girişlerine açık ve esnek bir şekilde tasarlanması gerekmektedir.

Hasarlı, değersiz, bekletilmeyecek ve özelliğini kaybetmekte olan, imha edilecek eşya için barkod numarası kullanılması sistemin kuruluş aşamasında önerilmemektedir.

Tasfiyelik hale gelen eşya ve araçların tamamı idaremize ait Geçici Depolama Yeri, Antrepo, Kaçak Eşya Ambarı, Yolcu Beraberi Eşya Ambarı, Tasfiye Am-

barı ve Sundurmalarda bulunmamaktadır. Tasfiyelik hale gelen tüm eşya ve araçlara ait bilgilerin sürekli ve düzenli bir şekilde temin edilmek istenilmesi halinde idaremiz ambarları dışında bulunan eşya ve araçların da portatif barkod cihaz ve okuyucuları ile barkodlanması gerekmektedir.

Barkod etiketinin eşyaya yapıştırılmasının çeşitli nedenlerle (uzaklık vb.) mümkün olmaması halinde sadece tespit ve tahakkuk kağıtlarının barkodlanması mümkündür.

3.5. Barkod Sisteminin Ülkemizde ve Dünyada Kullanımı

Günümüzde barkod sistemi ulusal ve uluslararası düzeyde stok/eşya kontrolünde en çok faydalanan sistemlerdendir.

Barkod sistemi dünyada, depolama ve dağıtım, üretim, sevkiyat, perakende satış işlemleri, elektronik ticaret, malzeme takibi, kalite kontrol, demirbaşların izlemesi, doküman yönetimi, sağlık, bilgi depolama, elektronik ticaret, değerli evrakların izlenmesi, garanti uygulamaları, servis hizmetleri, park ve otoyollar, posta hizmetleri, elektrik, su, doğal gaz ve telefon vezneleri, ihracat işlemleri gibi birçok alanda kullanılmaktadır.

“
Günümüzde
barkod sistemi
ulusal ve
uluslararası
düzeyde stok/eşya
kontrolünde en
çok faydalanan
sistemlerdendir.”

4. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

4.1. İnternet Üzerinden Satış ve Barkod Sistemi Uygulamalarının Ülkemizin ve İdaremizin Genel Politikalarına Uyumluluğu

İnternet üzerinden satış ve barkod sistemi projeleri ülkemizin ve idaremizin genel politikaları ile uyumludur çünkü

günümüzde kamu hizmetlerinin elektronik ortama aktarılması kamu yönetiminin temel ilkeleri arasında bulunmaktadır.

Gümrük idaresinin modernizasyon projesi kamuda en başarılı e-Devlet uygulamaları arasındadır. İşlemlerin elektronik ortamda yapılması Müsteşarlığımızın ana hedefleri arasında bulunmaktadır. İdaremizce kullanılan BİLGE, GÜVAS, EDI, GÜMSİS gibi sistemler anılan hedef doğrultusunda oluşturulan uygulamalardır.

Gümrük idaresinin modernizasyonu kapsamında uygulanmakta olan "e-Gümrük Projesi" Avrupa Komisyonu tarafından düzenlenen 2003 yılı e-Devlet konulu e-Avrupa ödülünde 357 proje arasında tek Türk Projesi olarak finale kalmıştır. İdaremiz işlemlerinin elektronik ortamda tamamlanması konusunda ülkemizin lider kamu kurumları arasındadır.

Bu itibarla söz konusu projeler;

Kamu kurumlarında uygulanan e-Devlet projesi,

Müsteşarlığımızda uygulanan e-Gümrük projesi,

Gümrük işlemlerinin basitleştirilmesi ve hızlandırılması temel hedefleri ile uyumludur.

“ *Tasfiyelik hale gelen eşya ve araç satışlarının elektronik ortamda yapılması halinde stok kontrolü sistemi söz konusu uygulamanın bir alt bileşeni olacaktır.* ”

haline getirmiştir.

Dünyada bu yöntemi başarıyla uygulayan maliye ve gümrük idareleri bulunmaktadır.

Günümüzde küçük sayılabilecek firmalar hatta bireyler bile internetten her türlü araç, eşya, gayrimenkul satışı yapmaktadırlar. İdaremizce tasfiye edilecek eşya ve araçlarının satışının internet üzerinden yapılmasının tasfiye sürecinin hızlandırılması ve gelir artışı konularında önemli faydalar sağlayacaktır.

4.3. Stok Kontrolü ve Barkod Sistemi

Stok kontrolü, bazı kurumlarda stokların toplam aktiflerin ve dönen varlıkların önemli bir bölümünü oluşturması, likiditesinin diğer döner değerlere

oranla daha düşük olması ve stok seviyelerindeki dalgalanmaların önemli etkileri olması nedeniyle özel dikkat gerektirir. Bu kontrol, bir kurum açısından stok bulundurma gerektirdiği giderler ve taşıdığı riskler ile stok tutmanın sağlayacağı faydaların dengelenmesini önemli kılmaktadır.⁵

“ *Gümrük Teşkilatı ile TASİŞ'in kurumsal entegrasyon sürecinin hızlandırılması.* ”

Barkod sisteminin stok

kontrolünde araç olarak kullanılması tasfiye sürecini hızlandıracak, idaremizin etkinlik ve verimliliğini artıracak, tasfiyelik hale gelen eşya ve araçlara ilişkin sürekli ve düzenli bilgi alınmasını ve bu sayede strateji belirleme ve uygulama çalışmalarını için gereken verilerin hızlı bir şekilde teminini sağlayacaktır. Ayrıca, tasfiye edilecek eşya ve araçlara ilişkin söz konusu verilerin risk analizinde kullanılması da mümkün bulunmaktadır.

Tasfiyelik hale gelen eşya ve araç satışlarının elektronik ortamda yapılması halinde stok kontrolü sistemi söz konusu uygulamanın bir alt bileşeni olacaktır.

4.4. Genel Değerlendirme

Tasfiye sürecinin hızlandırılması ve tasfiye gelirlerinin artırılması birbiriyle ilişkili çok sayıda alanda görülen eşzamanlı ilerlemelere bağlıdır. Bu alanlardan en önemlileri şunlardır:

Tasfiye işlemlerinde otomasyona geçiş sürecinin hızlandırılarak bürokrasi ve kırtasiyeciliğin azaltılması,

Yasal, idari ve teknik kapasitenin güçlendirilmesine ilişkin çalışmalara geniş katılımın sağlanması ve bu çalışmaların detaylı SWOT, fayda-maliyet ile iş ve süreç analizi raporları ile desteklenmesi,

Vatandaş memnuniyetinin artırılabilmesi amacıyla tasfiye uygulamalarına yönelik geri bildirim mekanizmalarının oluşturulması,

Personel memnuniyeti ve motivasyonu ile dikey ve yatay kurumsal iletişimin güçlendirilmesi konuları ile ilgili araştırma yapılması,

Tasfiye konusunda AB mevzuatına

uyum çalışmalarının hızlandırılması ve Twinning", "TAIEX", "IPA" gibi maliyeti kısmen veya tamamen AB fonlarıyla karşılanan programlardan faydalanılabilmesi için proje üretiminin sağlanması,

Gümrük Teşkilatı ile TASİŞ'in kurumsal entegrasyon sürecinin hızlandırılması.

DİPNOTLAR :

- 1 <http://www.tasis.gov.tr/>
- 2 <http://www.otokod.com.tr/trk/intranet/barcode.asp>
- 3 Barkod Sistemi Ve Barkod Sisteminin Stok Kontrolünde Araç Olarak Kullanılması, Yrd. Doç. Dr. Mikail EROL, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. Öğretim Üyesi
- 4 <http://www.satobarkodyazici.com/>
- 5 Barkod Sistemi Ve Barkod Sisteminin Stok Kontrolünde Araç Olarak Kullanılması, Yrd. Doç. Dr. Mikail EROL, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. Öğretim Üyesi

KAYNAKÇA:

- <http://www.gumruk.gov.tr>
- <http://www.tasis.gov.tr>
- <http://www.otokod.com.tr/trk/intranet/barcode.asp>
- Barkod Sistemi Ve Barkod Sisteminin Stok Kontrolünde Araç Olarak Kullanılması, Yrd. Doç. Dr. Mikail EROL, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. Öğretim Üyesi <http://www.satobarkodyazici.com>

ONAYLANMIŞ KİŞİ STATÜSÜ: 2 SERİ NOLU GÜMRÜK GENEL TEBLİĞİ (BASİTLEŞTİRİLMİŞ USUL) İLE GETİREN YENİLİKLER

Sinan AKYÜZ | Gümrük Uzmanı
sinana@gumruk.gov.tr

Onaylanmış kişi statüsü ve bu statü kapsamında yararlanılan basitleştirilmiş usul ve uygulamalara ilişkin usul ve esasları düzenleyen 2 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Basitleştirilmiş Usul) 30.06.2009 tarih ve 27274 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Anılan Tebliğ’in “Yürürlük” başlıklı 75 inci maddesi uyarınca, söz konusu Tebliğ’in dördüncü kısmında yer alan elektronik statü belgesi yönetim sistemine ilişkin hükümleri dışındaki diğer tüm hükümleri 30.08.2009 tarihi itibarıyla yürürlüğe girecektir.

On yılı aşkın bir süredir çeşitli isimlerle uygulana gelen onaylanmış kişi statüsüne ve bu statü kapsamında yararlanılan basitleştirilmiş usul ve

uygulamalara ilişkin önemli değişiklikler getiren bu yeni Tebliğ ile, bir yandan AB mevzuatına uyum bağlamında Türk Gümrük İdaresi üzerine düşen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, diğer yandan ticaret erbabının değişen ekonomik koşullara bağlı olarak ortaya çıkan ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmıştır.

Anılan Tebliğ’de göze çarpan en önemli yenilik; Onaylanmış kişi statü belgesi (OKSB) için ilk kez yapılacak başvurular ile yenileme ve değiştirme başvurularının değerlendirilmesi ve sonuçlandırılmasına ilişkin işlemlerin, OKSB kapsamında yararlanılacak eksik bilgi ve/veya belge ile beyan, ertelenmiş kontrol (mavi hat), kısmi temi-

nat, götürü teminat ve basitleştirilmiş işlem kapsamında A.TR düzenleme ve vize etme yetkilerinin askıya alınması ve geri alınmasına ilişkin işlemlerin, götürü teminattan yararlanma yetkisi için yapılacak başvuruların değerlendirilmesi ve sonuçlandırılması ile söz konusu yetkinin güncellenmesi ve kapsamının değiştirilmesine ilişkin işlemlerin, OKSB'nin geri alınması ve iptaline ilişkin işlemlerin, bundan böyle

Tebliğ'in 10 no.lu ekinde yer alan tabloya göre belirlenecek yetkili gümrük ve muhafaza başmüdürlüklerince yapılacak olmasıdır.

BAŞVURU MERCİİ

Hatırlanacağı üzere, bundan önceki uygulamanın usul ve esaslarını belirleyen 1 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Basitleştirilmiş Usul)'ne¹ göre, OKSB için gerekli başvurular (ilk kez yapılan başvurular ve yenileme başvuruları) öncelikle gümrük ve muhafaza başmüdürlüklerine yapılmakta, kişinin ibraz ettiği belgelerin ön incelemesi burada gerçekleştirildikten sonra Gümrükler Genel Müdürlüğüne OKSB düzenlenmekteydi. Götürü teminat için ise 61 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Gümrük işlemleri)² uyarınca doğrudan Gümrükler Genel Müdürlüğüne başvuruda bulunulmakta ve gerekli işlemler burada yapılarak başvuru sonuçlandırılmaktaydı. 2 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği ile kapsamlı bir yetki devri gerçekleştirilmiş, götürü teminat yetkisi de dahil olmak üzere

“ *Bu yeni Tebliğ ile, bir yandan AB mevzuatına uyum bağlamında Türk Gümrük İdaresi üzerine düşen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, diğer yandan ticaret erbabının değişen ekonomik koşullara bağlı olarak ortaya çıkan ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmıştır.* ”

onaylanmış kişi statüsü ve kapsamı yetkilere ilişkin işlemlerin bundan böyle yetkili gümrük ve muhafaza başmüdürlükleri tarafından yapılması öngörülmüştür.

Diğer önemli bir değişiklik, 2 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği ile OKSB başvurularının yapılacağı gümrük ve muhafaza başmüdürlüklerinin ve bunların coğrafi olarak yetki alanlarının belirlenmiş olmasıdır. Ger-

çekten, Tebliğ'in 10 no.lu ekinde Ankara, Bursa, Gaziantep, İstanbul, İzmir, İzmit, Mersin ve Trabzon Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü olmak üzere, sekiz gümrük ve muhafaza başmüdürlüğü belirtilen işlemleri yapmak üzere yetkilendirilmiş ve her bir başmüdürlüğün yetki ve sorumluluk alanı başvuru sahibinin ticaret siciline kayıtlı olduğu il/ilçe esas alınarak aynı ekte karşılıklarında gösterilmiştir. Bu çerçevede, örneğin, Kayseri Ticaret Sicil Memurluğuna bağlı olan bir kişinin OKSB için Ankara Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğüne başvurması gerekir. Aynı şekilde Edirne Ticaret Sicil Memurluğuna bağlı olan bir kişinin de İstanbul Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğüne başvuruda bulunması gerekecektir.

Kişinin birden fazla ticaret sicil memurluğuna bağlı olması da mümkündür. Genellikle farklı illerde şubeleri bulunan işletmelerin karşı karşıya kaldığı böyle bir durumda, kişinin merkezinin kayıtlı bulunduğu ticaret sicil memurluğuna göre

yetkili gümrük ve muhafaza başmüdürlüğünü belirlemesi gerekmektedir. Zira OKSB esasında merkez adına düzenlenmektedir. Şube ise merkezden ayrı bir vergi numarasına sahip olmadığından, merkez adına düzenlenmiş olan belgenin sağladığı yetkilerden yararlanabilmektedir.

Başvuru mercii ile ilgili olarak akla gelebilecek ikinci bir soru da, merkezi Türkiye gümrük bölgesi dışında bulunan kişilerin OKSB için başvuru mercii nasıl belirleyecektir. Özellikle uluslararası faali-

yet gösteren büyük ölçekli işletmeler açısından böyle bir durum bazen söz konusu olabilmektedir. Bu durumda, uluslararası şirketin Türkiye gümrük bölgesinde yerleşik şubesi adına OKSB düzenlenmesi mümkün olduğundan, şubenin kayıtlı bulunduğu ticaret sicil müdürlüğüne göre yetkili gümrük ve muhafaza başmüdürlüğünün tayin edilmesi gerekmektedir.

Serbest bölgelerde faaliyet gösteren kişilerin OKSB için başvuruda bulunup bulunamayacakları sorusu da akla gelebilir. 2 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği'nin 3 üncü maddesinde OKSB başvurusunda bulunacak kişilerin gümrük mevzuatına göre Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik olması gerekmektedir. 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 152 nci maddesinde serbest bölgelerin Türkiye gümrük bölgesinin parçaları ol-

duğu, ancak birtakım uygulamalar bakımından Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerler olarak kabul edildiği³ göz önünde bulundurulduğunda,

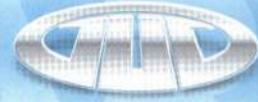
esasinda bu kişilerce OKSB başvurusunda bulunulması önünde bir engel olmadığı şeklinde bir değerlendirme yapılması mümkündür. Bununla birlikte, adına OKSB düzenlenecek kişilerce yerine getirilmesi gereken Gümrük Yönetmeliği'nin 17/C maddesinde yer alan ithalat ve ihracat performansı koşulları ile bunun tespiti bakımından birtakım güçlüklerle karşı karşıya kalılabileceği gözden kaçırıl-

mamalıdır. Zira bu kapsamda yapılan sorgulamalar GÜVAS üzerinden ithalat ve ihracat beyannameleri esas alınarak gerçekleştirilmektedir.

Yetkili gümrük ve muhafaza başmüdürlükleri ve yetki alanlarının coğrafi olarak belirlenmiş olmasının önemli sonuçlarından biri, OKSB kapsamı yetkilerin askıya alınması ve geri alınması ile OKSB'nin geri alınması ve iptali işlemleri bakımından kendini göstermektedir. Bir OKSB'yi düzenleyen yetkili gümrük ve muhafaza başmüdürlüğü, Tebliğ'de aksine bir kural konulmayarak, o OKSB ve kapsamı yetkilerle ilgili olarak yukarıda belirtilen tüm işlemleri de yapmaya yetkili kılınmıştır. Böyle bir düzenlemenin, gerek yer yönünden yetki kuralına gerek yetki paralelliği ilkesine uygun olarak, belirtilen işlemlerin herhangi bir karışıklığa meydan vermeden sağ-

“ Yetkili gümrük ve muhafaza başmüdürlükleri ve yetki alanlarının coğrafi olarak belirlenmiş olmasının önemli sonuçlarından biri, OKSB kapsamı yetkilerin askıya alınması ve geri alınması ile OKSB'nin geri alınması ve iptali işlemleri bakımından kendini göstermektedir. ”

lıklı bir şekilde yürütülebilmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

ARANACAK BELGELER

2 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği ile, OKSB ve götürü teminat başvurularında aranan belgelerde de bazı değişiklikler yapılmıştır. Bunlara özetle aşağıda yer verilmiştir.

1 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği'nde ibrazı öngörülen kişinin kuruluşunu, yönetim kurulu üyelerini ve sermaye pay sahiplerini gösterir ticaret sicil gazeteleri veya onaylı örnekleri yerine, Tebliğ'in 2 no.lu ekinde yer alan örneğe uygun "ticaret sicil kayıt bilgileri formu" şeklinde bir form ibraz edilmesi uygulaması getirilmiştir. Bu düzenleme ile, bazen çok sayıda ibraz edilen ticaret sicil gazeteleri yüzünden başvuru sahibinin mevcut durumunun tespitini oldukça güçleştiren ve gereksiz zaman kaybına ve kırtasiyeciliğe yol açan mevcut uygulamaya son verilmiştir. Formun, cari bilgileri içerecek şekilde başvuru sahibi tarafından bilgisayar ortamında doldurulması ve kayıtlı bulunulan ticaret sicil müdürlüğüne onaylatılması gerekmektedir.

1 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği gereğince başvuruda talep edilen belgelerden imza sirküleri yeni Tebliğ ile kaldırılmıştır. Gerek ticaret sicil gazeteleri gerek imza sirküleri gibi ki-

şinin kuruluş, yönetim ve sermaye yapısı ile imza yetkisine sahip personelini gösterir belgeler, 63 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri)⁴ uyarınca gümrük müdürlüklerine zaten verilmektedir. Dolayısıyla, ihtiyaç duyulması halinde, anılan Tebliğle oluşturulan ve web tabanlı olarak çalışan firma dosya takip sistemi üzerinden sorgulama yapılarak söz konusu belgelerin görüntülenmesi mümkün bulunmaktadır.

Esasında, firma dosyalarında muhafaza edilen ticaret sicil gazetelerinin hem sistem üzerinde fazlaca yer tuttuğu hem de firmaların ticaret sicil bilgilerine erişmekte pek de pratik bir yol olmadığı söylenebilir. Yalnızca onaylanmış kişilerin değil gümrük idarelerinde işlem yapan bütün firmaların ticaret sicil bilgilerinin bu şekilde bir formla sistemde tutulmasının hem takip sistemini daha etkin hale getireceği hem de gümrük idarelerinin işlerini kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Başvuru sahibinin Türkiye genelinde kesinleşmiş sosyal güvenlik prim borcu bulunmadığının tevsikine ilişkin olarak Tebliğ'in 4A no.lu ekinde yer alan dilekçe formu oluşturulmuştur. Söz konusu formda başvuru sahibince, kendi adına tescil edilmiş işyerlerinin yanı sıra aracı, ortağı ve üst düzey yöneticisi bulunduğu işyerlerinin de belirtilmesi gerekmektedir.

“ 2 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği ile kapsamlı bir yetki devri gerçekleştirilmiş, götürü teminat yetkisi de dahil olmak üzere onaylanmış kişi statüsü ve kapsamı yetkilere ilişkin işlemlerin bundan böyle yetkili gümrük ve muhafaza başmüdürlükleri tarafından yapılması öngörülmüştür. ”

Sigortalı çalışan sayısının tevsikine ilişkin olarak Tebliğ'in 4B no.lu ekinde yer alan form örneği oluşturulmuştur. Kişi, bu dilekçe formunu doldurarak bağlı bulunduğu sigorta il müdürlüğüne başvuru yapacak ve aldığı belge ile sigortalı çalışan sayısını tevsik edecektir. 1 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Basitleştirilmiş Usul)'nde bu amaçla talep edilen tahakkuk fişleri ise yeni Tebliğle kaldırılmıştır.

Kişinin kesinleşmiş sosyal güvenlik prim borcu bulunmadığının ve çalıştırdığı sigortalı çalışan sayısının tevsikine ilişkin olarak oluşturulan bu formlar sayesinde, konu ile ilgili olarak daha sağlıklı bir tespit yapılabileceği ve idareyi yanıltmaya dönük teşebbüslerin azalacağı düşünülmektedir.

Tebliğ'in 5 no.lu ekinde yer alan performans ve güvenilirlik formu örneği oluşturulmuştur. Bu sayede, çoğu zaman aracı şirket/grup şirketi üzerinden yapılan ihracat tutarını tevsik etmek amacıyla başvuru sahibince ibraz edilen ek listelere ihtiyaç kalmamıştır. Formun ilgili ihracatçı birliği ve Türkiye İhracatçılar Meclisince düzenlenip onaylanması gerekmektedir.

İmalatçı olma koşulu ile ilgili olarak kapasite raporunun yanı sıra ibraz edilebilecek belgelere sanayi sicil belgesi ve Ar-Ge merkezi belgesi de eklenmiştir. Kapasite raporu üç yıl süreyle geçerli olan bir belgedir. Bu belgenin geçerlilik süresinin sona erdiği durumlarda, kişilerin OKSB başvurularının kapasite raporu olmadan diğer belgelerden herhangi birinin ibrazı ile de değerlendirilebilip sonuçlandırılabilmesi olanaklı hale getirilmiştir.

OKSB alınabilmesi için gerekli olan koşullardan belli tutarlarda ödenmiş sermayeye sahip olma ve buna paralel olarak başvuru sahibince ticaret siciline tescil ettirilmiş ödenmiş sermaye tutarını gösterir YMM raporu ibraz etme koşulu kaldırılmıştır. Yine 1 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Basitleştirilmiş Usul)'nde A sınıfı OKSB için talep edilen bağımsız denetim raporu da kaldırılmıştır. Kural olarak, adına OKSB düzenlenecek şirketlerin vergi ödeyen, mali kayıtları düzgün ve erişilebilir olan, kar eden, mali yapısı sağlam kişiler olması esastır. Nitekim gerek ülkemizin 2006 yılından bu yana taraf olduğu Revize Kyoto Protokolü'nün yetkilendirilmiş ticaret erbabını (authorized traders) düzenleyen standart 3.32 nci maddesi⁵ gerek Topluluk Gümrük Yönetmeliğinin basitleştirilmiş usulleri düzenleyen 253 ve devamı maddeleri bu şekilde bir çerçeve çizmişlerdir. Ayrıca, yetkilendirilmiş yükümlülere (authorized economic operators) ilişkin esasları ortaya koyan 648/2005 sayılı Topluluk Kodu⁶ ve 1875/2006 sayılı Topluluk Yönetmeliği'nde de⁷ bu yönde düzenlemeler yer almaktadır. Durum böyle olmakla birlikte, hem ödenmiş sermaye koşulunun hem yalnızca A sınıfı OKSB için aranan bağımsız denetim raporunun bu amaca yeterince hizmet etmediği göz önünde bulundurularak A, B ve C sınıfı OKSB başvurularında yeni Tebliğ'in 6 no.lu ekinde yer alan örneğe uygun bir YMM raporu ibraz edilmesi koşulu getirilmiştir. Kişilerin mali kayıtlarına ve mali yapılarına ilişkin bilgiler ihtiva eden söz konusu raporun, o raporu düzenleyen YMM tarafından olumlu olarak sonuca bağlanmış olması gerekmektedir. Getirilen bu yeni düzenleme ile ayrıca, Sonradan Kontrol ve Riskli İşlemlerin Kontrolü Yönetmeliği⁸ kapsamındaki sonradan

kontrol işlemlerinin sağlıklı yapılabilmesine de katkı sağlanmıştır.

GÖTÜRÜ TEMİNAT VE OKSB

Yeni Tebliğ ile getirilen önemli yapısal değişikliklerden bir diğeri de götürü teminat yetkisinin bu Tebliğ'e dahil edilmiş olmasıdır. Hatırlanacağı üzere götürü teminat yetkisi A veya B sınıfı OKSB sahiplerine tanınan bir yetki olmasına karşın bu yetkinin usul ve esaslarına ilişkin düzenlemeler 61 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Gümrük işlemleri) ile yapılmıştı. 2 seri no.lu Tebliği ile, OKSB başvuru formuna götürü teminat yetkisine ilişkin ilaveler yapılmış, götürü teminat yetkisi için ayrıca bir başvuru formu oluşturulmuş ve yetkinin usul ve esasları söz konusu Tebliğ'in sistematığına uygun olarak yeniden belirlenmiştir. Ayrıca, götürü teminat yetkisi başvurularında 61 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği ile istenen belgelerden teminat konusu rejim beyannamelerine ait bilgilerin yer aldığı teminat konusu toplam değeri gösterir tablo ve bunun yer aldığı CD ile OKSB'nin bir örneği gibi belgeler de yeni Tebliğle kaldırılmıştır.

Götürü teminat yetkisi ile ilgili olarak getirilen önemli kolaylıklardan biri de söz konusu yetkinin güncellenmesi ile ilgilidir. Bilindiği üzere, götürü

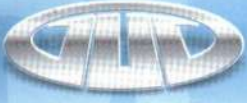
teminat yetkisinin geçerlilik süresi 1 yılken, OKSB'nin geçerlilik süresi 2 yıldır. Bu itibarla, A ve B sınıfı OKSB sahiplerince götürü teminat için her yıl güncelleme başvurusunda bulunulması gerekmektedir. Yeni Tebliğ uyarınca, AVRO türünden azami tutarlarda teminat verilmiş olduğu durumlarda, götürü teminat yetkisinin güncellenmesine gerek bulunmamaktadır. Oysa 61 seri no.lu Tebliğ'e göre böyle bir durumda dahi götürü teminat yetkisinin iki yılda bir güncellenmesi gerekmektedir.

“OKSB alınabilmesi için gerekli olan koşullardan belli tutarlarda ödenmiş sermayeye sahip olma ve buna paralel olarak başvuru sahibince ticaret siciline tescil ettirilmiş ödenmiş sermaye tutarını gösterir YMM raporu ibraz etme koşulu kaldırılmıştır.”

Götürü teminat yetkisinden yararlanmak için ilk kez yapılacak başvurular, kişinin ticaret siciline kayıtlı bulunduğu il/ilçe esas alınarak yeni Tebliğ'in 10 no.lu ekinde yer alan tabloya göre belirlenecek yetkili gümrük ve muhafaza başmüdürlüğüne incelenip sonuçlandırılacaktır. Başka bir deyişle, götürü teminat yetkisini tanıyacak yetkili gümrük ve muhafaza başmüdürlüğü, kişi adına OKSB düzenlemeye yetkili

olan gümrük ve muhafaza başmüdürlüğüdür.

Götürü teminat yetkisinin güncelleme başvuruları ise, duruma göre ya Gümrükler Genel Müdürlüğü ya da yetkili gümrük ve muhafaza başmüdürlüğüne incelenip sonuçlandırılacaktır. Zira söz konusu Tebliğ'in geçici birinci maddesinin ikinci fıkrasında, Tebliğ'in yürürlüğe girmesinden önce düzenlenmiş statü belgelerinin geçerlilik süresi sonuna kadar bu bel-

geye istinaden verilmiş veya verilecek götürü teminat yetkisine ilişkin olarak 61 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği'ne (Gümrük İşlemleri) göre işlem yapılacağı öngörülmüştür. Bu nedenle 2 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Basitleştirilmiş Usul)'nin yürürlüğe girmesinden önce Gümrükler Genel Müdürlüğüne verilen OKSB'lerin geçerlilik süresi içindeki götürü teminat güncelleme başvuruları yine Gümrükler Genel Müdürlüğüne yapılacaktır. Bu durumda, OKSB geçerlilik süre sonu en geç 29.08.2011 olan bir A veya B sınıfı OKSB sahibi kişinin götürü teminat güncelleme başvurusu Gümrükler Genel Müdürlüğü tarafından incelenip sonuçlandırılacak, OKSB geçerlilik süre sonu 29.08.2011'den sonraki bir tarih olan bir A veya B sınıfı OKSB sahibi kişinin götürü teminat güncelleme başvurusu ise yetkili gümrük ve muhafaza başmüdürlüğüne incelenip sonuçlandırılacaktır.

DİĞER YENİLİKLER

Yeni Tebliğde, daha fazla firmanın OKSB alabilmesi ve basitleştirilmiş usul ve uygulamalardan yararlanabilmesi için birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Nitekim başvuruda bulunulan ayın ilk gününden geriye dönük iki yıl içerisinde asgari yirmi beş milyon ABD doları tutarında sabit sermaye yatırım yapan kişilere C sınıfı OKSB verilebilmesine ilişkin yeni bir uygu-

lama başlatılmıştır. Bu kişilerin C sınıfı OKSB için gerekli olan 2 milyon ABD doları ihracat veya 8 milyon ABD doları ihracat ve ithalat toplamı kadar dış ticaret hacmine sahip olması zorunluluğu bulunmamaktadır.

Ayrıca, bundan önce yalnızca A ve B sınıfı OKSB sahiplerinin yararlanabildiği basitleştirilmiş işlem kapsamında A.TR dolaşım belgesi düzenleme ve vize etme yetkisi (onaylanmış ihracatçı yetkisi), yeni Tebliğle C sınıfı OKSB sahiplerine de tanınmıştır. Onaylanmış ihracatçı yetkisi için 1 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği'nde yer alan 2 milyon ABD doları tutarında AB ülkelerine A.TR dolaşım belgesi düzenlenmesini gerektirir ihracat yapma koşulu kaldırılmıştır. Esasında böyle bir koşul, 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın Uygulamasına Dair Avrupa Topluluğu-Türkiye Gümrük İşbirliği Komitesi'nin

1/2006 sayılı Kararı'nın⁹ 11 nci maddesi ve 2006/10895 sayılı Türkiye ile Avrupa Topluluğu Arasında Oluşturulan Gümrük Birliğinin Uygulanmasına İlişkin Esaslar Hakkında Karar'ın¹⁰ 19 uncu maddesinde yer alan onaylanmış ihracatçı yetkisinin Türkiye ile Topluluk arasındaki ticarete, sık sık A.TR dolaşım belgesi düzenlenmesini gerektirir sevkiyat yapan kişilere tanınacağı yönündeki hüküm uyarınca getirilmişti. Topluluk üyesi ülkelere sık sık A.TR dolaşım belgesi düzenlenmesini

gerektirir ihracat yapma koşulu, 1 seri no.lu gümrük Genel Tebliği'nde 2 milyon ABD doları

“ *Yeni Tebliğ yarıncı, AVRO türünden azami tutarlarda teminat verilmiş olduğu durumlarda, götürü teminat yetkisinin güncellenmesine gerek bulunmamaktadır. Oysa 61 seri no.lu Tebliğ'e göre böyle bir durumda dahi götürü teminat yetkisinin iki yılda bir güncellenmesi gerekmektedir.* **”**

olarak belirlenmişti. Ancak, bu uygulamanın söz konusu mevzuat hükümlerini tam anlamıyla karşılamadığı göz önünde bulundurularak "2 milyon ABD doları" koşulu yeni Tebliğle kaldırılmış, yerine başvuru yılından bir önceki takvim yılı içerisinde veya başvurunun kayda alındığı ayın ilk gününden geriye dönük bir yıl içerisinde en az yüz adet A.TR dolaşım belgesi düzenleyip vize işlemlerini ta-

mamlamış olma koşulu getirilmiştir. Bu düzenleme, Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasındaki tarım ve AKÇT (Avrupa Kömür Çelik Topluluğu) ürünleri ticareti ile Serbest Ticaret Anlaşması yaptığımız ülkelerle olan ticaretimizde gerçek ve tüzel kişilere eşyanın kıymetine bakılmaksızın fatura beyanı veya EUR.MED fatura beyanı düzenlenmesi ile bu kapsamda Onaylanmış İhracatçı yetkisi verilmesine ilişkin usul ve esasları belirleyen 7 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Uluslar arası Anlaşmalar)'ne¹¹ de paralel bir uygulama getirmektedir.

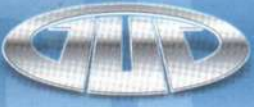
Yine, yetkilendirilmiş gümrük müşavirleri tarafından yerine getirilecek tespit işlemlerine ilişkin düzenlemeler getiren 60 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri)¹² ve 1 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Yetkilendirilmiş Gümrük Müşavirleri)¹³ hükümlerine uygun olarak yeni Tebliğde, onaylanmış ihracatçı yetkisinin A.TR dolaşım belgelerinin dönemsel kontrolüne veya onaylanmasına ilişkin olarak bir yetkilendirilmiş

“ **Onaylanmış
ihracatçı
yetkisi için 1 seri no.lu
Gümrük Genel Tebliği'nde
yer alan 2 milyon ABD
doları tutarında AB
ülkelerine A.TR dolaşım
belgesi düzenlenmesini
gerektirir ihracat
yapma koşulu
kaldırılmıştır.** ”

gümrük müşaviriyle sözleşme yapmış kişilere tanınacağı öngörülmüştür. Bu çerçevede, onaylanmış ihracatçı yetkisini haiz kişilerin bağlı buldukları ticaret ve/veya sanayi odalarından teslim aldıkları basitleştirilmiş işlem kapsamındaki A.TR dolaşım belgelerine ilişkin olarak 3 er aylık dönem raporu düzenlenmeleri ve Müsteşarlıkça talep edildiğinde gönderilmek üzere muhafaza etme-

leri şeklindeki 1 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Basitleştirilmiş Usul) uygulaması da yeni Tebliğle kaldırılmıştır.

Yukarıda belirtilen "bir yetkilendirilmiş gümrük müşaviri ile sözleşme yapmış olma koşulu", Müsteşarlığın yetkilendirilmiş gümrük müşavirleri konusundaki düzenlemelerine uyum sağlamak adına yeni Tebliğde de konulmuştur. Bilindiği üzere, 70 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Yetkilendirilmiş Gümrük Müşavirleri)¹⁴ ile, normal usuldeki A.TR dolaşım belgelerine onaylama yetkisi ticaret ve/veya sanayi odalarının yanı sıra yetkilendirilmiş gümrük müşavirlerine de verilmiş ve yetkilendirilmiş gümrük müşavirleri tarafından onaylanan A.TR dolaşım belgeleri için tespit raporu düzenlenmemesi yönünde bir uygulama başlatılmıştır. Ancak, basitleştirilmiş usuldeki A.TR dolaşım belgeleri için yetkilendirilmiş gümrük müşavirlerince tespit raporu düzenlenmesine devam edildiğinden, tespit işlemi ücretleri onaylanmış ihracatçılar için önemli bir

maliyet unsuru haline gelmiştir. Bu da onaylanmış ihracatçıları, doğal olarak, basitleştirilmiş usulde değil, daha az maliyetli olan normal usulde A.TR dolaşım belgesi düzenlemeye sevk etmektedir. Uygulamanın bu şekilde devam etmesi halinde, firmalarca onaylanmış ihracatçı yetkisinin bundan böyle talep edilmeyeceği, başka bir ifadeyle, on yılı aşkın bir süredir devam eden onaylanmış ihracatçı

uygulanmasının kısa bir süre sonra sona erebileceği düşünülmektedir. Gümrük Müsteşarlığının onaylanmış ihracatçılar aleyhine bir durum yaratan bu düzenlemeyi acilen gözden geçirmesi ve gerekli tedbirleri ivedilikle alması gerekmektedir.

Son olarak, yeni Tebliğ'in 4. kısmında onaylanmış kişi statüsü başvurularının kişilerce elektronik ortamda yapılması ve statü belgesinin elektronik ortamda düzenlenmesine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Hali hazırda OKSB ve götürü teminat yetkisi başvurularında;

- Kişinin Gümrük ve Kaçakçılık Kanunu uyarınca ceza almış olup olmadığına ve bu cezaların niteliğine,
- Kişinin kesinleşmiş gümrük vergisi ve ceza borcu bulunup bulunmadığına,
- Kişinin ithalat, ihracat performansı, işlem yaptığı gümrük idarelerinin tespitine,
- Kişinin teminatlı işlem miktarının tespitine,

“ Tebliğ'in 4. kısmında yer alan elektronik statü belgesine ilişkin hükümler, Müsteşarlıkça gerekli teknik altyapının kurulmasını müteakip bu yönde yapacağı bir duyurudan sonra yürürlüğe girecektir. Bu tarihten sonra ise OKSB başvuruları elektronik ortamda yapılacak ve OKSB artık elektronik ortamda düzenlenecektir. ”

- Kişinin A.TR'li işlem miktarının tespitine,
- Kişi adına OKSB düzenlenmesi ya da kendisine götürü teminat yetkisi verilmesi veya bunların geri alınması, askıya alınması ve iptaline, yönelik tüm işlemler tamamen elektronik ortamda, Müsteşarlığın oluşturduğu programlar vasıtasıyla yürütülmektedir. Esasında tek eksik olan şey başvuruların elektronik ortamda yapılması ve OKSB'nin elektronik ortamda düzenlen-

mesiydi. Yeni Tebliğ'de bu eksiklik de giderilmiştir. Tebliğ'in 4. kısmında yer alan elektronik statü belgesine ilişkin hükümler, Müsteşarlıkça gerekli teknik altyapının kurulmasını müteakip bu yönde yapacağı bir duyurudan sonra yürürlüğe girecektir. Bu tarihten sonra ise OKSB başvuruları elektronik ortamda yapılacak ve OKSB artık elektronik ortamda düzenlenecektir.

SONUÇ

Dünya ticaretinin ulaştığı hacim ve işlem hızındaki artış karşısında gümrük işlemlerinin tamamlanma süresi önemli bir maliyet unsuru ve dolayısıyla rekabet gücünü belirleyen önemli bir faktör haline gelmiştir. Geline nokta, uluslararası ticarete taraf olan her ülke, hem eşyanın gümrükte bekleme süresini ve gümrük işlemlerinden kaynaklanan maliyetleri asgari düzeye indirmek, hem de eşya giriş-çıkışı üzerinde etkin bir denetim gerçekleştirmek ve gümrük ve dış

ticaret mevzuatını tam ve doğru olarak uygulamak için çaba göstermektedir. Bu bir biriyle ilişkili gibi gözükken iki amacın aynı anda gerçekleştirilebilmesi, ancak bunlar arasında optimum bir dengenin sağlanması ve eldeki sınırlı kaynakların verimli bir şekilde kullanılması ile mümkündür. Dürüst ve güvenilir dış ticaret erbabının gümrük işlemlerini kolaylaştırmak ve kendilerine daha iyi bir hizmet vermek üzere tesis edilen onaylanmış kişi statüsü uygulaması, Gümrük Müsteşarlığınca yukarıda belirtilen

amaçların gerçekleştirilmesinde uzun yıllardır bir araç olarak kullanılmaktadır.

2 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Basitleştirilmiş Usul) ile, onaylanmış kişi statüsüne ilişkin önemli değişiklikler yapılmıştır. Yeni Tebliğ, hem daha fazla sayıda dış ticaret erbabının anılan statü kapsamındaki hak ve yetkilerden yararlanmasına hem de bu statü için gerekli başvuru sürecinin daha etkin ve kolay hale getirilmesine yönelik hükümler ihtiva etmektedir.

DİPNOTLAR

- 1 23/08/2007 tarih ve 26622 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 2 04/04/2008 tarih ve 26837 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 3 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nun 5810 sayılı Kanun ile değişik 6 ncı maddesi de aynı yöndedir.
- 4 25/09/2008 tarih ve 27008 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 5 Sözleşme metnine <http://www.wcoomd.org/kybodycontent.htm> adresinden ulaşılabilir.
- 6 04/05/2005 tarih ve L 117/13 sayılı Topluluk Resmi Gazetesinde yayımlanmıştır.
- 7 19/12/2006 tarih ve L 360 sayılı Topluluk Resmi Gazetesinde yayımlanmıştır.
- 8 27/10/2008 tarih ve 27037 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 9 26/09/2006 tarih ve L 265/18 sayılı Topluluk Resmi Gazetesinde yayımlanmıştır.
- 10 28/09/2006 tarih ve 26303 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 11 10/04/2008 tarih ve 26843 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 12 19/01/2008 tarih ve 26761 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 13 29/05/2008 tarih ve 26890 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 14 03/05/2009 tarih ve 27217 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

KAYNAKÇA

- 4458 Sayılı Gümrük Kanunu
- 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu
- 1/2006 sayılı Avrupa Topluluğu-Türkiye Gümrük İşbirliği Komitesi Kararı
- Revize Kyoto Protokolü
- 648/2005 Topluluk Kodu
- 1875/2006 sayılı Topluluk Yönetmeliği
- 2006/10895 sayılı Türkiye ile Avrupa Topluluğu Arasında Oluşturulan Gümrük Birliğinin Uygulanmasına İlişkin Esaslar Hakkında Karar
- Gümrük Yönetmeliği
- Sonradan Kontrol ve Riskli İşlemlerin Kontrolü Yönetmeliği
- 2 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Basitleştirilmiş Usul)
- 63 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri)
- 70 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Yetkilendirilmiş Gümrük Müşavirleri)
- 60 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri)
- 1 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Yetkilendirilmiş Gümrük Müşavirleri)
- Gümrük Müşavirleri
- 7 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Uluslararası Anlaşmalar)
- 1 seri no.lu gümrük Genel Tebliği (Basitleştirilmiş Usul)
- 61 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri)

GÜMRÜK KANUNU ile VERGİ USUL KANUNU ÖZELİNDE HUKUK SİSTEMİMİZDEKİ MÜCBİR SEBEP MÜESSESESİNE BİR BAKIŞ¹

Adem OĞULTARHAN

Gümrük Uzmanı
atarhan@gumruk.gov.tr

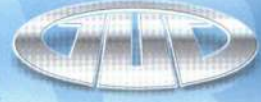
1.GİRİŞ

Hukuksal metinlerin her durumu tüm ayrıntılarıyla düzenlemelerinin imkânsızlığı malumdur. Bununla birlikte, kanun metinlerinin belirli bir çerçeve oluşturarak, uygulamaya ilişkin usul ve esasları ortaya koymaları beklenir. Pratikte de durum böyledir. Ancak kimi konular var ki, bu konulara kanunlarda temas edilmekte, ancak bu konulara ilişkin bir çerçeveye yer verilmemektedir. Böyle bir nitelik arz eden hukuki meselelerden birisi de mücbir sebep müessesesidir. Özellikle idare ile kişiler arasındaki hukuksal işlemler bakımından çok sık başvuru alan bu müessese özel hukukta da uygulama alanı bulmaktadır. Özel hukukta bu müessesenin çalıştırılması neredeyse tümüyle hâkimin inisiyatifindedir. Buna karşın, kamu otoritesinin müdahil olduğu işlemlerde, hâkimin yanında

kamu otoritesinin de mücbir sebebe bağlı kararlar verebilmesi mümkün olmaktadır. Ancak, kamu otoritesinin yani idarenin mücbir sebep müessesesine bağlı olarak yaptığı işlemlerde, hukuksal bir açıdan bakıldığında, çeşitli sıkıntıların bulunduğunu söylemek gerekir. Bu sıkıntı esasen işlemlerde hukuka uygunluğun temin edilememesi sorunudur.

Sıkıntının birinci sebebi, idarenin bu müesseseyi nasıl çalıştıracağına belli olmamasıdır. Bu belirsizliğin nedeni, mücbir sebep ile ilgili olarak sağlıklı bir hukuksal düzenlemenin bulunmamasıdır. İkinci sebep ise mücbir sebep müessesesinin çalıştırılmasında, olay bazında bir nevi hukuk üretildiği için, idarenin, bu görevi yerine getirme kudretini gösterememesidir. Bu yetersizliğin kaynağı ise, idarenin, sağlıklı bir hukuk sisteminin ol-

maması nedeniyle kendisinin olmayan bir görevi yapmaya, yani hukuk üretmeye, itilmesidir.

Bu çerçevede, konuyla ilgili olarak, idarenin taraf olduğu hukuki işlemlerde, mücbir sebep müessesesinin çalıştırılmasında yaşanan sıkıntının bir resminin ortaya konulması ve bazı yanlış bilinen hususların tartışılması ile örnek alınması gereken ve düzeltilmesi gereken hususların ortaya konulması amacıyla bazı kanunlar (iki farklı örneği temsil ettikleri için Gümrük Kanunu ve Vergi Usul Kanunları seçilmiştir.) özelinde mücbir sebep müessesesinin işletilmesinde yaşanan sıkıntıların ortaya konulması gereği bulunmaktadır.

1.a. Mücbir Sebep

Mücbir sebep, Prof. Dr. Fikret EREN'e göre, "Sorumlu veya borçlunun faaliyet ve işletmesi dışında meydana gelen, genel bir davranış normunun veya borcun ihlaline, mutlak ve kaçınılmaz bir şekilde yol açan, öngörülmesi ve karşı konulması mümkün olmayan olağanüstü bir olaydır."²

Diğer bir tanım ise şöyledir: "Mücbir sebep niteliğindeki olaylar deprem, sel, kasırga vb. doğal olaylar olabileceği gibi isyan, ihtilal, savaş, genel grev gibi insana bağlı (beşeri) olaylar da olabilir. Mücbir sebebin en belirgin, üzerinde tartışma yapılmayan özelliği kişilerin iradesi dışında meydana gelen kaçınılmaz ve karşı konulamaz bir olay oluşudur".³ "Ayrıca, ... bir nedensellik bağının da bulunması gerekir."⁴

Mücbir sebep sonuç olarak "illiyet bağıni kesen ve dolayısıyla zarar vereni veya borçluyu (veya bir

“*Mücbir sebep sonuç olarak illiyet bağıni kesen ve dolayısıyla zarar vereni veya borçluyu (veya bir davranış normunu yerin getirmeyen kişiyi-A.O.) sorumluluktan kurtaran..*”

davranış normunu yerine getirmeyen kişiyi-A.O.) sorumluluktan kurtaran..⁵ bir müessesedir. Bununla birlikte yine literatürde yer aldığı şekliyle mücbir sebebin varlığı için; "1-) Olay, 2-) Harcılık, 3-) Bir davranış normunun veya borcun ihlali, 4-) İlliyet bağı, 5-) Kaçınılmazlık, 6-) Öngörülmezlik;"⁶ unsurlarının bulunması gerekir.

Yer verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere, mücbir sebep kavramının sözlük

anlamından yola çıkılarak bazı mütalaalarda bulunulmaktadır. Buna karşın, birçok kanun metninde⁷ (sayılamayacak kadar çok denilebilir.) bu kavramın kullanıldığını görmek mümkünken çoğu kanun metinlerinde bu kavramın bir tanımını bulmak mümkün değildir. Burada Prof. Dr. Mualla Öncel, Prof. Dr. Ahmet Kumrulu, Prof. Dr. Nami Çağan tarafından hazırlanan bir çalışmadaki, hukuk sistemimizde mücbir sebebin tanımına ilişkin bir bilgi olup olmadığına ilişkin görüşüne yer vermekte fayda bulunmaktadır. "Hukukun çeşitli alanlarında mücbir sebepler değişik etkilere sahip olmakla birlikte yasalarda mücbir sebebin bütün unsurlarını kapsayan bir tanımı yapılmamıştır."⁸ Ancak sorun sadece bu değildir. Tanımı yapılmadığı gibi, hukuk sistemimizde, bu durumun niteliği veya ne gibi hallerde söz konusu olacağı konusunda tüm hukuki metinlere müteallik bir hüküm bulmak da mümkün değildir. Bunun yerine mücbir sebep olarak kabul edilebilecek durumların neler olduğu doktrine başvurularak tespit edilebilmektedir. Bazı kanunlarda ise mücbir sebep halleri o kanun için belirlenmiştir. Bunlara örnekler: Vergi Usul Kanunu, Maden Kanunu ve Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunudur.

1.b. Mücbir Sebep Müessesesinin Gözden Geçirilmesi Gereği

Mücbir sebep uygulaması idarenin taraf olduğu işlemlerde o kadar yaygındır ki; belirli bir kurala uyulmamasının mazur gösterilebilmesinde bir gerekçe olarak kullanılabilmesinden tutun da bir müeyyidenin uygulanmaması veyahut belirli bir menfaatten gerekli şartları taşımadığı halde bir kişinin yararlandırılmasına değin birçok konuda dayanak olabilmektedir. Buna rağmen, idarenin taraf olduğu kanun metinlerinde, işleyişine ilişkin usul ve esasların belirlenmemesi nedeniyle, mücbir sebep mekanizması mevcut durumda, idari işlemler açısından çeşitli sakıncalara neden olmaktadır.

Örneğin, idare, mücbir sebebe istinaden işlem tesis ederken bir çok durumda kriter olarak tecrübe ve birikim gibi son derece subjektif unsurlarla hareket etmektedir. Diğer bir deyişle, bir yükümlülüğünü yerine getiremeyen kişi, bu yükümlülüğünü yerine getirememesinin nedeni olarak mücbir sebep savıyla idareye başvurarak kendisine idari bir tedbirin uygulanmasını önlemeye çalışırsa, idarenin bu talebi değerlendirmek için başvuracağı bir usul bulunmamaktadır. Bir usulün belirli olması gerektiği savını daha iyi anlayabilmek için başvuruyu alan idarenin, mevcut durumda yapacağı değerlendirmeye bir göz atmakta fayda bulunmaktadır. Örneğin, mücbir sebep savıyla bir başvuru kendisine yapıldığı zaman, idarenin, öncelikle, bir yetki değerlendirmesi yapması gerekir. Yani bu başvuruyu kabul etmeye yetkili midir, yoksa değil midir? Aslında bu sorunun cevabına ilgili kanunda yer verilmesi gerekir, ancak birçok kanun metninde bu konuda herhangi

bir düzenleme bulunmamaktadır. Açıkça kanunda idarenin yetkili olduğunun belirli olmaması halinde, idarenin talebi yetkisizlik nedeniyle geri çevirmesi gerekmektedir. Bu durumda, mücbir sebebe bağlı bir hak verilmişse, kişinin bu hakkını idarenin yetkisizliği nedeniyle kullanamaması söz konusu olacaktır. Ancak; idare açısından fiilen durumun bu kadar açık olmadığını ve idarenin bu talepleri yetki sorgulaması yapmadan çoğu zaman işleme koyduğunu da belirtmek gerekir.

Örneğimize devam edersek, bu defa farz edelim ki, normu koyan kanunda, mücbir sebebin varlığını tespit etmeye idarenin yetkili olduğuna ilişkin bir hüküm bulunsun. Bu halde, idarenin bir usulsüzlüğü mazur görebilmesi için bilmesi gereken başka bazı bilgiler daha bulunmaktadır: Mücbir sebep savıyla yükümlülüğünü yerine getiremeyen yükümlünün mücbir sebep savı doğru mudur? Bu soruya idarenin cevap bulabilmesi için bir rehber ihtiyacı bulunmaktadır. Yani kanuni bir çerçevenin idareye bu konuda yol göstermesi lazımdır. Örneğin şu soruların cevabının bilinmesi gerekir: Mücbir sebep nedir? Mücbir sebep halleri nelerdir? Mücbir sebep halleri, hangi bilgi veya belgelerin bulunması halinde var kabul edilir? Bu sorulara da idarenin cevap verebilmesi için Kanunda bu konuların açıklığa kavuşturulmuş olması gerekir.

Aksi takdirde, idarenin bu talebi subjektif unsurlarla değerlendirmesinin önüne geçilemez.

Mücbir sebep müessesesinin çalıştırılması için kanunlarda açık hükümler bulunmamasının sorunlu bir durum olduğu tespiti doğruysa, mevcut durumun, hukuki açıdan doğruduğu sorunun yanı sıra, idare açısından da etkin bir kamu hizmeti üretilmesi noktasında bazı aksaklıklara sebep olduğu da kolayca çıkarsana-

“ *İdare, mücbir sebebe istinaden işlem tesis ederken bir çok durumda kriter olarak tecrübe ve birikim gibi son derece subjektif unsurlarla hareket etmektedir.* ”

bilir. Çünkü İdare, mücbir sebep savıyla başvuran bir kişinin talebine uygulayacağı hiç bir usul bulunmadığı zaman, ne kolayca evet ne de hayır diyebilecektir. Talebi reddetmesi halinde, vatandaş memnuniyetinin yerine getirilmemesi riski bulunurken, talebi kabul etmesi halinde ise görevi yerine getirirken keyfilik suçlamasının kendisine yöneltilebileceği kaygısı taşıyacaktır.

Somut olarak, idarenin mücbir sebep mekanizmasını kullanmasının tek sakıncası, karşı karşıya bulunduğu hangi yönde karar vereceğine ilişkin çelişki değildir. İdarenin bu mekanizma nedeniyle bazı yanlışları kural haline getirmesi de söz konusu olmaktadır. Şöyle ki; mücbir sebep kavramı tutarlı ve düzenlendiği mevzuatta birbirini tamamlayan bir çerçevesi olmayan bir mekanizma olarak bulunduğundan, mücbir sebep iddiasıyla başvuran bir yükümlünün talebine ilişkin olarak ilgili kanunda (usulün bulunup bulunmaması bir tarafa) mücbir sebep kavramı kullanılmasa dahi, idare, mücbir sebep bulunduğu gerekçesiyle yükümlülüğünü yerine getirmeyen yükümlü lehinde tasarrufta bulunabilmektedir. Mücbir sebep kavramı yukarıda da belirtildiği gibi, doktrinde ve birçok kanun maddesinde sık sık geçtiği ve her yerde adeta her şeye bir gerekçe olabilirmiş ve bunu her merci takdir edebilirmiş gibi algılanmaya başladığı için idare böyle son derece yanlış bazı pratikler geliştirebilmektedir. İşte bu gibi nedenlerle, konunun gözden geçirilmesi gereği bulunmaktadır. Bu çerçevede, aşağıda bazı kanunlar incelenecek ve mücbir sebep müessesesinin; idarenin takdir yetkisi, idarenin mevzuat yapma yetkisi ve kanuni boşluk doldurma yetkisi bakımından durumu tartışılacaktır.

Son olarak belirtmek gerekir ki, bu çalışma, bir deneme niteliğindedir. Yer verilen görüşler, salt mücbir sebep mekanizması bağlamında ve idarenin taraf olduğu hukuki işlemler için ortaya atılmıştır. Genel hukuk ilkeleri çerçevesinde atlanmış bazı hususların bulunabileceği de baştan kabul edilmekle birlikte, bu çalışmanın yapılmasında idarede karşılaşılan bir soruna yine idarede görevli bir çalışanın karşılaştığı sorunlar perspektifiyle hukuki bir değer-

lendirme yapmak şeklinde bir yöntem izlendiğinin akılda bulundurulmasında yarar bulunmaktadır.

2. MÜCBİR SEBEP BAKIMINDAN ÇEŞİTLİ KANUNLARA BAKIŞ:

—Gümrük Kanunu ve Vergi Usul Kanunu—

Yukarıda ortaya konulan mücbir sebep müessesesinin yeniden gözden geçirilmesi gereği bulunduğuna ilişkin iddia bakımından somut analiz yapabilmek için, konumuz açısından önem arz ettiği düşünülen kanunlar mücbir sebep düzenlemeleri bakımından incelenmiş ve önemli olduğu düşünülen bazı kanunlara bu çalışmada temas edilmiştir.

Herhangi bir kanunun mücbir sebep müessesesi bakımından ihtiyaca cevap verebilirliğinin tespiti için şu sorulara cevap aranmıştır.

- 1-Kanunda mücbir sebep tanımı yapılmış veya mücbir sebep olabilecek durumlar sayılmış mıdır? (sınırlayıcı veya geniş biçimde)
- 2-Mücbir sebebin bulunduğuna karar verme yetkisinin kime ait olduğu belli midir?
- 3-Bir kanundaki mücbir sebep kavramına yer veren maddeler birbiriyle tutarlı mıdır? Kanunun tümüne uygulanabilecek bir mücbir sebep perspektifi var mıdır?
- 4-Mücbir sebebin bulunduğuna tespit edilmesine yarayacak belgeler veya bilgiler belirlenmiş midir?
- 5-Mahkemelerin mücbir sebep mekanizması bağlamında rolü belli midir?

Değişik kanunların incelenmesindeki amaç, mücbir sebep müessesesi ile ilgili genel düzenlemeler içerebilecek kanunların var olup olmadığı, varsa bunların incelenmesi ve var olan yaklaşımın belirlenmesi olmuştur. Bu çerçevede, Gümrük Kanunu, Vergi Usul Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Kabahatler Kanunu incelenmiştir.

Bu kanunlardan Gümrük Kanunu ile Vergi Usul Kanunu iki farklı durumu temsil eden kanunlar olarak seçilmişlerdir. Kanunlardan birincisi, bir usulün bulunmadığı bir kanun olarak ele alınmış ikincisi ise belirli bir sistemi bulduran bir kanun olarak ele alınmıştır. Diğer kanunlarda genellikle mücbir sebebe istinaden işlem ihdas etmeye temas edildiği ancak yine mücbir sebebin ne olduğu, nelerin mücbir sebep sayılacağı ve yetkinin kime ait olduğu hususlarının düzenlenmediği görüldüğünden bu kanunlardaki yaklaşıma ayrıca yer verilmemiştir.

2.1. Mücbir Sebep Bakımından Gümrük Kanunu

Bu çalışmanın amaçlarından birisi de, Gümrük Kanunundaki (GK) mücbir sebep müessesesine ilişkin bir inceleme yapılması olmuştur. GK'nın bu müesseseye yer verip vermediği, Kanunun bütünlüğü içerisinde bu müessesenin ne kadar sağlıklı ele alındığı... vb. hususların yanı sıra, mücbir sebep kavramına ilişkin olarak hukuk sistemimiz içerisinde bu kanunun yeri de değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ancak GK ile ilgili değerlendirmemiz, 92 ve 186 ncı maddeler ile ilgili yapılan değerlendirmeler hariç, esasen, mücbir sebep kavramının hukuk sistemimizdeki genel sıkıntılarının neler olduğunun anlaşılmasına katkıda bulunacaktır. Zira, idarenin taraf olduğu bir çok kanun metninde hakim olan mücbir sebebe sadece kavram olarak yer verip uygulama usul ve esaslarının neler olduğunun belirtilme-me-si anlayışı GK'da da benimsenmiştir. Gümrük Kanunu ile ilgili değerlendirme sonucunda, aslında bu yapının tüm hukuk sistemimizde nasıl bir görünüm arz ettiği tespit edilmiş olacaktır.

Öncelikle Gümrük Kanununun 2009 yılı içerisinde yapılan değişikliklerden önceki hali ile sonraki halinin mücbir sebep kavramı açısından çok temel farklılıklar arz ettiğini belirtmek gerekir.⁹ Değişikliklerden önce Gümrük Kanunu mücbir sebep kavramı açısından çok özgün bir yapı arz ederken, değişikliklerden sonra adeta bir geriye gidiş

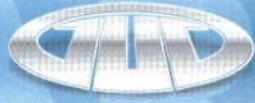
olarak nitelenebilecek bir hal almış; daha tutarlı ama daha fazla eleştirilecek bir yapı arz etmeye başlamıştır. Burada, öncelikle Gümrük Kanununun değişikliklerden sonra, Kanunun tümüne hâkim olan mücbir sebep yaklaşımı ele alınacaktır. Daha sonra, mücbir sebep kavramı açısından özel önem arz eden ve hem hukuk sistemimiz açısından hem de gümrük işlemleri açısından ayrı bir incelemeyi hak eden Gümrük Kanununun değişmeden önceki 92 ve 186 ncı maddelerinin bir analizi yapılacaktır. Bu analiz 2.3. nolu başlıkta yapılacaktır.

Yine, GK incelenirken, Kanunun bütün olarak veya belirli maddelerinin, mücbir sebep kavramının genel olarak hukuk sistemi içerisinde uygulanmasına ilişkin anlamı konusunda da ilgili maddeler incelenirken gerekirse mütalaaya yer verilecektir.

2.1.a. Gümrük Kanununda Mücbir Sebep Mekanizmasına İlişkin Özgün Durumlar

Gümrük Kanununda mücbir sebebe ilişkin olarak bulunan maddeler incelendiği zaman görülmektedir ki; Gümrük Kanunu, bu müesseseyi, Avrupa Topluluğu¹⁰ Gümrük Kodunda bulunan şekliyle almıştır. Diğer bir deyişle Gümrük Kanununun bu müesseseye ilişkin başlıca farklılığı bu müessesenin uluslararası bir yükümlülük sonucu alınmış olmasıdır.

Bir başka özgünlük ise, GK'da mücbir sebep kavramına yer verilen tüm durumlarda aynı zamanda bir de beklenmeyen hal kavramına yer verildiğinin görülmesidir. Beklenmeyen hal kavramı Gümrük Kanununun yanında iki Kanunda daha geçmektedir. Bunlardan birisi Maden Kanunu, diğeri ise Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunudur. Ancak bu iki kanunda beklenmeyen halin neler olacağı somut olarak belirlenmişken, Gümrük Kanununda herhangi bir unsur bulunmamaktadır. Maden Kanununun 3 üncü maddesinde, "Beklenmeyen Haller : Tenör, jeoloji, pazarlama, ulaştırma ve alt yapı şartlarındaki bek-

lenmeyen değişiklikler ile ilgili mevzuat gereğince diğer kurumlardan alınması gereken izinlerin alınmaması durumları." olarak sayılmış; Jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli Sular kanununda ise "Beklenmeyen haller: Jeoloji ve kaynak şartlarındaki beklenmeyen fiziksel ve kimyasal değişiklikler ile ilgili mevzuat gereğince diğer kurumlardan alınması gereken izinlerin alınmaması durumlarını,"

şeklinde sayılmıştır. Görüldüğü üzere, beklenmeyen haller, ilgili kanunun uygulanması esnasında sıkça ortaya çıkabilen, ve kanunun ilgili olduğu alana özgü zorunlu durumlar olarak kabul edilmişlerdir.

Buna karşın Gümrük Kanununda mücbir sebep için bir tanım olmadığı gibi, beklenmeyen hallerin neler olabileceğine ilişkin de bir hüküm yoktur. Yani gümrük mevzuatının uygulanmasında sadece gümrük mevzuatının uygulanması süreçlerinde görülebilen zorunlu haller öngörülememiştir. Beklenmeyen hal kavramı, bu durumda, mücbir sebebe göre biraz daha muğlak ve hukuki işlem tesis etme bakımından biraz daha keyfiliğe sebep olabilecek bir nitelik arz etmektedir. Bu kavram, Gümrük Kanununda yer aldığı biçimiyle, salt sözlük anlamı bakımından değerlendirildiğinde; mücbir sebep gibi zorlayıcı, irade dışı bir durumu ima etmemekte, hukuki metinlerde düzenlenmeyen herhangi bir "hal" in ortaya çıkması durumunda, herhangi bir biçimde bir istisna uygulanabileceği anlamı çıkarılabilmektedir. Bu durum, fiilen böyle işlemeyebilir, ancak, Gümrük Kanunundaki beklenmeyen hal kavramının bu haliyle, bu duruma gidecek kadar geniş bir yorum yapmaya müsait olduğu gerçeği de teslim edilmelidir.

Beklenmeyen hal kavramı, "unforeseeable circumstances" ifadesiyle 2913/92 sayılı AB Gümrük

“*Beklenmeyen hal kavramı, bu durumda, mücbir sebebe göre biraz daha muğlak ve hukuki işlem tesis etme bakımından biraz daha keyfiliğe sebep olabilecek bir nitelik arz etmektedir.*”

Kodunda da yer almaktadır. Bununla birlikte bu kavramın biraz daha muğlak olması nedeniyle doğurabileceği sıkıntılar fazla olmakla beraber, bu çalışmada esasen mücbir sebep kavramı üzerinde durulacak olup, mücbir sebep kavramına ilişkin hukuki mütalaaların bu kavram açısından da uygulanabileceği düşünülmektedir.

Gümrük Kanununun mücbir sebep kavramı etrafında bahsedilebilecek bir yönü ise, bu

çalışmadaki perspektif açısından, Türk hukuk sisteminde geriye gidiş manasında bir gelişmeye de konu olmuş olmasıdır.

Mülga,1615 sayılı Gümrük Kanununda bulunan ve 4458 sayılı Gümrük Kanununa da aktarılan mücbir sebebe ilişkin bir mekanizma, 5911 sayılı Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 20 ve 68 inci maddelerinde yer alan hükümlerle kaldırılmış ve yerine başka bir düzenleme getirilmemiştir. 5911 sayılı Kanunla 4458 sayılı Gümrük Kanununun 92 ve 186'ncı maddelerinde yapılan değişiklikler, sağlıklı bir mücbir sebep mekanizması için gerekli olan koşulları tamamen ortadan kaldırmıştır. 4458 sayılı Gümrük Kanununun 92 ve 186 ncı maddelerinde yer alan düzenlemelere aşağıda ayrıntılı olarak yer verilecek olmakla birlikte bu maddelerin mücbir sebep müessesesi için örnek teşkil edecek yönlerinin bulunduğunu burada ifade etmek gerekir. Ancak, Gümrük Kanunu son değişikliklerle, Vergi Usul Kanununun tersine (sonraki bölümde görüleceği üzere, Vergi Usul Kanununda yapılan değişikliklerle mücbir sebebe bağlı tasarrufların gerçekleştirilebilmesi için bir çerçeve çizildiği ve VUK'un daha doğru bir uygulama imkânına kavuştuğu tespit edilebilecektir.) bu konuda muğlaklığının arttığını söylemek mümkündür.

2.1.b. Gümrük Kanununda Mücbir Sebeye İlişkin Maddeler.

Gümrük Kanununda mücbir sebebe gönderme yapan 10 madde bulunmaktadır; 34, 38, 68, 92, 168, 186, 208, 211, 213 ve 214 üncü maddeler. Ancak bu kanun maddelerinin hiç birisinde kanunun tümüne müteallik, mücbir sebep ile ilgili takdir yetkisi, mücbir sebebin tespitine yarayacak kanıtlayıcı belge veya bilgilerin neler olduğu... vb. hususlar yer almadığı gibi, kanunun tümüne müteallik mücbir sebeplerin neler olduğu da yer almamaktadır. Bunun yerine 2009 yılı değişikliklerinden önce mücbir sebep kavramı ve sonuçlarına ilişkin çeşitli anlayışların benimsendiği gözlemlenmekteyken, değişikliklerden sonra tek tip bir yaklaşımın benimsendiği görülmektedir.

Gümrük Kanununda Mücbir Sebeye İlişkin Maddeler: Herhangi Bir Usul Yok.

Gümrük Kanununda karşılaşılan mücbir sebebe ilişkin yapı, bu müessesenin kendisine ilişkin hiçbir usulün getirilmediği bir özellik arz etmektedir. Bu yapıyı yansıtan maddelere aşağıda yer verilecek ve bu maddelerin getirdiği yaklaşıma ilişkin olarak akla gelen ihtimaller ve durumlar ortaya konulmaya çalışılacaktır.

34 üncü madde;

Gümrük Kanununda mücbir sebep kavramının sistematik olarak yer aldığı ilk madde 34 üncü maddedir. 34 üncü maddenin mücbir sebebe ilişkin hükmü şu şekildedir.

“3. a) Türkiye Gümrük Bölgesi dışındaki limanlardan gelen gemiler, Gümrük Bölgesine girmelerinden itibaren beklenmeyen haller veya mücbir sebep olmadıkça ya da gümrük denetimi gerektirmedikçe, gidecekleri limana göre mutat olan rotayı değiştiremez, yolda duramaz başka gemilerle temas edemez ve gümrük idaresi bulunmayan yerlere yavaşamazlar. Gümrük memurları gemiyi, yükünü ve bunlara ait gerekli tüm defter, belge ve kayıtları denetlemeye, gerektiğinde ambarları ve eşya bul-

nan diğer yerleri mühür altına almaya yetkilidir.”

Mücbir sebep müessesesinin 34 üncü maddede yer aldığı şekli ile ilgili olarak çeşitli mütalaalar yapılabilir. 34 üncü maddede, Türkiye Gümrük Bölgesi dışında bulunan limanlardan gelen gemilerin Türkiye Gümrük Bölgesindeyken mücbir sebep halleri dışında rotayı değiştiremeyecekleri, duramayacakları, başka gemilerle temas edemeyecekleri ve gümrük idaresi bulunmayan yerlere yavaşamayacakları, belirtilmektedir. Ancak, mücbir sebebe ilişkin 3 üncü fıkranın (a) bendinde, mücbir sebep nedeniyle gemilerin 34 üncü madde hükmü tersine hareket etmelerinin mazur görülebileceği ifade edilmektedir.

Ancak, bu madde incelendiğinde, Türkiye Gümrük Bölgesi dışında bulunan bir limandan gelen ve Türkiye Gümrük Bölgesinde bulunan bir limana yanaşacak olan bir geminin yolda durması, başka bir gemiyle temas etmesi, rotasını değiştirmesi veyahut gümrük idaresi bulunmayan bir yere yanaşması ve gemi acentesinin veya kaptanının bu durumlardan herhangi birisinin mücbir sebeple gerçekleştiğini iddia etmesi halinde, bu mücbir sebep halinin tespitine yetkili kurumun/kişinin kim olduğu, bu kişinin bu yetkisini kullanırken hangi usul dairesinde veya hangi bilgi veya belgelere istinaden bu tespiti yapacağı hususlarının belirtilmediği görülmektedir.

Bu unsurlardan herhangi birisinin düzenlenmiş olması halinde muğlaklık azalacaktı, ancak böyle bir durum söz konusu olmadığından, Kanunun koyduğu ve gemilerin uyması gerekli olan bir kurala uyulmamasının gerekçelerinin neler olabileceğini bilemediğimiz gibi, bir gerekçeyle başvuran bir gemi kaptan veya acentasının talebinin yerindediğine kimin karar vereceği hususunu da bilememekteyiz. Denilebilir ki, mücbir sebebin bulunup bulunmadığına, tabi ki gümrük idaresi karar verecektir. Ancak belirtmek gerekir ki, söz konusu madde incelenirken, 34/3/a hükmüne uyması beklenen kişi, yani yapılacak işlem dikte edilen taraf, yükümlüdür.

Gümrük idaresine ise Gümrük Kanununun usulsüzlük cezaları ile ilgili kısmında hitap edilmektedir. Gümrük idaresine ilişkin buradaki görevlendirmede, mücbir sebep bulunup bulunmamasına bağlı olarak bir görevlendirme yapılmamıştır. Aksine, her ne sebeple olursa olsun, hüküm ihlali varsa, cezanın tatbik edilmesi emredilmektedir. Ortada bir kaçakçılık fiilinin bulunması gerekmediği gibi kasit unsurunun aranmasına da gerek bulunmamaktadır. Bu hüküm 241/6/a maddesinde yer almaktadır. Söz konusu hüküm "6. Usulsüzlük cezası aşağıdaki hallerde 1 inci fıkrada belirtilen miktarın sekiz katı olarak uygulanır:

a) 34 üncü maddenin 3 üncü fıkrası hükümlerinin aksine, Türkiye Gümrük Bölgesine giren gemilerin rota değiştirmesi, yolda durması, başka gemilerle temas etmesi, gümrük gözetimi yapılması için yol kesmemesi veya gümrük idaresi bulunmayan yerlere yanaşması," şeklindedir.

Görüldüğü gibi, burada, gümrük idaresinin cezayı uygulamaması için mücbir sebep aramasına gerek bulunmamaktadır. Dahası gümrük idaresinin böyle bir yetkisinin bulunup bulunmadığına da temas edilmemektedir. Dolayısıyla, esasen burada mücbir sebep savıyla bir başvuruda bulunacak kişinin başvuru mercii gümrük idaresi değildir. Çünkü gümrük idaresinin mücbir sebep gerekçesiyle cezayı kesmemesi söz konusu değildir.

Ancak, farz edelim ki, kişi mahkemeye başvurmak yerine idareye mücbir sebep bulunduğu savıyla başvurdu. (Ki bu durumlar vakidir. Zaten bu hak GK'nın itirazlara ilişkin hükümleri çerçevesinde yükümlüye verilmiştir.) Kanunda açık bir yetki verilmediği halde, yükümlünün kanunun emrettiği

şekilde hareket etmemesi durumunda, 34/3a çerçevesinde mücbir sebebin bulunduğunu (doğru veya yanlış) tespit eden memur veya idare, önceden belirli olmayan bir kurala ve yetkiye göre işlem gerçekleştirdiğinden kural ihdas etmektedir. Mesele sadece bununla da kalmamakta, idarenin aynı konuda, başka bir zaman farklı bir işlem yapabilmesinin yolu açılmaktadır. Bu durum da neresinden bakılırsa, iyi bir kamu hizmeti sunmak açısından sorunludur ve hukuksal düzene de uymamaktadır.

“ *Mücbir sebep ilişkin 3 üncü fıkranın (a) bendinde, mücbir sebep nedeniyle gemilerin 34 üncü madde hükmü tersine hareket etmelerinin mazur görülebileceği ifade edilmektedir.* ”

Mesele bu haliyle zaten mücbir sebep müessesesinin doğru bir şekilde düzenlenmemesi nedeniyle yeterince belirsiz iken, Gümrük Kanununun itirazlara ilişkin hükümleri durumu biraz daha içinden çıkılmaz hale getirmektedir. Yükümlü kendisine haksız olduğunu düşündüğü bir cezanın kesilmesi durumunda ilk itirazını idareye yapmakta ikincisini ise mahkemelere yapmaktadır.

İlk kararı veren idarenin usulsüzlük cezasını mücbir sebep nedeniyle kesmemesi veya kendisine itiraz edildiği zaman yine başvuracağı bir kriter bulunmamaktadır. Gemi kaptanı gerçekten bir mücbir sebep nedeniyle 34 üncü madde hükümlerini ihlal etmişse, mücbir sebeplerin neler olduğunu idare biliyor mu? Mücbir sebebin varlığını tespit etmeye idarenin yetkili olduğuna ilişkin bir kanun hükmü var mı? Maalesef bu sorulara Kanuna bakarak cevap veremiyoruz. Diğer taraftan, 34/3/a maddesi mücbir sebep müessesesinden bahsettiği için bu, yükümlü açısından bir hak niteliği de kazanmaktadır ve değerlendirilmeyi gerektirir.

Diyelim ki, idare yükümlünün itirazını reddetti. Bu defa, yükümlü kanuni hakkını kullanarak mahkemeye başvuracaktır. Ancak mahkemenin de, mücbir sebep ile ilgili olarak, itirazı değerlendirir-

ken yararlanabileceği bir kanun hükmü bulunmamaktadır. Görüldüğü üzere, kanunda mücbir sebep halleri ile ilgili olarak hiçbir kesinlik bulunmadığından bir yükümlü ile ilgili olarak üç ayrı değerlendirme yapılmakta ve fakat bu değerlendirmelerin hiç birisinin dayandırıldığı bir kanun hükmü bulunmamaktadır. Dahası mahkeme kararının yükümlünün aleyhine kesinleşmesi halinde yükümlü haksız bir müeyyideyi yüklenmek zorunda kalmışsa bunu tespit etmemize yarayacak hiçbir kural bulunmamaktadır. Yine bu önermenin tersi de mümkündür.

Netice itibarıyla, 34/3/a maddesi bağlamında, Türkiye Gümrük Bölgesine giren deniz taşıtlarının mücbir sebep nedeniyle yapacakları ihlallere ilişkin olarak idareye işlerini kolaylaştıracak olan bir yol göstericilik yapması gereken Kanun, bunu yapmayarak, hem mücbir sebep mekanizması bakımından hem de genel hukuk işleyişi açısından bakıldığı zaman birçok yetersizlik göstermektedir. Yani, sağlıklı bir mücbir sebep müessesesi bakımından bu madde, bu haliyle, daha sonra görülecek diğer maddelerle birlikte, esasen en yetersiz düzenlemelere bir örnek teşkil edebilir.

38 inci Madde;

Gümrük Kanununun 34 üncü maddesi ile paralel bir mücbir sebep müessesesini benimseyen hüküm 38 inci maddede yer almaktadır. 38 inci madde mücbir sebep halinin uygulanacağı daha geniş bir durumlar dizisine temas etmekte ve Türkiye Gümrük Bölgesinden geçen hava, deniz ve kara taşıtlarının beklenmeyen hal ve mücbir sebeple Türkiye Gümrük Bölgesine girişleri ve burada seyirleri ilgili emirlere göre hareket edememeleri halinde, araç veya eşya sahiplerinin gümrük idaresine yapacakları bildirimleri düzenlemektedir.

Ancak bu maddede de göze çarpan husus, 38 inci maddenin son derece geniş bir yoruma yol verecek bir nitelik arz etmesidir. Bir taşıt, gümrük idaresi bulunmayan bir yerden yurda girerse buna ilişkin ne gibi bir işlemin yapılacağı ilgili mevzuat

tında düzenlenmiştir, yani, usulsüzlük varsa buna ilişkin usulsüzlük cezası uygulanır, kaçakçılık fiili varsa kaçakçılık takibatı yapılır. Buna karşın 38 inci madde, (salt hukuksal bir çerçeve ile bakıldığı zaman ve idarenin bu maddeye göre işlem yapmasının söz konusu olduğu da düşünülürse), Gümrük Kanununun Türkiye Gümrük Bölgesine giren kara, deniz ve hava taşıtlarının uymaları gerektiğini belirttiği kuralların yer aldığı neredeyse tüm hükümleri görecelemektedir. İdare her zaman yükümlünün mücbir sebep bulunduğu savını haklı bulabilir ve icabında cezai işlem gerektiren bir ihlalin cezasız kalmasına neden olabilir. Böyle bir durum ise, neredeyse gümrük kanununda yer verilen kurallar kadar yaygın bir şekilde idarenin takdir yetkisi kullanabilmesine yol açabilecektir. Buna karşın ne 38 inci madde ne de Gümrük Kanununun herhangi bir maddesi, idarenin takdir yetkisinin aynı doğrultuda, yeknesak ve/veya belirli bir usul dairesinde tecelli etmesini sağlayacak niteliktedir. Bütün bu unsurlara bakıldığı zaman, görülmektedir ki, mücbir sebebin belirli bir usule bağlanmaması hem hukuk sistemi açısından hem de Gümrük Kanunu özelinde gümrük işlemleri açısından, büyük bir hukuksal boşluğun kaynağı olmakta ve idarenin kanuna ve hukuka bağlı olarak işlem yapma zorunluluğunu belirsizleştirmektedir.

211, 213 ve 214 üncü maddeler;

Ülkemiz kamu hizmeti anlayışı içerisinde yer yer tartışmalara da neden olan ve kamu alacağı ve ödemelerine yönelik titiz yaklaşım bilinmektedir. Hemen buradan bile kamuda bulunan bir mali varlığın geri verilmesi hususunun da ne denli titizlikle inceleneceği kolayca tahmin edilebilir. Böyle olduğuna göre, kamu tarafından bir ödemenin yapılacağı bir durumun söz konusu olabilmesi halinde, bunun kurallarının sıkı sıkıya belirlenmiş olacağı beklenir. Hele ki mücbir sebep veya beklenmeye hal müessesesine başvurarak bu konuda bir karar verilmesi gereğinin bulunması halinde, bu müessesenin çalıştırılabilmesi için açık kurallar konması gerektiği düşünülebilir. Ancak, Gümrük Kanunu-

nun gümrük vergilerinden haksız yere tahakkuk ettirildiği anlaşılan bir meblağın bulunması halinde bunun kaldırılması, tahsil edilmiş ise de geri verilmesi hususlarını düzenleyen 211, 213 ve 214 sayılı maddeleri incelendiğinde, bir miktar şaşkınlık yaşamamak elde değildir.

Her üç maddede de, kanunen tahsil veya tahakkuk ettirilmemesi gereken vergilerin tahakkuk veya tahsil edilmiş olması veya ithalattan sonra kanunda belirtilen haller nedeniyle ithal işleminin geri alınması gereğinin ortaya çıkması nedeniyle tahsil edilen gümrük vergilerinin geri verilmesi veya uluslararası anlaşmalar gereği geri verilmesi veya kaldırılması gereken vergilerin bulunması halinde, geri verme veya kaldırmamanın söz konusu olabilmesi için belirli süreler içinde başvurulması gerektiği belirtilmektedir. Bu tür süre veren maddelerde zorunlu hallerde bu sürelerin uzatılabileceğine ilişkin hükümlerin bulunması genellikle rastlanan bir durumdur ve bunun da genellikle bir usulü bulunur. Ancak, geri verme ve kaldırmaya ilişkin 211, 213 ve 214 üncü maddelerin, süre uzatımına

ilişkin mücbir sebep mekanizmasına yer verilen hükümlerinde, mücbir sebebin ne olduğu, nelerin mücbir sebep sayılacağı, mücbir sebebi takdir etmeye yetkili merciin neresi olduğu ve mücbir sebebin hangi bilgi veya belgelerle tespit edileceği hususlarının hiç birisine yer verilmediği görülmektedir.

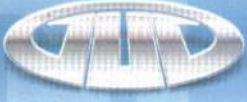
Hem yükümlüye bir ödeme olması nedeniyle hem de yükümlünün gerekli bildirim zamanında yapması hususlarının bu konuda çok önemli olmaları nedeniyle çok hassas bir şekilde karar verilmesini gerektiren gümrük vergilerinin geri verilmesi veya

kaldırılmasında süre uzatımına ilişkin mücbir sebep mekanizmasının çalıştırılması için sadece idarenin takdir yetkisinin olması düşünülemez. Fakat durum şu andaki haliyle tümüyle idarenin takdirinde görünmektedir. Örneğin Gümrük Kanununun 211 inci maddesi, kanunen ödenmemeleri veya tahakkuk ettirilmemeleri gereken vergilerin tebliğinden itibaren 3 yıl içerisinde geri verilebileceğini veya kaldırılabilirliğini düzenlemektedir. Aynı maddenin son fıkrası bu sürenin mücbir sebep veya beklenmeyen hal nedeniyle uzatılabileceği hükmünü taşımaktadır.

“ *Yani, sağlıklı bir mücbir sebep müessesesi bakımından bu madde, bu haliyle, daha sonra görülecek diğer maddelerle birlikte, esasen en yetersiz düzenlemelere bir örnek teşkil edebilir.* ”

Ancak sadece bu madde için bile hukuksal perspektifle sorulacak bir dizi soru mücbir sebebe ilişkin problemin aslında nasıl da büyük olduğu ve kanunda nasıl da geçiştirildiğini görmemize yardımcı olacaktır: Mücbir sebeple zamanında başvurmadığını iddia eden bir yükümlünün idareye ödediği bir meblağın geri verilmesi için yükümlünün başvurması halinde idarenin olumlu cevap vermesi için yanıtlaması gereken birçok soru bulunmaktadır.... Hangi haller mücbir sebeptir? Beklenmeyen hal ile mücbir sebebin farkı nedir? Örneğin bir firmanın bir kurumdan zama-

nında alamadığı bir belge veya bilgi nedeniyle 3 yıllık süreyi geçirmiş olması mücbir sebep sayılır mı, yoksa yükümlünün içinde bulunduğu bu durum, beklenmeyen hal'e mi girer? Beklenmeyen hal ise neden, mücbir sebep ise neden? Kanuna uygun olduğu gerekçesiyle tahsil ettiği bir vergiyi idare daha sonra yine kendisi iade edebilir mi? Edemezse, etmeye yetkili mercii kimdir? İdare, bir kamu varlığını bir özel kişiye verirken, özel kişi lehine mi düşünmeli yoksa kamu lehine mi? Kararlarını objektif hukuk kurallarına göre vermesi gereken idarenin, vereceği kararın taraflardan hangisinin lehine sonuç vereceğine bağlı olarak kara-

rını vermesi doğru mudur? Bu konuda idare yetkili değilse yetki kimdedir? Kimse değilse, idarenin yükümlülerin 211 inci maddedeki mücbir sebep bulunduğu gerekçesiyle yapacağı başvuruların hepsini reddetmesi mi gerekir? Reddederse, bu durumda bu madde çerçevesinde mücbir sebep savıyla yapılacak tüm başvuru ve itirazların mahkemelere mi yapılması gerekir? Tüm başvuruların mahkemelere yapılması söz konusu olursa, mahkemeler idare yerine geçmiş olmaz mı?

Objektif ve önceden belirlenmiş kurallara göre hareket etmesi beklenen bir idarenin bu sorulara aradığı cevabı Gümrük Kanununa veya özelde 211, 213 veya 214 üncü maddelere bakarak verebilmesi mümkün değildir. Bu durumda, idarenin yaptığı işlemin objektifliği ortadan kalkacaktır. Görüldüğü gibi, mücbir sebep müessesesi bağlamında Gümrük Kanununun 211, 213 ve 214 üncü maddeleri de oldukça büyük eksiklikler barındırmaktadırlar.

68, 92, 168, 186 ve 208 inci Maddeler

Yukarıda 34, 38, 211, 213 ve 214 üncü maddeler için serdedilen görüşler doğrultusunda ve aynı içerikte bir eleştirinin yöneltilebileceği kanun maddeleri de gümrük kanununun 68, 168, 92 186 ve 208 inci maddeleridir. 68 inci maddede, eşyanın ayniyetini tespit etmeye yönelik bulunan etiketlerinin mücbir sebeplerle kaldırılabilmesi ancak bu sebeplerin neler olacağı belirtilmemektedir. Gümrük yükümlülüğünün sona ereceği hallerle ilişkin düzenleme getiren 208 inci madde, transit eşyanın telef veya kaybını düzenleyen 92 nci madde, gümrük yükümlülüğünün doğmasına ilişkin 186 ncı madde, geri gelen eşyanın düzen-

lendiği 168 inci maddeler de incelendiği zaman, mücbir sebep müessesesi açısından yukarıda yer verilen tenkitlerin yeniden yapılması söz konusu olabilecektir.

2.1.c.Gümrük Kanununa İlişkin Kısa değerlendirme

İdarenin taraf olduğu hukuki işlemlerde, mücbir sebep müessesesinin çalıştırılması konusunda, yasalarda herhangi bir çerçeve bulunmaması halinde, idare açısından ne gibi zorluklar ortaya çıkacağını göstermek için Gümrük Kanununun bu müesseseye ilişkin yapısı incelenmiştir.

Gümrük Kanunu 2009 yılı değişikliklerinden sonra, tek tip bir yaklaşımı benimsemiş olup bu yaklaşımın başlıca özelliği herhangi bir usul ve esasının bulunmamasıdır. Bu durumda idarenin, karar verirken çok subjektif bir zeminde kararlar vermek zorunda kaldığı incelememizden görülmektedir.

Gümrük Kanunu 2009 yılı değişikliklerinden sonra, tek tip bir yaklaşımı benimsemiş olup bu yaklaşımın başlıca özelliği herhangi bir usul ve esasının bulunmamasıdır.

Diğer taraftan, 2009 yılı içerisinde 4458 sayılı Kanunda yapılan değişikliklerden önce 92 ve 186 ncı maddelerde yer alan mücbir sebebe ilişkin maddeler bu müessesesinin doğru işleyişi için örnek teşkil edecek bir nitelik arz etmekteydiler. Bu maddelerin 2009 değişiklikleri öncesinde bulunan halleri mülga 1615 sayılı Gümrük Kanunundan etkilenmiştir. 2009 değişiklikleri öncesi 4458 sayılı Gümrük Kanununun

186 ve 92 nci maddeleri, 1615 sayılı Gümrük Kanunundan metin olarak aynen alınmamış olmakla birlikte, mücbir sebep müessesesinin doğru işleyişi için gerekli olan unsurları almışlardı. Her ne kadar 2.3. nolu başlıkta inceleneceklerse de, bu maddelerin, Gümrük Kanununun örnek teşkil edecek bir yönünü ortaya koyduklarının da burada belirtilmesi gerekir.

Bununla birlikte, Gümrük Kanunu özelinde mücbir sebep müessesinin yeniden ele alınması gerektiğini söylemek gerekmektedir. Bu konuda, eski 92 ve 186 ncı maddelerden yararlanılmasının ise faydasının büyük olacağı düşünülmektedir.

2.2.Vergi Usul Kanunu; (VUK)

Bu çalışmada daha önce, hukuk sistemimiz açısından, mücbir sebep kavramına ilişkin olarak, kısmi de olsa bir açılım getiren bir kanun olması nedeniyle Vergi Usul Kanununun (VUK) incelenmeye çalışılacağı belirtilmişti.

VUK'da yer aldığı şekliyle mücbir sebep sistemi, mücbir sebep müessesesinin belirli bir usul ve esasa bağlı olarak çalıştırılması gerektiği yönündeki bu yazının tezini de destekleyeceği için ayrıca önemlidir. Mücbir sebep müessesesine ilişkin olarak ya hukuk sistemimizde genel bir düzenlemenin yapılması veya bu müesseseye yer veren her kanunda o kanuna özel bir düzenlemenin bulunmasının gerekliliğine ilişkin olarak bu yazıda ortaya konan tezi, VUK'daki yapı destekleyici bir araç olarak işlev görecektir. Benzer bir araç olma özelliği de 2009 yılı değişikliklerinden önceki Gümrük Kanununun 92 ve 186 ncı maddeleri açısından da söz konusu olacaktır.

VUK'un, mücbir sebep müessesesine ilişkin olarak getirdiği açılımın ortaya konması için VUK'un pratik sonuçları itibarıyla bir değerlendirme yapılacaktır. Sadece, mücbir sebep müessesesinin VUK'da nasıl yer aldığı ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu bilgiler, mücbir sebebe ilişkin olarak herhangi bir usul ve esasın kanun metinlerinde yer almamasının ne gibi sonuçlar doğuracağına ilişkin olarak Gümrük Kanunu özelinde yapılan değerlendirmelere de katkıda bulunacak ve diğer bir anlayışı temsil edecektir.

2.2.a.VUK'un Mücbir Sebep Müessesesinin Genel Görüntüsü ve Bu Müesseseye Katkıları:

2.2.a.a Mücbir Sebep Halleri Bakımından

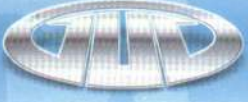
Vergi Usul Kanununun 13 üncü maddesinde mücbir sebep olarak kabul edilecek haller sayılmıştır. Buna göre, mükellefin vergi ödevini yerine getirmesine engel olacak kaza, hastalık, gaybubet halleri(askerlik, tutukluluk vb.) gibi kişisel nedenlerin yanı sıra, yangın, deprem vb. dış sebepler de mücbir sebep olarak sınıflandırılabilirler. Mücbir sebep hallerinin bu maddede sayılması, **vergi ödeme görevi** bakımından mücbir sebebe dayandırılarak işlem tesis edilmesine ilişkin göz önünde bulundurulabilecek nedenleri ortaya koyarak subjektif değerlendirmeleri VUK açısından mümkün olduğu kadar azaltmıştır.

2.2.a.b. Mücbir Sebebin Varlığına Karar Verme Yetkisinin Belirli Olup Olmaması Bakımından

Bir mükellefin mücbir sebep bulunduğu gerekçeyle mükellefiyetini yerine getirememesini iddia ederek başvuracağı merciin neresi olduğunun belli olup olmadığı sorusu Vergi Usul Kanunu incelendiğinde kısmen olumlu yanıt bulabilen bir sorudur.

Örneğin, Vergi Usul Kanununun 15 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında, mücbir sebeplerin tayininde Maliye Bakanlığının yetkili olduğuna hükmedilmiştir.

Söz konusu fıkra, "Maliye Bakanlığı, mücbir sebep sayılan haller nedeniyle; bölge, il, ilçe, mahal veya afete maruz kalanlar itibarıyla mücbir sebep hali ilân etmeye ve bu sürede vergi ödevlerinden yerine getirilemeyecek olanları tespit etmeye yetkilidir. Bu yetki vergi türleri ve işyerleri itibarıyla; beyannamelerin toplulaştırılması, yeni beyanname verme süreleri belirlenmesi ve beyanname verme zorunluluğunun kaldırılması şeklinde de kullanılabilir." hükmünü içermektedir. Bu fıkranın incelenmesinden görülmektedir ki; Kanunda sadece mücbir nedenleri tespit etmeye kimin yetkili olduğu değil; aynı zamanda bu durumların tespit edilmesi halinde ne gibi kararların verilebileceği de esasa bağlanmıştır. Bununla birlikte, bir eksiklik olarak Maliye Bakanlığının bu yetkiyi kullanırken kararını vermeye yarayacak ne gibi bilgilerden yararlanacağına düzenlenmediği görülmektedir.

Bu madde ile ilgili olarak dikkat çeken bir husus vardır ki o da Kanunun bu maddesinin daha sonraki bir kanun değişikliği ile bu hale getirilmiş olmasıdır. Bu maddenin daha sonra değiştirilerek bu hale getirilmiş olması, esasen, mücbir sebep uygulamasında yetki mahkemelerde midir yoksa idarede mi? sorusunun hukuk sistemimizde bir sıkıntı olarak bulunduğunu göstermektedir. Vergi Usul Kanunundaki (VUK) başka değişiklikler de bu iddiayı güçlendirmektedir. VUK'un değişikliklerinden önceki halinde mücbir sebepte yetki bakımından açık hükümler bulunmadığından Vergi Usul Kanununun başka maddelerinde de (17 ve 111 inci maddeler) yetki konusunda bazı düzenlemeler ve bu yetkinin biçimlendirilmesi ile ilgili değişiklikler yapıldığı gözlemlendiğinin de belirtilmesi gerekir.

Bu madde ile ilgili olarak dikkat çeken bir husus vardır ki o da Kanunun bu maddesinin daha sonraki bir kanun değişikliği ile bu hale getirilmiş olmasıdır.

Diğer taraftan, 15 inci maddenin 3 üncü fıkrası ile 17 ve 111 inci maddelerdeki değişiklikler olmasaydı, mücbir sebebin uygulanmasında takdir hakkının idarede olduğu şüphe götürmez bir şekilde iddia edilebilirdi. Ancak, bu değişiklik hükümlerinin incelenmesinden anlaşılmaktadır ki; böyle bir kesinlik olsaydı, 15/3 üncü maddede, Maliye Bakanlığının " mücbir sebep sayılan haller nedeniyle; bölge, il, ilçe, mahal veya afete maruz kalanlar itibarıyla mücbir sebep hali ilân etmeye ve bu sürede vergi ödevlerinden yerine getirilemeyecek olanları tespit etmeye yetkili..." olduğunun belirtilmesine gerek bulunmayacaktı. Demek ki, Medeni Kanunun 1 inci maddesinin hâkime verdiği cinsten bir kanuni boşluk hali bulunmakta idi ki; değişiklikler yapıldı. Fiili durumda, bu konuda yetki belli değilse idarenin yetkiyi kullanacağına tereddüt yoktur, ancak idare bu yetkiyi kullanınca, yaptığı işlem hukukilik kazanmaz.

Aynı çerçevede olmak üzere 111 inci maddede de ödeme zamanları ile ilgili olarak Maliye Bakanlığının mücbir sebep hali ilan edilmesi durumunda vergi ceza ve her türlü ödemelerin sürelerini uzatmaya veya yeni tarih belirlemeye yetkili olduğu ve Maliye Bakanlığının bu yetkisinin de bir senelik bir üst sınır konularak sınırlandırıldığı belirtilmektedir. Buradan yine görülmektedir ki, idarenin yetkilendirilmesi ancak kanunla mümkün olabilir ve idarenin yetkisini kullanabileceği sınırın da Kanunda belirtilmesi gerekir.

Netice itibarıyla, VUK'un idarenin taraf olduğu mücbir sebebe ilişkin işlemlerde, mücbir sebebin bulunduğunu tayin yetkisinin hangi mercie ait olduğunun tespiti açısından bir düzenleme getirdiği görülebilmektedir. Ancak kanunun tümü açısından bunu söylememiz mümkün bulunmamaktadır. Zira 90 ve 373 üncü maddelerde yetki meselesi düzenlenmemiştir.

2.2.a.c.Kanunun Tümüne Şamil Mücbir Sebebe İlişkin Hüküm Bulunup Bulunmaması Bakımından

VUK'un 13 üncü maddesinin özelliği, vergi ödeme görevi ile ilgili olarak Kanunun tümüne şamil olmak üzere bir kural koymasındadır ki; bu durum, mücbir sebep mekanizması açısından dikkate şayan bir husustur.

Nitekim aynı Kanunun 15 inci maddesinde, sürelerin, 13 üncü maddede belirtilen mücbir sebeplerin bulunması halinde işlemeyeceği ifade edilerek 13 üncü maddede sayılan mücbir hallere doğrudan gönderme yapmıştır.

Vergi Usul Kanununun 373 üncü maddesinde ise VUK'da belirtilen mücbir sebeplerden birisi nede-

niyle vergi cezalarının kesilmeyeceği belirtilmektedir. Dolayısıyla 373 üncü maddede yer verilen "bu kanunda yer alan mücbir sebepler" ifadesi esasen, yine mücbir sebeplerin ne olduğuna ilişkin bir çerçeve çizmekte ve pratikte mücbir sebeplerin sayıldığı 13 üncü maddeye gönderme yapmaktadır. Kanunun tümü incelendiğinde bu kanunun uygulanması bakımından mücbir sebeplerin neler olduğuna ilişkin bir muğlaklık bulunmamaktadır. Bu husus, 13, 15, 17, 111 ve 373 üncü maddeler incelenince tespit edilebilmektedir. Çünkü 13 üncü madde sadece mücbir sebeplerin sayıldığı bir maddedir, buna 15 inci maddede atıfta bulunulmakta, doğrudan 13 üncü maddeye atıfta bulunmayan 373 üncü madde de Kanunun tümündeki mücbir sebeplere gönderme yaparak, sonuç olarak aslında mücbir sebeplerin sayıldığı 13 üncü maddeyi işaret etmektedir.

VUK'un tümü açısından uygulanacak mücbir sebeplerin belli olduğu savına bir istisna Kanunun 90 ıncı maddesidir. Bu maddede, mücbir sebebe dayanarak belirli bir şeyin mazur görülebileceği ifade edilse de mücbir sebeplerin neler olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi veya göndermeye yer verilmemektedir. Bu haliyle 90 ıncı madde diğer maddelerden farklıdır. Ancak, incelenince görülmektedir ki, bu maddede düzenlenen husus, Vergi Usul Kanununun asli fonksiyonları ile ilgili olmayan bir maddedir. Dolayısıyla hala Vergi Usul Kanunu, Kanunun tümüne şamil mücbir sebep mantığının bulunduğu bir kanuni metin olarak nitelenebilir.

2.2.a.d.Mücbir Sebebin Varlığının Tespit Vasıtalarının Belirli Olup Olmaması Bakımından

VUK'un, bütün olarak incelendiğinde sağlıklı bir mücbir sebep müessesesi bakımından varlığı şart olan mücbir sebeplerin varlığının tespitine yarayacak bilgi ve belgelerin neler olduğuna yer vermemesi bakımından önemli bir eksiklik barındırdığı tespit edilebilmektedir.

Sadece 15 inci maddede, mücbir halin bulundu-

ğunun tevsik edilmesi gerektiği ifade edilmekte, ancak, tevsik belgelerine yer verilmemektedir. Bu husus bir eksikliktir.

Gümrük Kanununun 2009 değişiklikleri öncesi 92 ve 186 ncı maddelerinin incelendiği kısımda, bu hususun ne kadar önemli olduğuna temas edilecektir.

2.2.b.Vergi Usul Kanunu; Kısa Bir Değerlendirme:

Vergi Usul Kanununun tümünün mücbir sebep kavramı ışığında değerlendirilmesi sonucunda;

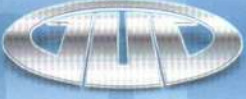
-Kanunun tümüne uygulanabilecek mücbir sebep hallerinin Kanunun 13 üncü maddesinde sayıldığı, bu durumda,

Dâhili vergilerle ilgili olarak mükelleflerin mükellefiyetlerini yerine getirememeleri ve mükellefçe bunun bir mücbir sebebe dayandırılması halinde mükellefin talebinin değerlendirilmesi için mücbir sebep olarak nelerin kabul edebileceği hususunda, idarenin Kanundan kolayca yararlanabileceği,

-Buna karşın, mücbir sebebin tespitinde takdir yetkisinin kime ait olduğu konusunun yer yer açık olmasına (Örneğin; 17, 15, 111 inci maddeler) rağmen bazı maddelerde ise belli olmadığı (örneğin; 90 ve 373 üncü maddeler) ve;

-Takdir yetkisi kullanılırken mücbir sebebin varlığının tespit edilmesi için idare tarafından nelerin kanıt olarak kullanılabilmesinin Vergi Usul Kanununda yer almadığı, Hususları tespit edilebilmektedir.

Bu haliyle, Vergi Usul Kanununun, mücbir sebebin tespit vasıtalarına ilişkin hiç bir hüküm bulunmaması ve yetki konusunda ise kısmi bir eksikliği bulunmasına rağmen, mücbir sebep mekanizması ile ilgili olarak bir çerçeve çizmesi bakımından, diğer birçok kanundan daha yeterli olduğu gözlemlenmektedir.

2.3. Mücbir Sebep Müessesesi Açısından Perspektif Kazandıran Bir Yaklaşım; —2009 Değişikliklerinden Önce GK'nın 92 ve 186 ncı Maddeleri—

Gümrük Kanununun mücbir sebep kavramı bağlamında taşıdığı subjektif nitelik karşısında 2009 Değişikliklerinden önce buldukları halleriyle 92 ve 186 ıncı maddeler hemen hiçbir kanunda olmayan bir açılım sağlamaktaydılar. Bu maddelerin her ikisinin, mücbir sebep kavramı ve bunun içeriğine ilişkin olarak sağlayabileceği açılım potansiyeli nedeniyle burada tam metinlerine yer vermekte fayda bulunmaktadır.

“MADDE 92- 1. Transit eşya taşıyan seyir halindeki bir taşıtın beklenmeyen haller veya mücbir sebeplerle yoluna devam edemediği durumlarda, bu husus gecikmeksizin en yakın gümrük idaresine bildirilir.

Transit eşyanın, söz konusu taşıttan diğer bir taşıta aktarılması gümrük idarelerinin gözetimi altında yapılarak, bu durum bir tutanakla belgelendirilir.

2. Türkiye Gümrük Bölgesi içindeki transit halindeki eşyanın beklenmeyen haller veya mücbir sebeplerle telef veya kayıp halinde, gümrük vergileri aranmaz. Transit halindeki eşyanın yukarıda belirtilen nedenlerle telef veya kayıp, idarenin de taraf olarak bulunduğu mahkeme kararı ile kanıtlanır.

Ancak;

- Suçüstü şeklindeki hırsızlıklar, hazırlık tahkikatı üzerine Cumhuriyet Savcılığınca verilen belge ile,
- Hasar, telef veya kayıp herkesçe bilinen ve duyulan başka olaylar yüzünden olmuşsa, o yerin en büyük mülki idare amiri tarafından verilecek belge ile,
- Trafik kazaları, trafik kaza raporuna göre ve en yakın gümrük idaresi tarafından yapılan tespit sonucunda gümrük idare amirinin vereceği karar ile, Kanıtlanır.”

Gümrük Kanununun 186 ıncı maddesi

“MADDE 186- 1. 182 nci madde ile 184 üncü maddenin 1 inci fıkrasının (a) bendi hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yükümlünün;

- 37 ila 40 ıncı madde hükümlerinden,
- Bir serbest bölgeden Türkiye'ye eşya sokulmasından,
- Eşyanın geçici depolanmasından,
- Eşyanın tabi tutulduğu gümrük rejiminin kullanılmasından,

Doğan yükümlülüklerini yerine getirememesinin eşyanın tahrip olmasının veya tekrar yerine konulmaması şeklinde kaybının, eşyanın özelliklerine bağlı bir nedenden veya beklenmeyen hal veya mücbir sebepten ya da gümrük idarelerinin izninden kaynaklandığını kanıtlaması halinde, ithalat nedeniyle gümrük yükümlülüğü doğmuş sayılmaz.

Eşyanın tekrar yerine konulamaz şekilde kaybı, bunun kullanılamaz hale gelmiş olmasını ifade eder. Gümrük idarelerinin izninden kaynaklanmayan hallerde, eşyanın telef olması veya kaybı, idarenin taraf olduğu mahkeme kararı ile kanıtlanır.

Ancak;

- Suçüstü şeklindeki hırsızlıklar, hazırlık tahkikatı üzerine Cumhuriyet Savcılığınca verilen belge ile,
- Hasar, telef veya kayıp herkesçe bilinen ve duyulan başka olaylar yüzünden olmuşsa o yerin en büyük mülki idare amiri tarafından verilecek belge ile,

Kanıtlanır.

2. Nihai kullanımı nedeniyle indirimli veya sıfır ithalat vergi oranından yararlanarak serbest dolaşıma giren eşyanın, gümrük idarelerinin izni ile ihraç veya yeniden ihraç edilmesi halinde de ithalat nedeni ile bir gümrük yükümlülüğü doğmuş sayılmaz.”

92 ve 186 ıncı maddeler¹¹ mücbir sebep kavramı bağlamında aynı yaklaşıma sahiptirler. Her iki maddenin de benzer hususlar içermesi nedeniyle sadece 92 ınci maddenin mücbir sebebe ilişkin olarak getirdiği açılım ortaya konmaya çalışılacaktır.

92 nci madde bütün olarak incelendiğinde, madde metninde her ne kadar mücbir sebep veya beklenmeyen hale yer verildiği görülmekte ise de, mücbir sebep veya beklenmeyen hale

bağlı tasarruf yapılırken esasen kanunun neyi önlemeye çalıştığı da zımnen anlaşılmaktadır. Kanunun bu maddelerde önlemeye çalıştığı şey eşyanın kaybı veya telef olması halleridir.

Mücbir sebebin uygulanacağı durum transit eşyayı taşıyan aracın yoluna devam edememesi veya başka bir nedenle eşyanın telef veya kaybı halidir. Mücbir sebep bulunması halinde, yükümlüye, transit eşyayı Türkiye Gümrük Bölgesi içerisinde aynı taşıtla ve telef ve kaybına neden olmadan bir gümrük idaresinden diğerine götürme yükümlülüğünün uygulanmayabileceği ifade edilmektedir.

Bu çerçevede, esas amacın, transit halindeki eşyanın kaybının veya telef olmasının önlenmesi olduğu hususu göz önünde bulundurularak yükümlünün bu yükümlülüğünü yerine getirememesi halinde kişiden ilgili mevzuatta düzenlenen cezaların verilmesinden önce bu durumun mazur görülebilmesi için eşyanın telef veya kaybının mücbir bir sebep nedeniyle meydana geldiğini ispatlaması istenecektir.

Bununla birlikte yükümlünün kanunda yazılı yükümlülüğünü yerine getirememesini bir mücbir sebebe dayandırması halinde bu mücbir sebebin hangi koşullarda kabul edilebileceği konusunda (değişmeden önceki hallerinde) 92 ve 186 ıncı maddeler kendilerine özgü ve hukuk sistemimizde rastlanmayan biçimde usul ve şartlar belirlemektedirler. Bu maddeler mücbir sebep müessesesinin işletilmesi ve bunun usulüne ilişkin olarak ortaya çıkacak hukuki sorunlara, Gümrük Kanununun ve diğer pek çok kanunların öngörmediği ve yer vermediği açıklıkta, akla gelen soruların tümüne cevap vermektedirler.

Bu sorular ve maddelerin verdiği cevaplar şöyledir.

“ *Bu maddeler, mücbir sebep müessesesinin işletilmesi ve bunun usulüne ilişkin olarak ortaya çıkacak hukuki sorunlara, Gümrük Kanununun ve diğer pek çok kanunları öngörmediği ve yer vermediği açıklıkta, akla gelen soruların tümüne cevap vermektedirler.* ”

Soru1-) Türkiye Gümrük Bölgesinde bir yerden bir yere gönderilen gümrük gözetimi altındaki eşya ve taşıt için taşıtın gidememesi ve eşyanın telef veya kaybı için mücbir sebepler nelerdir?

Cevap;

Suçüstü şeklindeki hırsızlıklar, herkesçe bilinen zarar verici olaylar ve trafik kazaları...

Mücbir sebeplerin sınırlayıcı bir biçimde sayılmasından sonra, bu sebepler dışında bir sebebin mücbir

bir sebep olarak kabul edilebilmesi için bu duruma ilişkin mahkeme kararının gerekli olduğu belirtilmektedir.

Soru2-) Mücbir sebeplerin varlığı ne ile tevsik edilebilir?

Cevap;

- Hırsızlık halinde Cumhuriyet Savcılığınca verilen belge ile,
- Hasar, herkesçe bilinen ve duyulan başka olaylar yüzünden olmuşsa, o yerin en büyük mülki idare amiri tarafından verilecek belge ile,
- Trafik kazaları, trafik kaza raporuna göre ve en yakın gümrük idaresi tarafından yapılan tespit sonucunda gümrük idare amirinin vereceği karar ile,

Soru3-) Mücbir sebebin varlığını tespit etmeye kim yetkilidir.?

Cevap;

- Hırsızlıklar için Cumhuriyet Savcılığınca verilen belgenin bulunması,
- Hasar, herkesçe bilinen ve duyulan başka olaylar yüzünden olmuşsa, o yerin en büyük mülki idare amiri tarafından verilecek belgenin bulunması,

c) Trafik kazaları, trafik kaza raporuna göre ve en yakın gümrük idaresi tarafından yapılan tespit sonucunda gümrük idare amirinin karar vermesi halinde,

Gümrük idaresi mücbir sebebi tespit etmeye ve buna bağlı işlem yapmaya yetkilidir. Bunlar dışında kalan sebep ve belgelerle, mücbir sebep ileri sürerek yükümlüğünü yerine getirmeyen yükümlü lehine karar verilebilmesine ilgili mahkemeler yetkilidir.

Bu üç soruya aranan cevapların aynı madde içerisinde bulunabilmesi, mücbir sebebe ilişkin muğlaklığın mümkün olduğu kadar azaltılması bakımından özel bir önem arz etmektedirler. İdarenin karar verme noktasında önceden belirlenmiş kurallara uygun olarak ve belirli bir usul dairesinde kullanabileceği yetkisi belirtilmiş, daha ekstrem durumlarda ise, yükümlünün mücbir sebep savıyla yaptığı taleplerini idarenin reddedeceği, buna karşın yükümlünün mücbir sebep savıyla idarenin işlemini değiştirmek için ilgili mahkemeye başvuracağını ortaya koymuştur. Bu bakımdan 4458 sayılı Kanunun değişmeden önceki versiyonunda bulunan 92 inci madde mücbir sebebin varlığı ve buna bağlı işlemin yapılması bakımından yetkinin kime ait olduğu konusunu da vuzuha kavuşturmaktadır.

Yine 4458 sayılı Gümrük Kanununun değişmeden önceki haliyle 186 inci maddesi ise

- 37 ila 40 inci madde hükümleri,
  - Bir serbest bölgeden Türkiye'ye eşya sokulması,
  - Eşyanın geçici depolanması,
  - Eşyanın tabi tutulduğu gümrük rejiminin kullanılması,
- Durumlarından birisi nedeniyle eşyanın telef veya

kaybının meydana gelmesi halinde, bu durumun yine 92 inci maddede belirtilen ve bu maddenin kendisinde de tekrar edilen mücbir halin bulunduğuna ilişkin belgeyle ispatlanmasının gerekeceğini ifade etmektedir. Bunun dışındaki durumların idarenin de taraf olacağı mahkeme kararıyla tespit edilebileceği hususu da yinelenmektedir.

186 ve 92 nci maddelerle ilgili analiz sonucunda görülmektedir ki, bu yazıda mücbir sebep müessesesine ilişkin olarak tenkit edilen hemen hemen tüm yönlere ilişkin bir düzenleme bu maddelerde yer almıştır.

Bu maddelerin bir diğer katkısı ise, hem bundan sonra yapılacak çalışmalara örneklik teşkil etme imkânını sunmaları hem de mücbir sebep müessesesinin belirli bir usule bağlı olarak düzenlemek gerektiği düşüncesini desteklemeleridir.

3. MÜCBİR SEBEP MÜESSESİNİN HUKUK SİSTEMİMİZDE BELİRSİZ OLDUĞU TEZİNE KARŞI TEZLER

Esasen, mücbir sebep müessesinin sıkıntılarının ortaya konulduğu düşünülmeyle birlikte, mücbir sebep müessesesinin hukuk sistemimizde bulunduğu şeklinin korunmasında bir sakınca bulunmadığı düşüncesine kaynaklık edebilecek çeşitli gerekçeler üzerine de birkaç söz söylenmesi gereği bulunmaktadır. Bu bölümde bu karşı iddialara ilişkin bir tartışmaya yer verilecektir.

3.1. İdarenin Takdir Yetkisi Bağlamında Mücbir Sebep

Mücbir sebep müessesesinin eleştirilecek bir durumda olduğu ve kanunlarda yeterli bir biçimde çerçevesinin belirlenmediği tezine karşı akla gelebilecek tereddütlerden birisi, mücbir hallerin

“ Bu maddenin kendisinde de tekrar edilen mücbir halin bulunduğuna ilişkin belgeyle ispatlanmasının gerekeceğini ifade etmektedir. ”

varlığı ve buna bağlı kararların verilmesi konusunda idarenin takdir yetkisinin bulunduğu düşüncesidir.¹² Bu düşüncenin yerindeligi bir tarafa, mevcut hukuk sistemimizde bu düşünceyi (konunun idarenin takdir yetkisi içerisinde yer aldığı iddiası) destekleyecek bir yapının bulunmadığını ifade etmek gerekir.

Buna karşın, bahsedildiği gibi, mücbir sebep mekanizmasının sorunlu olduğunu düşünmeye engel olan nedenlerden birisinin, idare tarafından mücbir sebebe istinaden yapılan işlemlerin, (kendisi de bir hayli sorunlu ve sorgulanmaya muhtaç olan) "idarenin takdir yetkisi" kavramının içerisinde yer almasının düşünülmesi olduğunu söylemek mümkündür. Hukuk sistemimizde, hâkimlerin sahip olduğu "genel" takdir yetkisine benzer biçimde idarenin takdir yetkisine ilişkin olarak düzenleme getiren "genel" bir hüküm olmamasına rağmen idarenin takdir yetkisinin genel ve sorgulanamaz bir nitelik arz ediyor gibi algılanması da, bir kaçınılmazlıktan ziyade aslında hukuk sistemimizdeki bir sıkıntının varlığına işaret etmektedir.

Bu sıkıntının mevzuat boyutu olduğu gibi yargı boyutunun olduğunu da belirtmek gerekir. Zira birçok yargı kararlarında, idari işlemlere ilişkin açılan davalar, idarenin takdir yetkisi savıyla reddedilmekte ve bu kararlarda idarenin takdir yetkisinin ne dayanağı sorgulanmakta ne de idarenin takdir yetkisini kullanılırken hukuka uygun hareket edip etmediğine bakılmaktadır. Bir nevi idarenin takdir yetkisi kutsallaştırılmaktadır.¹³

Takdir yetkisinin kullanılmasına ilişkin olarak genel bir yetki sadece hâkimlere verilmiştir. Medeni Kanunun 4 üncü maddesi "Kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir." ifadesiyle, hâkimlerin takdir yetkisinin usulünü ve genelliğini belirlemiştir. Buna karşın idarenin genel bir takdir yetkisinden bahseden bir hüküm bulunmamaktadır. İdarenin bu genel yetkisi bulunmadığına göre idare takdir yetkisini, sa-

dece ilgili mevzuatında belirli bir konu ile sınırlı olarak verilmişse o konuda kullanabilir. Aksi takdirde idarenin takdir yetkisi savıyla yetkisiz işlem yapması söz konusu olur.

Diğer taraftan, İdarenin takdir yetkisine de yer veren Anayasanın 125 inci maddesinin ilgili kısmı şu şekildedir. "...Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı verilemez...". Görüldüğü gibi idarenin takdir yetkisine yer veren Anayasa hükmü de esasen mahkeme kararlarında ve idari işlemlerde algılandığı şekliyle idarenin takdir yetkisinin yasal dayanağını oluşturabilecek bir nitelikte değildir. 125 inci madde, idarenin yargı ile ilişkilerini düzenleyen bir maddedir. Anayasanın bu hükmünden çıkarılması gereken sonuç, Yargının, idarenin bir işleminin hukuka veya belirli bir kanuna aykırı olduğunu öne sürerek iptal edebileceği, ancak idareye ne gibi bir işlem yapması gerektiğini dikte edemeyeceği önermesidir.

Kaldı ki; Anayasanın 125 inci maddesinde geçen idarenin takdir yetkisi kavramı, hâkimin takdir yetkisi kavramı ile aynı nitelikte de değildir. Anayasanın 125 inci maddesi çerçevesinde, idarenin, yasaları uygularkenki takdir yetkisi bir yorumlama yetkisidir. Bu da, yorumunu yaparken, kamu görevlilerinin kendi vicdan ve kanaatleri dışında başka bir merciin vicdan ve kanaatlerine göre hareket etmemeleri anlamına gelir. Bir kez daha belirtmek gerekir ki, bu da esasen bir takdir yetkisi olmayıp, kanunu kendi bütünlüğü ve amacı doğrultusunda anlama ve tatbik etme yetkisidir. Bu yetki de yine yargısal denetime tabidir.

Bu çerçevede, kanunda kendisine açıkça yetki verilmediği halde, idarenin, **takdir yetkisi bulunduğu savıyla**, mücbir sebep müessesesini çalıştırmasının genel bir yasal dayanağının bulunmadığı görülmektedir. Kaldı ki; mücbir sebep özelinde, idareye bir başvurunun yapılması halinde, cevaplanması gereken birçok soru hala idarenin önünde buluna-

caktır: Mücbir sebep müessesini çalıştırmaya yetkili miyim? Mücbir sebep savı doğru mudur? Gerekli bilgi ve belgeye erişebiliyor muyum? Hangi bilgi ve belgeler mücbir sebebin varlığını gösterir?... vb. sorular, idare tarafından işlem yapılabilmesi için, takdir yetkisi bulunduğu kabul edilse bile, cevaplanması gereken sorulardır. Dolayısıyla mücbir sebep müessesesinin idarenin takdir yetkisi içerisinde yer aldığı iddia etmek hiçbir sorunu halletmemektedir.

3.2.İdarenin Hukuksal Boşluk Doldurma Yetkisi Bağlamında Mücbir Sebep

Kendisi de sorgulanmaya muhtaç olan idarenin takdir yetkisinin, hâkimin sahip olduğu takdir yetkisi gibi bir nitelik arz etmediği ve mücbir sebebe istinaden bir yükümlülüğün yerine getirilememesinin mazur görülmesinin idarenin takdir yetkisine bağlı olamayacağı tespit edilirse, bu halde, idarenin açıkça yetkili olmadığı bir konuda, yetki kullanılarak mücbir sebebe istinaden, bir konuda tasarruflarda bulunmasının esasen hukuki boşluk doldurma niteliği arz ettiğini kolayca söyleyebiliriz. Veyahut, idarenin kanuni boşluk doldurma yetkisinin de bulunduğu ileri sürülebilir. Oysaki belirli şartlar altında kural koyma yetkisi Medeni Kanunun birinci maddesine göre sadece hâkimlerin sahip olduğu bir yetkidir.

Medeni Kanunun "Hukukun uygulanması ve kaynakları" başlıklı birinci maddesi, "Kanun, sözüyle ve özülle değiştiği bütün konularda uygulanır.

Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hâkim, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir.

Hâkim, karar verirken bilimsel görüşlerden ve

“ Oysaki belirli şartlar altında kural koyma yetkisi Medeni Kanunun birinci maddesine göre sadece hâkimlerin sahip olduğu bir yetkidir. ”

yargı kararlarından yararlanır.” hükmünü amirdir.

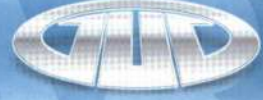
Hâkime görüldüğü gibi belirli koşullar altında hukuk yapma konusunda genel bir yetki tanıyan kanun, idareye böyle genel bir yetki tanımamıştır.

Diğer bir deyişle, kişilerin mücbir sebep savına istinaden tasarruflarda bulunan herhangi bir idare, kendisine kanunda açıkça en azından yetki verilmemişse, esasen hukuk yapmaktadır, yani hukuki boşluk

doldurmaktadır. Burada hukukun kaynağı ise idarenin iradesidir. İdarenin bu iradesinin ne ile sınırlı olduğu ve nasıl kullanılacağı da belli değildir. Buna karşın Medeni Kanunun 1 inci maddesinde hâkimin kanunlarda olmayan bir kurala göre karar verme yetkisinin bulunduğu belirtilmekte ve yetkinin nedeni ve kullanılma biçimi de ayrıca düzenlenmektedir. Bu nedenle, Medeni Kanunun 1 inci maddesi çerçevesinde görülmektedir ki, idarenin bu hukuki boşluk doldurma savı ile de herhangi bir usul yoksa mücbir sebep müessesesini çalıştırması mümkün değildir.

3.3.İdarenin Mevzuat Yapma Yetkisi Açısından Mücbir Sebep

İdarenin mücbir sebebe istinaden işlem yapmaya ilişkin genel bir yetkisinin bulunduğunu düşünmek için idarenin mevzuat yapma yetkisinin bulunduğu savından yola çıkılması da mümkündür. İdarenin, mevzuatın tam ve doğru olarak uygulanmasını temin etmek üzere yönetmelikler veya aynı hükümde başka düzenlemeler yapması, bir bağlayıcı düzenleme bulunmaması halinde ise gerektiğinde tasarruflarda bulunması elbette gereklidir. Ancak bu yapılırken bir usulün bulunması gerekir ve bu da yine hukuksal düzenlemeyle belirlenir, yani genellikle kanunlarda düzenleyici işlem yapma konusunda bir görevlendirme söz konusudur. Dahası idarenin yönetmelikler vb. düzenlemeler yapması

kanunlara aykırı olamaz, kanunla aynı konuda ol-ması halinde fazladan kural koyamaz, kanunu ge- nişletemez veya daraltamaz. Hâlbuki açıkça yetkilendirilmediği halde bir kanun hükmünün ter- sine mücbir sebep bulunduğu gerekçesiyle bir kişi lehine işlem yapan idare, kanunda olmayan bir hüküm koyduğu gibi belki kanuna aykırı bile sayı- lacak bir işleme imza atmaktadır.

Bu nedenle, idarenin kural koyma yetkisi, konuyla ilgili bir kanun varsa ancak düzenleyici bir nitelik arz edebilir. Bu düzenleme de belirli bir olaya bağlı olarak yapılmaz objektif ve genel bir nitelik arz eder. Konu eğer kanunla düzenlenmeyecek bir alanda ise o halde idare kural koyabilir, ancak bu kurallar da yine yargısal denetime tabidir. Bir konuda kanun bulunması halinde ise idarenin bu konuda yapacağı düzenleme sadece kanunun uygulanmasına dönük olabilir.

İdareye düzenleyici işlem yapma yetkisi Anayasa ile verilmiştir. Ancak idarenin bu yetkisi kanunun hükümlerinin uygulanmasını temin etme, yani alt- yapıyı kanunun uygulanmasını mümkün kılmak şeklinde hazırlama yetkisi ve aslında görevidir. Anayasanın konuya ilişkin "Yönetmelikler" başlıklı 124'üncü maddesi, "Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendi- ren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağ- lamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.

Hangi yönetmeliklerin Resmî Gazetede yayımla- nacağı kanunda belirtilir." hükmünü içermektedir. Bu madde, idareye düzenleyici mevzuat yapma yetkisi vermektedir. Ancak bu yetki yukarıda da yer verilen çerçeve ile sınırlıdır.

Bu itibarla mücbir sebep hallerinin ve yetkilendi- rmenin kanunda yer almaması halinde, bu konuda da idarenin mevzuat yapma yetkisinin bulunduğu savıyla düzenleyici işlemlerle idarenin inisiyatif al- ması mümkün değildir. Çünkü bu tür bir işlem kanun hükmünün uygulanmasını mümkün kılmak yerine kanun hükmünün uygulanma- ma- sını mazur gösterecek bir düzenleme olacaktır. Bu da

açıkça yanlış bir işlemdir.

Bu şartlar altında, idarenin mücbir sebebe ilişkin olarak işlem yapabilmesi için açıkça yetkilendiril- miş olması ve hareket edeceği çerçevenin de açıkça ve kanun düzeyinde belirlenmiş olması ih- tiyacının bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

4.MÜCBİR SEBEP MEKANİZMASINA İLİŞKİN SON SÖZLER

Neredeyse bütün hukuk kitaplarında ve sayısız Kanun metninde bahsi geçen bir müessese olan mücbir sebep müessesesinin, belirli bir gereksin- meden kaynaklandığı bilinmektedir. Ancak bu ge- reksinmeyi karşılarken, özellikle kamu otoritesinin taraf olduğu hukuki işlemlerde, nasıl hareket edi- leceği, daha doğrusu hukuk içerisinde kalarak nasıl hareket edileceği konusunda bazı sıkıntılar bulunmaktadır.

Başlıca sakınca, idarenin, kanunla düzenlenmiş bir kuralın bir yükümlüye uygulanmamasına bir mücbir sebebin varlığını gerekçe gösterirken, ka- nunun emrettiği bir kuralı uygulamayarak en az kanun düzeyinde bir kural koymasındır. Bu durum, idarenin bir cezayı uygulaması gerekirken, bu ce- zayı mücbir sebep nedeniyle uygulamaması du- rumunda da söz konusu olmaktadır. Bu durum, esasen kendisinin yapmaması gereken bir görevi yapması anlamına gelir, bu görevin hukuk üret- mek olarak nitelenmesi mümkündür. Ancak ida- renin böyle bir görevi üstlenmesi idarenin bu görevi layıkıyla yerine getirebileceği anlamına gel- mez. Çünkü idare, esasen belirli kurallar çerçeve- sine işlem yapmaya odaklıdır, hukuk üretmeye yöneldiği zaman ise hukuk devleti nosyonunu ze- deleyecek kararlar verebilmekte, diğer taraftan verdiği hizmetin kalitesi düşmektedir. Burada, idarenin kötü niyetli olmasa bile, hukuk üreti- minde keyfiliğe kaçan bir genel durum ortaya çık- maktadır.

İdarenin yaptığı keyfi olarak kabul edilecekse, bu keyfiliği ortadan kaldıracak olan husus, mücbir

sebepler bulunması halinde bunun tespitine ve buna göre karar vermeye kimin yetkili olduğu sorusunun bir cevabının verilmesi olacaktır. Kimler olabilir bu yetkiye sahip merciler? Cevap bellidir, ya idare veya mahkemeler. Peki, bu yetkili olan merci, bir normun uygulanmamasına bir gerekçeyi uygun görürken, nasıl hareket edecektir? Sadece vicdaniyla mı? Hayır. Belirli bir usul ile hareket edilmesi gerekir. Bunun için de bazı soruların cevaplanması gerekir. Örneğin; mücbir sebep nedir veya mücbir sebep sayılan haller nelerdir? Mücbir sebep sayılan bu hallerin varlığı nasıl tespit edilir, hangi bilgi ve belgelerle?

Peki, bu sorulara verilen cevaplar nerede yazılı olmalıdır?

İşte bu çalışma boyunca da ortaya konmaya çalışıldığı gibi, bu sorulara, mevcut hukuk sistemi içerisinde bir cevap bulabilmek mümkün değildir. Peki, bu durum kimin için en büyük sorunu oluşturmaktadır? Bu sorunu en fazla yaşayan taraf esasen idaredir. Çünkü hâkimin bir kural olsa da olmasa da nasıl hareket edeceği bellidir. Oysaki idarenin belirli bir kural bulunmaması halinde nasıl hareket edeceği belli değildir ve bu durum toplamda, kamu hizmetinin niteliğini düşürmekte ve objektifliğini azaltmakta aynı zamanda idareyi sıkıntıya sokmaktadır.

“ *Başlıca sakınca, idarenin, kanunla düzenlenmiş bir kuralın bir yükümlüye uygulanmamasına bir mücbir sebebin varlığını gerekçe gösterirken, kanunun emrettiği bir kuralı uygulamayarak en az kanun düzeyinde bir kural koymasındır.* ”

Yukarıda, VUK ve Gümrük Kanununun incelendiği bölümlerde ortaya konduğu gibi ortada bulunan sorunun halledilmesi için, kesinlikle, kamu yararını da gözeterek yine hukuksal metinlerde yer verilecek bir çözüm bulunması gerekmektedir. En azından şu sorulara cevap verecek genel bir düzenleme veya kanunların içerisindeki özel maddelerle sorun hafifletilmelidir: Mücbir sebep iddiasının varlığını tespit etmeye idare mi, yoksa mahkemeler mi yetkilidir?

İdare yetkiliyse, idare hangi kurallar çerçevesinde hareket eder? Aksi takdirde, idarenin, birbirini tutmayan, birbirini takip etmeyen kararlar alarak, görevinin ne olduğuna ilişkin bilincini de aşındıran mevcut durumun süregitmesi kaçınılmaz olur. Veya salt hukuki bir bakışla bakıldığında zaman, idarenin, kanunda açıkça kendisine yetki verdiği ve sınırlı da olsa belirli bazı delillerin mücbir sebebin varlığına kanıt olabileceğini belirttiği durumlarda, kamu yararını gözeterek yükümlünün yükümlülüğünü yerine getirememesinin bir gerekçesi olarak mücbir sebebe bağlı olarak olumlu/olumsuz karar vermesi; ancak, mücbir sebebe ilişkin olarak yetkilendirme ve mücbir sebebin varlığının tespit edilmesi hususlarında herhangi bir hüküm bulunmaması halinde kendisine intikal edecek her türlü talebi reddetmesi yönünde işlem yapması ve ilgilileri mahkemelere yönlendirmesi gerekir.

DİPNOTLAR

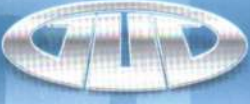
- 1 Bu çalışmanın hazırlanmasında görüş ve yardımlarıyla katkıda bulunan İdari Hâkim Vefa HATİPOĞLU, Gümrük Uzman Yardımcıları Osman KURT ve Oğuz Kaan MERİÇELLİ ile isminin belirtilmesini istemeyen Gümrük Uzmanı A.A.'ya teşekkür ederim.
- 2 Prof. Dr. Fikret Eren, Borçlar Hukuku-Genel Hükümler-, Tıpkı 7. Baskı, Beta, Ekim 2001, İstanbul, Sayfa 539.
- 3 Prof. Dr. Mualla Öncel, Prof. Dr. Ahmet Kumrulu, Prof. Dr. Nami Çağan Vergi Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve 2004 Ocak Değişiklikleri İşlenmiş 11 inci Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2004, Sayfa 117.
- 4 Age. Sayfa 117.
- 5 Prof. Dr. Fikret Eren, Borçlar Hukuku-Genel Hükümler-, Tıpkı 7. Baskı, Beta, Ekim 2001, İstanbul, Sayfa 544.
- 6 Age. Sayfa, 541-544
- 7 Başbakanlık mevzuat bilgi sisteminden "mücbir sebep" kavramı aratılınca 40 küsur kanun çıkmaktadır. Bunların bazıları incelenmiştir. İleride incelenen kanunlardan bazılarında değinilecektir.
- 8 Prof. Dr. Mualla Öncel, Prof. Dr. Ahmet Kumrulu, Prof. Dr. Nami Çağan Vergi Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve 2004 Ocak Değişiklikleri İşlenmiş 11 inci Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2004, Sayfa 117
- 9 Değişiklikleri yapan 5911 sayılı Kanun henüz yürürlüğe girmemiş olmakla beraber, değişiklikler meclisten geçmiştir.
- 10 Her ne kadar genel olarak Avrupa Birliği kavramı kullanılmakta ise de gümrük birliği konuları Avrupa Topluluğu mekanizmasının yani Avrupa Birliğinin bir ayağı olan Avrupa Topluluğunun bir gereği olarak işletilen bir mekanizma olduğundan Avrupa Topluluğu Kavramı daha doğru olacaktır.
- 11 Tekrardan kaçınmak amacıyla bu maddelerin eski kanunda yer aldıkları hallerinin incelendiği bundan sonra belirtilmeyecektir.
- 12 İdarenin, hâkimin takdir yetkisine benzer bir yetkiye sahip olması gerektiğine ilişkin bir görüş için bkz. EDİŞ, Seyfullah, Hukukun Uygulanmasında Yargıca Tanınmış Takdir Yetkisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 30 Sayı: 1 DOI: [0.1501/Hukfak_0000000967](https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000967) Yayın

Tarihi: 1973 <<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/313/3024.pdf>> 14.7.2009 (Sayın Ediz çalışmada, ideal bir hukuk düzeninde idarenin takdir yetkisi olsa iyi olur tezi ortaya konmaktadır, yoksa, mevzuatımızın idarenin takdir yetkisini hem belirlediği hem de çerçevesini çizdiğinin iddia edilmediğini belirtmek gerekir. A.O.)

- 13 İdarenin takdir yetkisini kullanması ve bunun mahkeme kararlarında yer alma biçimine ilişkin olarak bir değerlendirme yazısı için bkz. Kamu Hukuku Arşivi <http://www.akader.net/KHUKA/2005_mart/25-28.pdf> 03.07.2009. Doç. Dr. Ramazan YILDIRIM, İptal Davalarının Objektifliği ve İdarenin Takdir Yetkisine İlişkin Danıştay 8. Dairesinin Bir Kararının Değerlendirilmesi, Mart 2005.

KAYNAKÇA

- Prof. Dr. Fikret Eren, Borçlar Hukuku-Genel Hükümler-, Tıpkı 7. Baskı, Beta, Ekim 2001, İstanbul.
- Prof. Dr. Mualla Öncel, Prof. Dr. Ahmet Kumrulu, Prof. Dr. Nami Çağan Vergi Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve 2004 Ocak Değişiklikleri İşlenmiş 11 inci Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2004.
- Seyfullah EDİŞ, Hukukun Uygulanmasında Yargıca Tanınmış Takdir Yetkisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 30 Sayı: 1 DOI: [10.1501/Hukfak_0000000967](https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000967) Yayın Tarihi: 1973 <<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/313/3024.pdf>> 14.07.2009
- Doç. Dr. Ramazan YILDIRIM, İptal Davalarının Objektifliği ve İdarenin Takdir Yetkisine İlişkin Danıştay 8. Dairesinin Bir Kararının Değerlendirilmesi, Kamu Hukuku Arşivi, Mart 2005, <http://www.akader.net/KHUKA/2005_mart/25-28.pdf> 03.07.2009.
- Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, <http://www.mevzuat.gov.tr/>

BAŞMÜDÜRLÜKLERE BAĞLI GÜMRÜK VE GÜMRÜK MUHAFAZA MÜDÜRLÜKLERİNİN BİRLEŞTİRİLMESİ ÜZERİNE

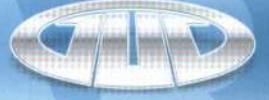
Ayşe Sevim ERİLHAN | Gümrük Uzmanı
merilhan@gumruk.gov.tr

Gümrük Teşkilatının idari kapasitenin güçlendirilmesi ve böylece İdarenin etkili, ekonomik ve verimli çalışmasının sağlanması hedefi kapsamında ortaya çıkan Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı ile Gümrükler Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatının birleştirilmesi hususu, Gümrük Teşkilatının gündemini uzun süredir meşgul etmektedir. Bu çalışma ile konuya ilişkin mevcut durumun yaratabileceği sıkıntılar bir takım mantıksal çıkarımlar ışığında okuyucuya sunulmaya çalışılmış olup, çalışma birleşmenin olumlu sonuçlar getireceği üzerine kurgulanmıştır.

Gümrük Başmüdürlüğü ile Gümrük Muhafaza Başmüdürlüklerinin, 2003 yılında birleştirilerek, taşrada, gümrük idarelerinin tek bir çatı altında toplanması, hemen hemen dünyanın gelişmiş her ülkesinde aksi düşünülmemeyen hâlihazırda kendine uygulama alanı bulan, normal ve olması gereken

bir gelişme olarak değerlendirilmelidir. Şöyle ki; hem iç paydaşlar hem de dış paydaşlar açısından bakıldığında aynı gümrük sahası içerisinde farklı müdürlüklere bağlı personelin görevlerini yerine getirmesi esnasında iki farklı kurum adına işlem yapılmış izleniminin verilmesi, arz zincirinin Gümrük Teşkilatı üzerine düşen kısmında işlerin verimli yapılmasının engellenmesine ve etkili sonuçlar alınamamasına neden olmaktadır.

Gümrük ve Gümrük Muhafaza İdarelerinin birleştirilmesi tartışması ziyadesiyle geç kalınmış bir tartışma olup, şu konjunktürde asıl tartışılması gereken konu; Amerika "Gümrük Sınır Koruma İdaresi" örneğinde olduğu gibi ülkeye girişte/ülkeden çıkışta yapılması gereken tüm işlemlerin tek bir elden yapılması şeklinde bir yapılanma olmalıdır. Dünyada gelişmeler bu yönde iken, aynı Başmüdürlüğe bağlı, Gümrük ve Gümrük Muhafaza Mü-

dürlüğü adı altında iki ayrı idare olarak faaliyette bulunulması, bu iki idarenin bir an önce birleştirilmesini elzem kılmaktadır.

Ayrıca, anılan idarelerin birleştirilmesini müteakip atılması gereken ikinci adım, hâlihazırda Gümrük Muhafaza İdaresi, Emniyet Genel Müdürlüğü (pasaport kontrolü) ile Gümrük İdaresi tarafından ülkeye girişte/ülkeden çıkışta yürütülmekte olan işlemlerin tek elden yürütülmesi için gerekli girişimlerde bulunulması olmalıdır ki, yasal ticaretin kolaylaştırılması görevinin ifası esnasında her türlü yasadışı hareketlilikle mücadele etme yükümlülüğü de olan Gümrük Müsteşarlığı'nın faaliyetlerinin daha verimli bir şekilde icrası sağlansın ve böylece ülke kaynaklarının etkin kullanımına kurum olarak katkıda bulunulsun.

Yukarıda yer alan genel değerlendirmenin ardından, aynı Başmüdürlüğe bağlı Gümrük ve Gümrük Muhafaza Müdürlüğü adı altında iki ayrı idare olarak faaliyette bulunulmasının, tümüyle iki başlılıktan yola çıkmak ve mantıksal çıkarımlar yapmak sureti ile yaratabileceği sorunlara ilişkin kurgulara aşağıda yer verilecektir:

Yetki Çatışması/Birbirine Karşı Olası Bir Üstünlük Savaşı - Hudut Kapılarında Yürütülen İşlemlerde Yaşanabilecek Olası Sıkıntılar:

Gümrük Muhafaza Müdürü, gerek 485 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gerek Muhafaza Görev Yönetmeliği gerekse 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun kendisine verdiği kaçakçılığa önleme görevi kapsamında çeşitli müdürlük emirleri çıkartarak uygulamaya koyabilecek, Gümrük Müdürü de benzer gerekçelerle kanunun kendisine verdiği yetkiye dayanarak müdürlük emirleri çıkartabilecektir. Bu durum, aynı saha içerisinde tedbir alma kapsamında birbirinden habersiz çıkarılan emirlerin uygulanmasına sebebiyet verecek, gümrük işlemi yaptırın kişile-

**“ Ziyadesiyle
geç kalınmış bir tartışma!
Gümrük ve Gümrük
Muhafaza İdarelerinin
birleştirilmesi.... ”**

rin tek bir idare ile muhatap olmak yerine birbirinden habersiz talimatlar çıkaran iki ayrı idare ile muhatap olmak zorunda kalmasına neden olacak ve mükellef açısından bir takım sıkıntılar doğuracaktır. Diğer bir deyişle, Gümrük Muhafaza İdaresi-

nin, “önleme” görevini, Gümrük İdaresinin ise “gümrük prosedürlerini uygulama” görevini dile getirerek sahanın hâkimi olduğunu öne süren tartışmalarının söz konusu olması durumunda, ortaya Başmüdürü sıkıntıya sokan bir tablo çıkabilecektir. Şöyle ki; Başmüdür mesaisini gereksiz yere, iki idareci arasındaki üstünlük savaşını çözmeye ayıracak, uyumlu çalışmaları için çaba harcayacaktır. Ayrıca, zaman zaman birbirine karşı sürdürülebilecek bu üstünlük savaşı, idarecilerin, birbirlerini “Gümrük/Gümrük Muhafaza Müdürü işlerini eksik yapıyor” suçlaması ile Başmüdüre şikâyette bulunmaları şeklinde kendini gösterebilecektir. İki başlılık nedeniyle kurgulanan böyle bir durumun ortaya çıkması hâlinde, Başmüdürü sıkıntıya sokabilecek diğer bir konu ise, kendisinin gümrük kökenli olması durumunda Gümrük Muhafaza İdaresi tarafından, gümrük muhafaza kökenli olması durumunda ise Gümrük İdaresi tarafından çeşitli söylemlere maruz kalması ile bu söylemlere dayanarak personelin kendisini işten soğutması sonucu, işlerin yavaşlatılabilecek olmasıdır.

Giriş/çıkış kontrolü ile gümrüklü saha içerisinde her türlü işlemin ve belge kontrollerinin mevcut mevzuat nedeniyle iki ayrı idare personeli tarafından yürütülüyor olması. Başmüdürlük içerisindeki iş akışında kopukluklara neden olacaktır. Diğer bir deyişle, her iki idarenin personeli tarafından yürütülmekte olan işlemlere ilişkin sorunlar yaşandığında, yapılmakta olan işlemler diğer idarenin işlemlerinden bağımsız işlemlermiş, birbirini tamamlayan işlemler değilmiş gibi personelin kendi idarecisiyle sorunu çözme yolunu seçmesi ve diğer idarenin personeline sorunu iletmemesi sonucunda, yerinde ve zamanında bilgi akışının

sağlanamaması, gümrük işlemlerinin yavaşlamasına hatta bazen hudut kapısında tıkanıklıklara kaçınılmaz olarak neden olacaktır.

Ayrıca, işin aciliyetine binaen, Gümrük/Gümrük Muhafaza Müdürünün diğer müdürlük personeline emir vermesi veya bilgi aktarımında bulunması gereken durumlarda, ilgili personelin kendi idarecisinden talimat gelene kadar işin gereğini yerine getirmemesi ve zaman zaman diğer idarenin personeline işi gereği görmesi gereken evrakları göstermek istememesi durumu vb. bir durumun yaşanması hâlinde, iki başlılığın baska kurumlarda da sebep olabileceği sıkıntılar sonucunda da görülebileceği gibi, idareciler arasında tartışma çıkması söz konusu olabilecektir.

İdeal Durumda: Tek bir müdür olması durumunda, müdürün personel üzerinde tam yetkisi olacak, yaptırım gücü de artacak, etkili idareci verimliliği artıracak, iş akışı optimum düzeyde olacaktır. Tam yetkili idareci, personelini hem giriş/çıkış hudut kapısında hem gümrük işlemlerinin yapıldığı saha içerisinde çalıştırabilecek, personel iş akışının her aşamasından haberdar olacak, işlemler arasında kopukluk olmayacak ve böylece verimlilik artacaktır.

Sorumluluğu Kabul Etmeme – Uzlaşma Sağlanamaması:

Bir diğer kurgu ise, her iki idarecinin de muhatap alındığı, koordinasyon gerektiren ve diğer kurum temsilcilerinin de olduğu bir ortamda bulunması durumunda, yaşanabilecek sıkıntılar üzerindedir. Böyle bir durumda, iki başlılık nedeni ile her iki idarecinin de işin yapısına göre sorumluluğu birbirine atması veya diğer idarecinin hatası nedeni ile hata yapmak zorunda kaldığını beyan etmesi gayet olası görünmektedir. Kurgulanan bu durumda iki farklı sesin çıkması, hem Müsteşarlı-

ğın yıpranmasına hem de Başmüdürün zor durumda kalmasına neden olacaktır.

Mantık bizi yanıltmıyorsa, yukarıdaki paragrafta bahsi geçen diğer kurum temsilcilerinin de katılacağı, gümrüklü sahalarda icra edilen görevlere ve/veya uygulamada yaşanan sorunlara ilişkin görüş alışverişinde bulunulması amacıyla yapılacak çeşitli toplantılarda, sorunlara ilişkin çözüm aşamasında, Gümrük Müdürünün uygulamacı kimliğine, Gümrük Muhafaza Müdürünün ise kaçakçılıkla mücadeleci kimliğine dayanarak farklı görüş beyan etmesinin hiç de az rastlanır bir durum olmayacağını düşünebiliriz. Dış paydaşlar karşısında böyle bir tablo sergilemenin, Müsteşarlığı düşüreceği zor durum bir yana, zamanında çözülmezse beraberinde başka sıkıntılar da getirebilecek sorunlar, çözümsüz kalabilecek veya iş akışında gereksiz yere yavaşlamalar olabilecektir. Şöyle ki; bir yolcu salonunda mülki idare amirinin geçici bir uygulama yapmak istemesi durumunda, Gümrük/Gümrük Muhafaza İdaresi uygun görüş bildirirken diğer idare aksi görüş bildirebilecektir. Örneğin, bir havalimanında iç hat yolcu trafiğinin yoğunluğu nedeniyle veya tadilat yapılıyor olması gerekçesiyle, Mülki İdare Amiri tarafından gerekli önlemlerin alınmasını müteakip, iç hat yolcusunun geçiş işlemlerinin dış hatlara yönlendirilmesi gerektiği ifade edilirse, iki idareciden herhangi biri, iç hat yolcusunun gümrüksüz satış mağazasından alışveriş yapabileceği argümanını öne sürerek Mülki İdare Amirinin önerisini kabul etmeyebilir ve anlık müdahale gerektiren bu vb. durumlarda Gümrük İdaresi olarak zor durumda kalınabilir.

İdeal Durumda: İç Paydaşların (Müsteşar, Başmüdür ve diğer idareciler) veya dış paydaşların karşısında, muhatap olarak sorumluluğa ve yetkiye sahip tek bir müdürün olması durumunda, “bu benim değil diğer idarenin işi” argümanına sı-

Tam Yetkili Müdür → Yaptırım Gücü ↗ Verimlilik
SONUÇ: Optimum Düzeyde İş Akışı

ğınılarak sorunların çözüm-
süz kalmasına sebebiyet
verme durumu ortadan kal-
kacak ve böylece sahadaki
her türlü eksikliğin/hatanın
hesabı tek bir kişi tarafın-
dan verilecek, benzer şe-
kilde olumlu işlerin ödülü
de tek bir kişi tarafından
alınacaktır.

Tek Başmüdüre bağlı iki ayrı
idarenin mevcudiyetinin işin
özüne aykırı olması ve bir-

leşmenin ivedilikle hayata geçirilmesi gerektiği hu-
susları, yukarıda yer alan bir takım kurgular ışığında
anlatılmaya çalışılmıştır. Bu aşamada, üzerinde dü-
şünülmeleri gereken bir diğer husus ise, birleşme

sonrasında
“Gümrük ve Mu-
hafaza Müdürü”
olarak görevlen-
dirilmeyen mü-
dürlerin istihda-
mının nasıl ola-
cağı hususudur.

Gümrük Müste-
şarlığı adına, ya-
sadişi hareketlilik
ve gümrük ka-
çakçılığı ile mü-
cadele alanında
risk profilleri çı-
karmak sure-
tiyle riskli taşı-
maları tespit
ederek kaynak-
ların etkin kulla-

nımına olanak sağlamak üzere yürütülen çalışmalar
olmak birlikte, 18/06/2009 tarihli ve 5911 sayılı
Kanun ile değişik Gümrük Kanununda ifade edilen
risk yönetimi çerçevesini oluşturmanın ve bu bağ-
lamda risk analizi hizmetinin yürütülmesinin gereki-
liliği malumdur. Bu çalışmaların yürütülmesi
esasnda yerinde risk analizi çalışmalarının yasa-

“
Üzerinde
düşünülmeleri gereken bir
diğer husus: Birleşme
sonrasında “Gümrük ve
Muhafaza Müdürü” olarak
görevlendirilmeyen
müdürlerin istihdamının
nasıl olacağı
hususunu...”

mada, “Gümrük ve Muhafaza Müdürü” olarak gö-
revlendirilmeyen müdürlerin kurulması kaçınılmaz
olan yerel risk yönetimi birimlerinde görevlendiril-
melerinin ve onların deneyimlerinden bu şekilde

dışı hareketlilik ve gümrük ka-
çakçılığı ile mücadelinin ol-
mazsa olmazlarından olduğu
unutulmamalıdır. Yerel dü-
zeyde sistematik olmayan bir
şekilde taşra personelinin kişi-
sel çabaları ile hâlihazırda yü-
rütülmekte olan bu
çalışmaların etkinlik kazanması
için, Başmüdürlük bünyesinde
yerel risk yönetimi birimlerinin
yapılandırılması gerekmektedir.
Bu meyanda, birleşme
sonrası ortaya çıkacak yapılan-

faidalanılmasın-
nın, Gümrük
Müsteşarlığına
değerli katkılar
sağlayacağı dü-
şünülmektedir.

Sonuç olarak,
aynı Başmüdürlüğe bağlı iki
ayrı idare olarak
faaliyette bulu-
nulmasının ya-
ratacağı sorun-
lara ilişkin ola-
rak yapılan bu
kurgusal çalış-
mada, mevcut
durumun genel
olarak olumsuz
sonuçlar yarat-

tığı görülmüştür. Yer yer öneriler de sunulan bu
çalışmada, birleşmenin ne kadar gerekli olduğu
görülmektedir. Bu itibarla, birleşmeye dönük ted-
birlerin bir an önce alınmaya başlanmasında
fayda bulunmaktadır.

Gümrük ve Gümrük Muhafaza İdarelerinin birleştirilmesinin olumlu mu olumsuz mu sonuçlar getireceği tartışmaları süredursun, Gümrük Teşkilatına uzun yıllardır hizmet eden, hem Gümrük Muhafaza hem de Gümrük Müdürlüğü görevini ifa eden Gümrük Muhafaza Müdürü Hüseyin KUZU, birleşme yanısı tutumunu çoktan göstermiş.

VERİ MADENCİLİĞİ VE TÜRK GÜMRÜK İDARESİNE GETİRECEKLERİ

Aliye ÖZTÜRK Gümrük Uzmanı
aliye@gumruk.gov.tr

Veri Madenciliği Nedir...

Bilindiği üzere günümüz dünyasında gerek özel gerekse kamu alanında esas olan "hızlı", "basit", "etkin" işlemlerdir. Şirketler karlarını arttırmak, artan rekabetçi piyasada kalıcı olabilmek ve değişen ekonomik konjonktürü anında yakalayabilmek, "doğru" kararları "zamanında" almak ve uygulamak için yeni teknik gelişmeleri takip etmekte olup; başarının ve kendilerini farklılaştırmanın, faaliyetlerine ilişkin doğru ve anlamlı bilgiye dayalı karar alabilmekten geçtiğini anlamışlardır.

Bunun için de, müşteriler başta olmak üzere, işletme ile ilgili taraflar ve süreçler hakkında bilgi sahibi olmak, bilgi sahibi olmanın gereği olarak da veri toplamak gerektiği gerçeği ön plana çıkmıştır. Özellikle sigorta şirketleri, bankalar ve pazarlama alanındaki şirketler¹ bu amaçla hazırlanan veri ambarlarında tutulan verileri çeşitli istatistik-

sel yöntemlerle analiz edip anlamlı, kullanılabilir bilgilere dönüştürerek pazarlama stratejileri geliştirmektedirler.

Öte yandan şirketlerin bilgi sitemleri üzerinden ürettiği veri miktarının büyük artış gösterdiğini ve firmaların veri tabanlarının boyutlarının 1 milyon gigabyte (GB) ulaştığını görmekteyiz. İşte veri tabanlarındaki bu teknolojik gelişme ve hacimlerdeki bu olağanüstü artış, firmaları elde toplanan bu verilerden nasıl faydalanılacağı ve bu verilerin nasıl anlamlı hale getirileceği sorunuyla karşı karşıya bırakmıştır.

1960'larda veri toplama sistemleri popülerdi, 1970'lerde de ilişkisel veri tabanları kullanılmaya başlandı. 1980 'lerde ise ilişkisel veri tabanı modellerinin, 1990'larda ve 2000'li yıllarda ise dünya gündeminde veri madenciliğinin, veri ambarlarının, multimedya ve web veri tabanlarının oldukça

popüler olduğunu görüyoruz.
2

Örneğin; eskiden süpermarketteki kasa basit bir toplama makinesinden ibaretken bugün kasa yerine kullanılan satış noktası terminaleri sayesinde bu hareketin bütün detayları, bu binlerce malın ve binlerce müşterinin hareket bilgileri sayesinde her malın zaman içindeki hareketleri ve eğer müşteriler bir müşteri numarası ile kodlanmışsa bir müşterinin zaman içindeki verilerine ulaşmak olası.

Diğer taraftan veri kendi başına bir anlam ifade etmemektedir. Tutulması gereken bu ham verilerin miktarının ve çeşitliliğinin artması, analizlerin daha hızlı yapılması gereği ve sonuçta anlamlı ve eyleme yönelik bilgiler ortaya çıkarılması yeni ekonominin ve değişen piyasalardaki yoğun rekabet ortamının bir gereğidir. Veriyi bilgiye çevirme, veri analizidir.

Büyük miktarlarda ve oldukça hızlı toplanan verilerin çeşitli analizler sonucunda anlamlı bilgilere dönüştürülmesi noktasında "veri madenciliği" süreci devreye girmektedir. Veri madenciliği tanımları incelendiğinde, bu tanımlardan ortak olan unsurlardan ilki "çok fazla" miktarlarda verinin veri ambarlarında tutulması, ikincisi ise bu verilerden "anlamlı" bilgiler elde edilmesidir.³ Milyonlarca bitlik veri içinde değerli bilginin çıplak gözle veya basit istatistik programlarıyla fark edilmesi olanaksızdır.

Veri madenciliği; veri ambarlarındaki tutulan çok çeşitli verilere dayanarak daha önce keşfedilmemiş bilgileri ortaya çıkarma, bunları karar vermek ve eylem planını gerçekleştirmek için kullanma sürecidir.⁴ (Swift, 2001)

Veri madenciliğinde vurgulanan unsurlar istatistiğin tanımını içinde zaten yer almaktadır. İstatistik verilerin toplanması, sınıflandırılması,

“ Veriyi bilgiye çevirme, veri analizidir. ”

özetlenmesi, grafik ve tablolarla sunulması, analiz edilerek ana kütle hakkında anlamlı bilgiler elde edilmesi ve yorumlar yapılmasıdır.

Veri madenciliğinde ulaşılmak istenen amaç aslında istatistik biliminin amacı ile aynı doğrultudadır: Verilerden bilgiyi keşfetmek. Zaten veri madenciliğinde kullanılan temel aracın istatistiksel yöntemler olduğu birçok tanımda ve uygulamada vurgulanmaktadır. Her ikisinde de temel olan öğeler veri ve bilgidir. Bu nedenle birbiriyle oldukça örtüşen konulardır.

Veri Madenciliği istatistik biliminin teknolojiyle bütünleşmesi sonucu oluşturulan bir araçtır.

Süpermarket örneğimizde veri analizi yaparak her mal için bir sonraki ayın satış tahminleri çıkarılabilir; müşteriler satın aldıkları mallara bağlı olarak gruplanabilir yeni bir ürün için potansiyel müşteriler belirlenebilir; müşterilerin zaman içindeki hareketleri incelenerek onların davranışları ile ilgili tahminler yapılabilir. Binlerce malın ve müşterinin olabileceği düşünülürse bu analizin gözle ve elle yapılamayacağı, otomatik olarak yapılmasının gerektiği ortaya çıkar. Veri madenciliği burada devreye girer:

Veri madenciliğinde amaç, kullanıcının bilgi çıkarma sürecinde katkısının olabildiğince az tutulması, işin olabildiğince otomatik olarak yapılabilmesidir. Bir süpermarket verilerini baz alarak yapılacak analizde, çocuk bezi alan müşterilerin mama da satın alacağını veya bira satın

alanların çips de satın alacağını tahmin edebiliriz.⁵ Ancak yalnızca otomatik bir analiz, yapılan satışları inceleyerek bütün olasılıkları göz önüne alır ve kolay düşünelemeyecek ilintileri, örneğimizde çocuk bezi ve bira arasındaki bağıntıları bulmamızı mümkün kılar. Bu gerçekleşmiş bir çalışma olup, babaların bebek bezi almaya geldiğinde bira da al-

“ Veri madenciliği; veri ambarlarındaki tutulan çok çeşitli verilere dayanarak daha önce keşfedilmemiş bilgileri ortaya çıkarma, bunları karar vermek ve eylem planını gerçekleştirmek için kullanma sürecidir. ”

diği tespit edilmiş ve analiz sonucunda bebek bezleri ile biralara yakın mesafede raf-lara yerleştirilmiştir. Zaten veri madenciliğinde esas amaç bu tip bilgileri bulabilmektir.

Veri Madenciliği

Modelleri:

Veri madenciliğinde kullanılan modelleri, tahmin edici (**Predictive**) ve tanımlayıcı (**Descriptive**) olmak üzere iki ana başlık altında toplayabiliriz.

Tahmin edici modellerde; sonuçları bilinen verilerden hareket edilerek bir model geliştirilmesi ve kurulan bu modelden yararlanılarak sonuçları bilinmeyen veri kümeleri için sonuç değerlerin tahmin edilmesi amaçlanmaktadır. Örneğin; bir banka önceki dönemlerde vermiş olduğu kredilere ilişkin gerekli tüm verilere sahip olabilir. Bu verilerde bağımsız değişkenler kredi alan müşterinin özellikleri, bağımlı değişken değeri ise kredinin geri ödenip ödenmediğidir. Bu verilere uygun olarak kurulan model, daha sonraki kredi taleplerinde müşteri özelliklerine göre verilecek olan kredinin geri ödenip ödenmeyeceğinin tahmininde kullanılmaktadır.

Tanımlayıcı modellerde; ise karar vermeye rehberlik etmede kullanılacak mevcut verilerdeki örüntülerin tanımlanması sağlanmaktadır. 25 yaş altı bekâr kişiler ile, 25 yaş üstü evli kişiler üzerinde yapılan ve ödeme performanslarını gösteren bir analiz tanımlayıcı modellere örnek olarak verilebilir.

Gümrük İdaresinde veri madenciliği:

Kamu sektöründe veri madenciliği uygulamaları henüz yaygınlaşmamış olmakla beraber birkaç kurumun bu yönde adım atmış oldukları bilinmektedir.

Gümrük İdaresinde veri madenciliği kullanılmasının gereği ve önemini vurgulamak amacıyla yazdığım bu yazıda çok fazla tanım ve teorik bilgiyle sizleri boğmadan gümrük alanında yapılabileceklerle devam etmek istiyorum.

“ *Gümrük idaresindeki gecikmeler arz zincirinde gösterdiği etkilerle ülkelerin gayrisafi milli hasılası üzerinde değişim yaratmaktadır.* ”

Gümrük İdarelerinin tüm dünyada gelir getirici vergi ve fonlar dışında güvenlik, sağlık, tüketici hakkı vb. çeşitli konularda kilit role sahip oldukları ve bu rollerini etkin bir şekilde yerine getirebilmek için kendilerini geliştirmek zorunda oldukları bilinmekte.

Öyle ki bugün gümrük idarelerinin baş etmek zorunda olduğu artan ticaret hacmi ve artan sorumluluklarla birlikte, işlemlerini günümüz iş dünyasının hızlı Pazar stratejilerini destekleyecek şekilde hızlandırması ve basitleştirmesi gerekmektedir. Hepimizin bildiği gibi dünya gümrük idarelerinin gündeminde artık hızlı ve basit işlemler ilk sıraya oturmuştur. Zira gümrük idaresindeki gecikmeler arz zincirinde gösterdiği etkilerle ülkelerin gayrisafi milli hasılası üzerinde değişim yaratmaktadır.

Bir gümrük idaresi ülke ekonomisi açısından bu kadar önemli iken, tüm dış ticaret işlemleri bir gümrük idaresinin ellerinin arasından akıp giderken ve bu işlemler hem yurt dışı hem yurt içi Pazar aktörlerini bu kadar etkilerken bu idarelerin olabildiğince donanımlı olması gerekmektedir.

Türk Gümrük İdaresinde 2008 yılında toplam 1.861.528 adet ithalat 2.256.447 adet ihracatta olmak üzere toplam 4.117.975 adet beyanname tescil edilmiştir. Yani 2008 yılında gümrük idarelerinde bu kadar beyannamenin BİLGE sistemine operasyonel olarak girişi yapılmış olup, gümrük idarelerinden 132.002.599,00 \$ ihracat 201.960.779,00 \$ ithalat olmak üzere toplam 333.963.378,00 \$⁶ değerinde mal akışı gerçekleşmiştir. Gümrük İdarelerinde operasyonel olarak işlem gören beyannameler muhteviyatı veri, Gümrük Veri Ambarı Sisteminde (GÜVAS) toplanmakta ve karar alıcıların kararlarına yön vermek üzere, her bir kullanıcıya, kullanıcının yetki alanı sınırları dâhilinde sunulmaktadır.

Veri ambarları, tüm operasyonel işlemlerin, en alt düzeydeki verilerine kadar inebilen, etkili analiz yapılabilmesi için özel olarak modellenen ve tarihsel

derinliği olan veri depolama sistematığı olarak tanımlanabilir.⁷ Veri ambarında, bir karar süreci için gerekli olacak kullanılabilir veri oluşturulur.

Gümrük Yönetmeliğinin 20 no'lu eki uyarınca bir gümrük beyannamesinde 56 adet doldurulması gereken kutucuk bulunmaktadır. Ticaret erbabı bu kutucukları elektronik ortamda BİLGE sistemi üzerinde doldurmakta ve bu veriler Gümrük Veri Ambarı Sistemi (GÜVAS)'ta depolanan veriler arasında yerini almaktadır.⁸ Bu demektir ki, örneğin 2008 yılında 333.963.378 adet beyannamenin 18.701.949.168 kutucuğu veri olarak depolanmıştır. Bu verilerin kümülatif olarak her yıl GÜVAS'ta biriktiğini ve gümrük idareleri otomasyona geçtiğinden beri bu verilerin birikmeye devam ettiğini ve de devam edeceğini düşünün. Yani devasa bir veri havuzundan bahsediyoruz.

Bu demektir ki; hangi firmanın hangi eşyayı (GTİP bazında), nereden, hangi göndericiden, hangi birim fiyata ithal ettiği; çıkış ülkesi, sözleşme ülkesi, müşaviri, çalıştığı banka vb. beyannamede beyan edilen her türlü unsur Gümrük Müsteşarlığı veri ambarı çatısı altında depolanmaktadır. Bu verilerin operasyonel işleri yönlendirmede, karar alıcıların stratejik karar almalarında ve kurumsal politika geliştirilmesinde kurumun sahip olduğu en değerli kaynak bir bakıma hazine olduğunu söylemek mübalağa olmayacaktır.

Günümüzde artık gerçekleşmiş işlemlere, trendlere bakılmadan, veriler analiz edilmeden alınan kararların amaca hizmet etmediği anlaşılmıştır. Bir konuda öngörüle bulunabilmeniz ve bir karar verebilmeniz için o konuyla ilgili yakın zamanda ne tür gelişmeler olduğunu bilmeniz, bazı sayısal verileri edinmeniz gerekmektedir.

Daha somut örneklerle devam etmemiz gerekirse bir gümrük çalışanının işte bu milyonlarca bitlik ambar içinden örneğin son 3 yılda gerçekleşmiş tekstil ithalatını incelemesi gerekebilir. Tekstil ürünlerinin yüzlerce GTİP içinde sınıflandırıldığı, GTİP ithalatında binlerce beyanname tescil edildiği ve binlerce firmanın tekstil sektöründe faaliyet gösterdiği göz önüne alındığında çalışanın işinin ne kadar zor olduğu ortadadır.

Özellikle son dönemde dünya gümrük idarelerinde risk analizine dayalı çalışmalara başlanmasının ardından kontrollerin riskli sevkiyatlara kaydırılarak risksiz olanların gümrüklerden hızlı geçişine imkan sağlamak için adeta seferberlik başlatılmıştır. Bu risk analizi çalışmalarının amacı sadece riskli sevkiyatları hedeflemek ve bunlarda yakalamalar gerçekleştirmek olmayıp, sonuçları tüm gümrük işlemlerini ekileyen ve gümrük idarelerinde de verimliliği artıracak olan çalışmalardır. Firmaların, geçmiş kayıtların incelenmesi neticesinde iyi firmalar ve diğerleri olarak ayrıştırılması ve firmalara bu temelde işlemlerinde kolaylıklar sağlanması, onaylanmış kişi, sonradan kontrol gibi uygulamaların hayata geçirilmesi ve etkinlik kazanması hep bu çalışmalar sonucu olabilecektir. Belli sektörlerdeki trendlerin, değişimlerin takip edilmesi yakın markaj altına alınması ve bu gelişmeler ışığında dış ticaret mevzuatının güncellenmesi yine bu çalışmaların sonucu olabilecektir.

Görüldüğü üzere, Gümrük Müsteşarlığı'nın elinde bulunan verilerinin işlenmesi, analiz edilmesi ve öngörüle (prediktif) çalışmaların yapılması hem gümrük politikaları ile gümrük idaresini hem de dış ticaret mevzuatının oluşturulması, gözden geçirilmesi ve güncellenmesi ve de firmalara dağıtılan kotalar, verilen dahilde işleme izinleri boyutu ile Dış Ticaret Müsteşarlığı çalışmalarını da yakından ilgilendirmektedir.

Bununla birlikte söz konusu tek bir firma olduğu zaman bu verileri incelemek ve analiz etmek kolay olabilir, veya çıplak gözle GÜVAS'tan çıkarılan istatistiksel bilgiler incelenerek karar verilebilir. Örneğin bu firma ne kadar zamandır işlem yapmakta, ithalatçı mı yoksa ihracat ağırlıklı mı işlem yapıyor. Yıllar içerisinde hangi göndericilerden mal almış, kaçta almış, söz konusu eşya ithalatına herhangi bir dış ticaret önlemi getirildiğinde buna sektördeki ithalatçılar nasıl tepki vermiş, sözleşme-çıkış-menşe ülke karşılaştırmalı analizlerde nasıl sonuçlar gözleniyor. Bu örnekleri beyannamedeki her bir bölümün çeşitli kombinasyonlar halinde karşılaştırmalı analiziyle çoğaltmak mümkün. Bu tür bir çalışmayı 200 GTİP ten oluşan bir sektöre yaymak istersek, ve de bu sek-

törün örneğin son 3 yıllık verilerini incelemek istersek ortaya çıkacak devasa veri yığını arasında birbiriyle bağlantılı verileri bilgi haline getirmemiz excel ve de istatistik programlarıyla pek mümkün olmayacaktır. GÜVAS'tan elde ettiğiniz istatistik tablolara incelemek ve birbiriyle ilintili verileri keşfetmek binlerce satır veri arasında pek mümkün değildir. Elbette çeşitli sonuçlar ortaya konulabilecektir ancak ithalatçının hemen bir adım önünde olmak ve mevcut eğilimlere göre mevzuattaki önlemleri almak için bu yeterli değildir.

Veri madenciliği programları aracılığıyla sadece GÜVAS değil, GÜVAS la birlikte Müsteşarlık ve taşra idarelerindeki tüm veritabanları veya herhangi bir excel formatında tutulan veri topluluğunun tümünü analizlere dahil edilmesi sağlanabilir. Sağlıklı bir analiz de ancak bu şekilde yapılabilecektir.

Bilindiği üzere firmaların Gümrük Kanunu ihlalleri, kaçakçılık ve yakalamalar ve de TIR karnesiyle işlem yapan mükelleflerin bilgilerinin her biri farklı Genel Müdürlük çatısı altında ilgili veri tabanlarında depolanmaktadır. Herhangi bir kaçakçılık olayında yakalanan uyuşturucu, bu olaydaki şoför, tır kaçakçılık veri tabanına girildiği zaman elbette ki karar alıcılar için yararlı verilerdir. Ancak bu kaçakçılık olayı ticari eşya gümrük işlemine tabi tutulurken tespit edilmektedir. Bu ithalat işlemine ilişkin beyanname ise BİLGE sistemine girilmiş ve GÜVAS ta depolanmıştır. Yani menşei ülke çıkış ülkesi, GTİP, gönderici firma, birim kıymet, miktar, firma adresi vs. GÜVAS'ta yer almaktadır. Dolayısıyla bu iki veritabanını birbirinden bağımsız düşünerek sadece kaçakçılık veritabanı bazlı analiz yapılırsa, analizi yapan kişi olayın farklı parçalarını görecek ve olayın bütünü göremeyebilece bundan sonraki kontrollere temel teşkil edecek risk profilleri oluşturulurken bazı veriler eksik kalacaktır.

Örneğin, hangi ülke çıkışı sevkiyatlar hangi tür eşya kullanılarak hangi gönderici firma isimleri kullanılarak bu tür kaçakçılık fiillerine teşebbüs edilmektedir. Ayrıca analizlere Maliye Bakanlığının firma vergi kimlik numarası ve firma ortaklarının yer aldığı veri tabanı da eklendiğinde kaçakçılığa

karışan firmadan ziyade firma ortaklarının da bundan sonra kuracakları firmaların takibi açısından analizlere dahil edilmesi uygun olacaktır.

Hangi güzergahlardan hangi mallar gelebilir, veya hangi mallar hangi ülkeler üzerinden gelir gibi basit soruların cevapları kriter olarak girildiğinde normalden belli yüzdelerin üzerinde görülen sapmalarda sistem kendiliğinden uyarı verecektir.

Dolayısıyla çıplak gözle tek bir veritabanındaki verilerden bilgiye ulaşmamız ve de öngörülse karar almamız bu kadar zorken birbiriyle ortak unsurları olan birçok veritabanı arasındaki ilişkileri bulabilmemiz ne kadar fazla mesai yaparsak yapalım, ne kadar fazla personel istihdam edersek edelim kolay olmayacaktır. Oysa veri madenciliği programları tek bir ortak veri bulabildiği takdirde birbiriyle ilintili olayları ve bağlantıları ortaya çıkaracaktır. Örneğin beyanname numarası, özet beyan numarası, TIR karnesi numarası gibi verilerle ayrı ayrı olaylardaki ve ayrı veritabanlarındaki veriler zinciri birbirinden kopmadan tüm süreci ortaya çıkaracaktır.

Neden Veri Madenciliği....

Veri madenciliğinin Gümrük İdaresindeki karar vericiler için olası yararları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Mevcut firmaların (dış ticaret işlemi yapan firma, taşıyıcı firma, müşavir firma) karar verici tarafından daha iyi tanınması sağlanabilir.

Mevcut firmaları bölümlere ayırıp risk seviyeleri oluşturularak gümrüklerde işlem yapan firmaların ayrıştırılmasına katkı sağlanabilir. Bunun yanında bu bilgiler Basitleştirilmiş Usul ve Sonradan Kontrol uygulamalarında kullanılabilir.

Mevcut firmalar ihlaller bakımından incelenip kötü performans gösteren firmaların ortak özellikleri belirlenip, benzer özelliklere sahip tüm firmalar ve sektörler için olasılıklar hesaplanarak öngörüler oluşturulabilir.

En iyi firmalar veya sektörlerin bulunmasında kullanılabilir. Bulunan bu iyi firma ve sektörlerle ilişkin gümrük işlemlerinde kolaylık sağlanabilir veya

mevzuat oluşturulmasında görevli diğer kurumların çalışmalarında kullanılmak üzere bilgi paylaşılabilir. Belli sektörlere ve firmalara ilişkin risk profilleri oluşturulabilir.

“ *Veri madenciliği simya değildir; taşı altına çeviremeyiz.* ”

Firmalarla yapılacak işbirliği çerçevesinde analizlere dâhil edilecek veri genişletilebilir, hem firmalar gümrüklerde işlemleri hızlanacağı için kazanım sağlar hem de gümrük idaresi ticaret erbabına güvendiğini göstermenin yanında iş yükünü azaltmış kaynaklarını daha önemli alanlara saklamış olur.

Günümüzde var olan yoğun rekabet ortamında gümrük idaresinin hızlı ve kendisi için en doğru kararı almasını sağlayabilir.

Kurum veri analizi ile personelini, birimlerini, taşra idarelerini daha iyi tanıma, performans ölçme ve kaynaklarını etkin kullanma imkânını yakalayabilir.

Kaçakçılıkla mücadelede kaçakçının bir adım arkasında olmak değil veri madenciliği programlarıyla kaçakçı davranışlarına ilişkin oluşturulacak öngörüler çerçevesinde kaçakçının bir adım önünde olma devri başlayacaktır.

Sonuç

Veri Madenciliğinin gelecek yıllar için üstlenmiş olduğu misyon hakkında fikir sahibi olmak için dünyanın önde gelen araştırma ve danışmanlık firmalarından açıklanan rakamları dikkate aldığımızda, veri madenciliğinin gelecekte oldukça popüler bir konu olacağını görebiliyoruz. Örneğin, Gartner Group Araştırma Şirketi, gelecek on yıl içinde, hedef pazarlarda Veri Madenciliği kullanımının yüzde 80'lere ulaşacağı tahmininde bulunuyor. Öte yandan META Group ise Veri Madenciliği pazarının bu yıl 800 milyon dolara yükseleceği yönünde tahminlerde bulunuyor.⁹

Bir veri madenciliği çalışması için öncelikle çok miktarda kaliteli veri gerekir. Amaç bu veri içinde saklı, gelecekle ilgili tahmin yapmakta kullanılabilecek kural ve bağıntıların çıkarılmasıdır. Çıkarılan kuralların kalitesi öncelikle verinin kalitesine

bağlıdır. Veri madenciliği simya değildir; taşı altına çeviremeyiz.

Böyle bir çalışmanın başarılı olması için bilgisayarıcı-

ların ve uygulama konusundaki uzmanların ortak çalışması gerekir. Çalışma uzun sürebilir; zaman ve sabır gerekir. Buna çalışan ekibin ve yönetimin hazırlıklı olması, kısa vadede çok büyük beklentilere sahip olunmaması gerekir.

Gümrük Müsteşarlığı bünyesinde çalışan ve karar verici biri olarak her gün bilgisayarınızın sizi şöyle karşılamasını istemez miydiniz?

“Sn. ÖZTÜRK son 1 yılın Uzakdoğu ithalat trendlerine göre ilginç bir gruplama keşfettim... X sektöründe kota uygulamasından sonraki ilk 3 ayda menşe ülke xxx 'e kaymış ama gönderici firmaları değişmemiş. Y sektöründe de önümüzdeki 3 ayda yapılacak ithalatın yyy menşeli ülkeye kayma ihtimali % 80 “

Seslendirmesi biraz abartılı olsa da, teknik olarak veri madenciliği kullanarak bu tip sonuçları bilgisayarınız keşfedebilir.

DİPNOTLAR

- 1 www.bilisimrehber.com.tr/:
- 2 (*<http://www.bilgiyonetimi.org>)
- 3 **Doç. Dr. Şule ÖZMEN** Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. İngilizce İşletme Bölümü
- 4 Ronald Swift; (2001); *Accelerating Customer Relationship*; Prentice Hall PTR
- 5 Bilişim 2000 Eğitim Semineri, Ethem Alpaydın, Bilgisayar Mühendisliği Bölümü, Boğaziçi Üniversitesi 80815 İstanbul.
- 6 <http://www.tuik.gov.tr/>
- 7 www.bilgiyonetimi.org
- 8 Bu yazıdaki GÜVAS ile ilgili bilgiler, veri depolama sistemlerine ilişkin genel prensipler ışığında <https://guvas.gumruk.gov.tr/> adresinde yer alan bilgilerden yararlanılarak verilmiştir.
- 9 www.bilgiyonetimi.org

SAMSUN GÜMRÜK VE MUHAFAZA BAŞMÜDÜRLÜĞÜNÜ ZİYARET

Ali Murat PALA | Gümrük Uzmanı
alimuratp@gumruk.gov.tr

Vatani görevimi yapmakta olduğum Samsun'da bulunduğum süre boyunca Samsun Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü'ne uğramak, Samsun Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü Sayın İsmet SÖZEN ile Gümrük Müsteşarlığı, Samsun Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü ve kariyeri üzerine görüşmek kaçınılmazdı. 25 Mart 2009 günü gerçekleştirmekten büyük mutluluk duyduğum bu görüşme sayesinde edindiğim bilgiler, bu makede hem somut verilerle donatılmış olarak hem de röportaj şeklinde yayınlanmaktadır.

T.C. Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı'na bağlı olarak faaliyetine devam etmekte olan Samsun Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü Türkiye'deki 18 Başmüdürlükten

biri olarak Samsun'da kurulmuş. Samsun Gümrükler Başmüdürlüğü ile Samsun Gümrükler Muhafaza Başmüdürlüğü 29 Temmuz 2003 tarih ve 25183 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 22 Temmuz 2003 tarih ve 2003/5932 sayılı Bakanlar

Türkiye Genelindeki Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlükleri

Samsun Gümrük ve Muhafaza Başmüdürü
İsmet SÖZEN

Kurulu kararı ile Samsun Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü olarak birleştirilmiş.

Başmüdür İsmet SÖZEN 1958 yılı Ordu doğumlu. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Gümrük ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 1980 yılında mezun olduktan sonra 1981 yılında Ordu Defterdarlığı Fatsa Vergi Dairesi'nde Vergi Memuru olarak görev yapmaya başlamış. 1982 yılında Gümrük ve Tekel Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü'ne nakli gerçekleşmiş (Gümrük ve Tekel Bakanlığı'ndan burs alması nedeniyle). 1986 yılında önce Gümrükler Kontrol Genel Müdürlüğü Stajyer Kontrolör olarak, daha sonra aynı yıl içerisinde Gümrükler Genel Müdürlüğü Stajyer Gümrük Kontrolörü olarak çalışmalarını sürdürmüştür. Yaklaşık 9 yıl Gümrük kontrolörü olarak görev yaptıktan sonra 1994 yılında Hakkari Gümrük Başmüdürlüğü'ne atanmış. 1996 yılında 6 ay boyunca Sinop Gümrükler Başmüdürlüğü'ne vekalet etmiş, 1997 yılında ise İskenderun Gümrükler Müdürlüğü'ne atanmış. 2004 yılından itibaren Samsun Gümrük ve Muhafaza Başmüdürü olarak görevini başarıyla sürdürmekte olan Sayın SÖZEN aynı zamanda evli ve iki çocuk babası.

Samsun ili Doğu Karadeniz Bölgesinin en büyük kenti. Kentin nüfus yoğunluğu sebebiyle ticari ve sınai yaşantısı oldukça canlı. Karadeniz havzasına açılan ilk deniz kapısı ve İç

Anadolu'ya açılan ilk kara kapısı olması özelliğiyle de bölgenin ticari yapısında önemli bir yeri var.

Samsun Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü ve bağlantı idareleri, ticaret hacminin Karadeniz Bölgesi içinde en yoğun olduğu bu şehirde çalışmalarını ne etkinlikte sürdürmektedir?

2003 yılında kurulmuş olan Samsun Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü'ne Samsun Gümrük Müdürlüğü, Ordu Gümrük Müdürlüğü, Tokat Gümrük Müdürlüğü, Çorum Gümrük Müdürlüğü, Ünye Gümrük Müdürlüğü ile Samsun Gümrük Muhafaza Müdürlüğü, Ordu Gümrük Muhafaza Müdürlüğü, Ünye Gümrük Muhafaza Müdürlüğü ve Samsun Kaçakçılık, İstihbarat ve Narkotik Gümrük Muhafaza Müdürlüğü bağlı bulunmaktadır.

Samsun Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü ve bağlantı idarelerinde 1 Başmüdür, 1 Başmüdür Yardımcısı, 1 Gümrük Müdürü, 2 Gümrük Muhafaza Müdürü, 4 Gümrük Müdür Yardımcısı, 5 Bölge Amiri, 18 Muayene Memuru ve 44 Muhafaza Memuru olmak üzere toplam 180 personel görev yapmaktadır.

Samsun Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü Samsun Serbest Bölge'de geçici olarak tahsis edilen binada, Samsun Gümrük Müdürlüğü, Samsun Gümrük Muhafaza Müdürlüğü ve Samsun Kaçakçılık, İstihbarat ve Narkotik Gümrük Muhafaza Müdürlüğü Samsun Limanı içinde mülkiyeti Hazineye ait olan bitişik nizamlı iki katlı binada, Ordu Gümrük Müdürlüğü ve Ordu Gümrük Muhafaza Müdürlüğü mülkiyeti Hazineye ait olan bir binada, Tokat Gümrük Müdürlüğü, Tokat Organize Sanayi Bölgesinde bulunan eski Bölge Trafik binasında, Çorum Gümrük Müdürlüğü Çorum Organize Sanayi Bölgesinde bulunan binada ve Ünye Gümrük Müdürlüğü ile Ünye Gümrük Muhafaza Müdürlüğü Ünye Li-

**SAMSUN GÜMRÜK VE MUHAFAZA BAŞMÜDÜRLÜĞÜ'NE AİT
YILLAR İTİBARIYLA İSTATİSTİKİ BİLGİLER**

FAALİYET KONUSU	2007 YILI	2008 YILI	2009 (MAYIS AYI İTİBARIYLA) YILI
İthalat Miktarı (CİF) \$	1.417.713.971	2.282.744.756	409.914.220
İhracat Miktarı (FOB) \$	580.935.543	1.015.356.073	241.782.679
Tahsil edilen Gümrük Vergisi Tutarı YTL	22.005.792	133.748.199	
Tahsil edilen Katma Değer Vergisi Tutarı YTL	233.442.431	1.771.186.297	
Tahsil edilen Para Cezası Tutarı YTL	133.928	317.966	
Tescil edilen (Giriş) İthalat Beyannamesi sayısı	3.203	2.949	907
Tescil edilen (Çıkış) İhracat Beyannamesi sayısı	8.482	9.710	3.790
Tescil edilen Antrepo Beyannamesi sayısı	270	240	
Tescil edilen Aktarma Beyannamesi Sayısı	5.169	6.011	646
Tescil edilen TIR Karnesi Sayısı	24.291	22.162	
Giriş Yapan TIR Sayısı	10.764	11.143	1.163
Çıkış Yapan TIR Sayısı	14.758	10.482	2.113
Gelen Gemi Sayısı	1.595	1.938	517
Giden Gemi Sayısı	1.544	1.843	467
Gelen Uçak Sayısı	448	402	95
Giden Uçak Sayısı	449	400	95
Gelen Yolcu Sayısı	38.941	40.326	9.394
Giden Yolcu Sayısı (Uçak)	35.159	38.936	

manı içerisindeki binada etkinlik hizmet vermektedir.

Samsun Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü ve bağlantı idarelerinde dış ticarete konu olan başlıca eşya grupları ile bunların dış ticaretinin yoğun olarak yapıldığı ülkeler hangileridir?

Samsun'da Uluslararası Çarşamba Havaalanı; hava hudut kapısını; Samsun Limanı, Ordu Limanı ve Ünye Limanı ise deniz hudut kapılarını oluşturmaktadır. Bunların dışında kamu ve özel sektöre ait iskeleler (Fatsa İskelesi, Toros Tarım Sanayi ve Tic. A.Ş. İskelesi, Petrol Ofisi A.Ş. İskelesi, Total Oil Türkiye A.Ş. İskelesi, Aygaz A.Ş. İskelesi, Sürsan Su Ürünleri A.Ş. İskelesi, Yeşilyurt Demir Çekme San. Ve Tic. Ltd. Şti. İskelesi ile ALPET-Altınbaş Petrol ve Ticaret A.Ş. İskelesi) de bulunmaktadır.

İthalat ve ihracat işlemleri en çok deniz yoluyla gerçekleşmekte, Samsun Limanı, Ünye Limanı ve Ordu Limanı ile kamu ve özel sektöre ait iskelelerin dış ticaretin gerçekleşmesinde en büyük rolü üstlendiği söylenebilir.

Başmüdürlüğümüz tarafından gerçekleştirilmesi sağlanan ithalat ve ihracat miktarları 2007 yılına göre kıyaslandığında 2008 yılında neredeyse iki katına çıkmıştır.

İthalatın ve ihracatın en yoğun olarak yapıldığı ülke Samsun'a deniz yolunun elverişliliği sayesinde yakınlığı nedeniyle Rusya'dır. Özellikle buğday, kömür, petrol ürünleri

(motorin, benzin, LPG), tomruk, kereste Rusya'yla gerçekleştirilen ithalatımıza konu olan başlıca eşya gruplarını oluşturmaktadır. Bunlar arasında yer alan buğday ithalatının büyük bir kısmı dahilde işleme rejimi çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Deniz ve Hava Hudut Kapıları

SAMSUN GÜMRÜK VE MUHAFAZA BAŞMÜDÜRLÜĞÜ BAĞLANTILARI

2009 (OCAK AYI İTİBARIYLA) YILI İTHALAT-İHRACAT BİLGİLERİ

Gümrüğü	İthalat (\$)	İthal edilen ürünler	İthal edilen ülkeler	İhracat (\$)	İhraç Edilen Ürünler	İhraç Edilen Ülkeler
Samsun	58.342.147	Üre, Buğday, Kepek, LPG, Ağaç ürünleri, Elektrot, Amonyum Nitrat, Ceviz, Motorin, Jelatin Kapsül, Hurda Metal, Mangan ez, Minibüs, Biçerdöver	Rusya, Gürcistan, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, Almanya, Kırgızistan, Fransa, Belçika, Slovakya, Finlandiya, Moldova	45.711.451	Narenciye, domates, hıyar, elektrik ekipmanları, fındık, vana, valf, mobilya, kuru maya, şekerleme, ekmek katkı mad., motor, motor yağı, jet yakıtı, üzüm, fırın aksam ve parçaları, demir, kayısı, kapı, ekskavatör	Rusya, İtalya, Almanya, Irak, İran, Hollanda, İsviçre, Nahçıvan, İngiltere, Belçika, Etiyopya, Ukrayna, Kırgızistan, Afganistan, Özbekistan, Türkmenistan,
Ordu	591.400	Kakao tozu, parafin, fındık ve mamulleri (geri gelen), ayçiçeği tohumu	Fransa, İran, Ukrayna, Almanya	8.245.311	Fındık ve fındık mamulleri, MDF ve MDF Lam	Almanya, Hollanda, Litvanya, İran, Azerbaycan, Avusturya, İtalya, İsviçre, Gürcistan, Belçika, Polonya, Slovakya, Sırbistan, Hırvatistan, Danimarka, Türkmenistan
Ünye	1.948.745	Taşkömürü, Kereste,	Rusya	418.936	Çimento, Klinker, Bentonit, PVC Boru	Rusya, Azerbaycan, Gürcistan, Irak, Almanya, Fransa
Corum	6.000	Makine Aksamları	Gürcistan	2.984.011	Muhtelif gıda, Makine, Karton ürün., Şiringa, Makarna, Yumurta, Seramik	Almanya, Kazakistan, Azerbaycan, Rusya, İtalya, Gürcistan, Bulgaristan, Kosova, Türkmenistan, Arnavutluk, Yunanistan
Tokat	-	-	-	225.510	Meyve Suyu konsantresi, okul sırası, medife, profil panosu	Gürcistan, İran, Suriye, Azerbaycan, Almanya
	60.888.292			57.585.219		

İhracat rejimi altında Rusya'ya en çok narenciye (portakal, limon), kuru incir, kuru kayısı, kuru soğan ve patates ihraç edilmektedir.

Başmüdürlüğümüz ve bağlantılarınca Rusya dışında Bulgaristan, Ukrayna, Romanya, Çin, Kırgızistan, Türkmenistan, Tunus ve Güney Afrika ile de dış ticaretin gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır.

Bulgaristan, Kırgızistan ve Türkmenistan'dan

ceviz, Ukrayna'dan buğday, Romanya'dan ceviz, buğday ve gübre, Çin'den kömür, Tunus'tan gübre ithalatı bunların başlıcalarını oluşturmaktadır.

Dış ticaretin neredeyse tamamı deniz yoluyla gerçekleştirilmekte ancak örneğin Bulgaristan'dan ithal edilen ceviz karayolu ile taşınmaktadır.

Bunun yanı sıra iç gümrüklerden gelen eşyalar transit rejimi kapsamında buraya ulaşmakta ve buradan öngörülen rejim çerçevesinde işleme tabi tutulmaktadır.

Samsun ili ve çevresi su ürünleri

üretimi bakımından önemli bir konuma sahip. Hatta Samsun'un Türkiye su ürünleri üretimine %4-5 düzeyince katkısı bulunmakta. Başmüdürlüğünüze konu olan ihracat kapsamı eşyalar arasında su ürünlerinin oranı nedir?

Balık ihracatı oldukça az yapılmaktadır. Ancak İskandinav ülkelerine balık yağı ihracatı yapılmakta ve bunlar da yılın belli zamanlarında gerekli izinler alınarak gerçekleştirilmektedir.

Gümrük işlemlerine konu olan eşyalarla ilgili olarak tarife, menşe, kıymet ihtilafları oluyor mu?

Belli başlı eşyaların ticareti gerçekleştirildiğinden tarife ve menşe ihtilafı yaşanmamaktadır. Gümrüğe konu olan eşyalar belli bir süredir ithalatı ya da ihracatı yapılan eşyalar olduğu için tarife pozisyonları ve menşelerinin belirlenmesiyle ilgili bir sıkıntı yaşanmamaktadır.

Ancak, özellikle kömür ithalatında kıymet ihtilafları yaşanmaktadır.

“Gümrük İdarelerinin Modernizasyonu Projesi” kapsamında Başmüdürlüğünüz bünyesinde gerçekleştirilmiş bulunan gelişmeler nelerdir?

“Gümrük İdarelerinin Modernizasyonu Projesi” kapsamında Samsun Gümrük Müdürlüğü 2001, Ordu Gümrük Müdürlüğü 2006, Çorum Gümrük Müdürlüğü ile Ünye Gümrük Müdürlüğü 2008 yılında ve Tokat Gümrük Müdürlüğü 23 Mart 2009 tarihi itibarıyla BİLGE sistemine geçmiş ve gümrük işlemleri bilgisayar ortamında yürütülmeye başlanmıştır. Böylelikle iş akışındaki etkinliğin artması sağlanmıştır.

Başmüdürlük ve bağlantı idarelerinde kullanılan programlar:

BAŞMÜDÜRLÜK

- Antrepo Kamera ve Antrepo Tankları Takip Programı
- Dahilde İşleme Sorgulaması
- Evrak Kayıt Programı
- Maaş ve Mesai İşlemleri
- Personel Terfi İşlemleri
- Taşınır Mal Programı
- Gümrük Veri Ambarı Sistemi (GÜVAS)

MÜDÜRLÜKLER

- BİLGE
- Tır Takip
- 1 No.lu Taşıt Takip Programı (Özel kullanıma mahsus taşıtlar)
- GÜVAS
- Evrak Kayıt Programı
- Ceza Kararları Takip Programı
- Kaçakçılık Bilgi Bankası
- Gemi Takip Programı
- 2 No.lu Taşıt Takip Programı (Ticari kullanıma mahsus taşıtlar)
- Kara Kapıları Araç ve İhbar Takip Programı

Başmüdürlüğünüz ve bağlantı idarelerinde yaşanan başlıca sorunlar ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ihtiyaçlar nelerdir?

Halen Başmüdürlüğümüze geçici olarak tahsis edilen Samsun Serbest Bölge Müdürlüğü hizmet binasında faaliyet gösterilmektedir. Bu binanın yanında bulunan ve otopark olarak kullanılan 230 metrekarelik alana 4 katlı hizmet binası inşaatının yapılması 2008 yılı Yatırım Programına alınmış olup, bu yöndeki çalışmalar devam etmektedir. Samsun Limanında arama hangarının yapımı da aynı yılın yatırım programında yer almaktadır. Samsun Liman İletmeleri'ni satın alan firmanın, liman sahasında görev yapan birimleri tek bir binada hizmet vermesi yönünde düşüncesi mevcut olup, bu düşüncenin gerçekleşmesi halinde Başmüdürlük hizmet binasının da bu çerçevede ele alınabileceği düşünülmektedir. Ayrıca arama hangarı da firmaya yaptırılabilir. Böylece hazineye herhangi bir yük getirmeden sorunlar çözümlenmiş olur.

Kaçak eşya ambarı, işletmesi Samsun Limanına ait olması nedeniyle kira ödenmesini gerektirdiğinden, Başmüdürlüğümüze ait bir kaçak eşya ambarına ve sundurmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca antrepo yetersizliği de söz konusu olmaktadır.

Samsun Limanı gümrük işlemlerinin yapılmasında kesinlikle yeterli bulunmamaktadır. Ayrıca iş akış hızı istenilen düzeyde sağlanamamaktadır. Bunun en önemli nedeni gümrüklü sahanın düzensiz, yetersiz oluşudur. Liman, kuru yük için elverişlidir ancak Ro-Ro için elverişli değildir. Bu nedenle Ro-Ro için ayrı bir liman olması gerekmektedir. Ancak hâlihazırda hepsi aynı liman içerisinde bulunduğundan liman yeniden dizayn edilmelidir.

Mevcut durumda limanın satışı yapıldı ve limanla ilgili bu hususlara ilişkin görüşmeler satın alan firmayla yapılacaktır.

Samsun Limanının geliştirilmesi, etkinliğini artıracak şekilde yeniden tasarlanması sağlandığında, gümrük işlemleri daha etkin yürütülecektir. Hatta böylelikle Orta Doğu ülkeleriyle olan dış ticaret işlemlerinde de artış sağlanabilecektir.

Özel iskelelerden Petrol Ofisi A.Ş. İskelesi, Total Oil Türkiye A.Ş. İskelesi, Aygaz A.Ş. İskelesi ile ALPET-Altınbaş Petrol ve Ticaret A.Ş. İskelesi akaryakıt iskeleleri, Toros Tarım Sanayi ve Tic. A.Ş. İskelesi ile Yeşilyurt Demir Çekme San. Ve Tic. Ltd. Şti. İskelesi ise kuru yük iskeleleridir. Bu iskelelerle ilgili herhangi bir sıkıntı bulunmamakta, işlemler düzgün bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

Ayrıca, Samsun Limanında X-Ray Araç ve Konteynir Arama ve Tarama Sistemi kurulmuş olup faaliyete başlamıştır.

Gümrük Müsteşarlığı içerisinde Gümrük Uzmanlarının yeri ve Gümrük Uzmanlığı mesleğinin geleceği konusunda düşünceleriniz nelerdir?

SAMSUN SERBEST BÖLGESİNDE FAALİYET GÖSTEREN FİRMALAR

NO	ÜN VANI	FAALİYET ALANI
1	Sasbaş –Bayındır Samsun Serbest Bölgesi Kurucu ve İşleticisi A.Ş.	Kurucu ve İşletici Kiralama Depolama
2	Bahadır Sağlık Sanayi A.Ş.	Üretim
3	Borpanel Mobilya Orm. Ürn.İnş.Mlz. San.Dış Tic. A.Ş.	Üretim
4	İmaretçioğlu Tıbbi Aletler Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.	Üretim
5	FKK Güney Oto Lastik Takoz Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Alım-Satım
6	Tuna Keskinel Şerit İmalat ve Ticaret	Üretim
7	SAMPAŞ- Samsun Ağaç ve Masif Panel San.Tic. Ltd.Şti	Üretim
8	Keb Dış Ticaret Ltd. Şti.	Alım-Satım
9	Mehmet Şişman Şişmanoğlu Mak. San. Tic. A.Ş.	Alım-Satım
10	AGRICO-TEKNO Tekn. Tarım Ürn.	Alım-Satım
11	Mee Metal Equipment &Colsuntaney Co.	Depolama
12	Tarimex İç ve Dış Ticaret A.Ş.	Depolama
13	Ayhan Sezer Yağ ve Gıda End. Tic. Ltd.Şti.	Depolama
14	Melike Unlu Gıda Ltd. Şti.	Depolama
15	Türsa Tarım Ürn. San. Tic. Ltd.Şti.	Depolama
16	Soda Chem İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti.	Depolama
17	Timeks İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti.	Depolama

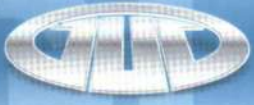
Teşkilatımız içerisinde giderek gelişen Gümrük Uzmanlığı mesleğinin, siz Gümrük Uzmanlarının kariyer basamaklarını yavaş yavaş, hazmederek çıktıkları sürece daha da gelişeceğine inanıyorum. Sağlam bir şekilde, emin adımlarla ilerlemek için yoğun bir bilgi birikimine ve çalışmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Gümrük Uzmanlarının bu şekilde ilerlediklerini ve artık teşkilatta idareci olarak yükseldiklerini görmemizin oldukça olumlu bir gelişme olduğunu düşünüyorum.

Sizden bu olumlu sözleri duymaktan bir Gümrük Uzmanı olarak büyük mutluluk duyduğumu belirtmek isterim. Değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür ederim.

Başarılar dilerim. Hayırlı tezkereler.

İlgi ve alakalarından ötürü Gümrük Müdürü Sn. Mehmet GÜLTEKİ ve Bilgisayar Programcısı Sn. Ercan BÜYÜK'e içtenlikle teşekkür ederim.

BASIN KÖŞESİ

Hazırlayan
Ömür İNELLİ

Gümrük Uzman Yardımcısı
omurocalan@gumruk.gov.tr

Değerli Okurlarımız, Dergimizin bundan sonraki sayılarında bir basın köşesine yer verilecektir. Bu köşede, basında yer almış bazı haberleri görebileceksiniz. Haberlerimiz, ağırlıklı olarak, mevzuat değişiklikleri ve gümrük hizmetlerinin kalitesini doğrudan veya dolaylı etkileyecek gelişmeleri yansıtacak türden olacaktır. Ancak, gümrük camiasında meydana gelen ve tüm paydaşları ilgilendiren ve duyurulmasında fayda gördüğümüz başka haberleri de bu köşemizde bulmanız söz konusu olabilecektir. Gazetelerden alınan haberlerin üzerinde bir değişiklik yapılmayacak ve yorumda bulunulmayacaktır. Bu nedenle basında yer alan haberlerin bazen teknik yanlışlar içerebileceği hususunun göz önünde bulundurulması gerekir. Hatalara müdahale edilmemesinin bir sebebi hukuksal yükümlülüklerimizdir. Bir diğer sebep ise haberlerin basında yer alış biçimlerine ilişkin de okurlarımızın bir fikir edinebilmelerinin sağlanmasıdır.

Bu köşemizin, ayrıca, siz değerli okuyucularımızın katkılarına da açık olduğunu belirtmek isteriz. Ulusal basında yer almamış olmakla birlikte, gümrük camiasına duyurulmasında yarar gördüğünüz haberleri veya gümrük hizmetlerinin iyileştirilmesine dönük gelişmeleri gud@gud.org.tr adresine iletebilirsiniz. Gönderilen haber, kaynağının belli olmaması halinde değerlendirmeye alınmayacaktır. Diğer haberler, dergimizin konseptine uygun olması halinde yayımlanabilecektir.

Bu sayımızda, Gümrük Kanununda yapılan değişikliklere ilişkin bir haberin yanı sıra, akaryakıt, atıklar ve antrepolara ilişkin birer haber, gümrük hizmetlerindeki iyileşmeye işaret eden iki haber, dış ilişkiler ile ilgili bir haber ve gümrük hizmetinin yerine getirilmesinde karşılaşılan zorlukları gösteren bir habere yer verilmektedir.

Görevini yerine getirirken darp edilen Gümrük Mu-

hafaza Memuruna geçmiş olsun dilekelerimizi iletiriz.

Basında Gümrük ve Dış Ticaret Haberleri

GÜMRÜK KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Sabah / 18.06.2009

Gümrük mevzuatının AB ile uyumlu hale getirilmesi ve uygulamalardan kaynaklanan sorunların giderilmesini öngören tasarı, TBMM Genel Kurulunda kabul edilerek yasalaştı.

Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna göre, gümrüklerde ortaya çıkabilecek özel ve zorunlu durumları inceleyip sonuçlandırmaya Gümrük Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkili olacak.

Doğal afetler, tehlikeli ve salgın hastalıklar, büyük yangınlar, önemli nitelikteki kimyasal ve teknolojik olaylar ile büyük nüfus hareketleri gibi kriz hallerinde kriz bölgelerinde kullanılmak üzere yurt dışından gelecek araç, gereç, makine, teçhizat ve benzeri malzemelere ilişkin işlemlerle ilgili olarak da Gümrük Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkili kılınıyor.

Gümrük kontrollerinde, risk yönetimi çerçevesinde risk analizi teknikleri kullanılarak, seçiciliğin sağlanmasını amaçlayan kanuna göre, "Ulusal Risk Yönetimi" politikasının oluşturulması, Gümrük Müsteşarlığının yetkisine verilecek. Ayrıca risk yönetiminin gerçekleştirilmesi amacıyla ulusal ve uluslararası düzeyde bilgi paylaşımına da izin veriliyor.

Türkiye Gümrük Bölgesinin kara suları veya hava sahasından gümrük bölgesi içinde durmaksızın geçen taşıt araçları ile taşınan eşya hariç, Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen eşya için, özet beyan verilmesi zorunluluğu getirilecek.

Özet beyanın ibraz edilme süresi, bu süreye getirilebilecek istisnalar ve bu süreye ilişkin değişiklikler ile özet beyandan vazgeçilebilmesine dair şartların düzenlenmesi yönetmeliğe bırakılacak.

Fikri Hakların Korunması

Fikri ve sınai hakların korunmasında da AB mevzuatına uyum sağlanması amaçlanıyor. Buna göre, fikri ve sınai hakları ihlal eder mahiyetteki eşyanın gümrük işlemlerinin durdurulması kararının devamı için, ihtiyati tedbir kararı alınması şartı getirilecek.

Fikri ve sınai hakların ithal edildiği gerekçesiyle gümrük idaresine yapılan başvurunun kabulü, söz konusu eşyanın gümrük idaresince gereğince muayene edilmeden bırakıldığı veya eşyanın alıkonulması için herhangi bir önlem alınmadığı gerekçesiyle hak sahibine tazminat hakkı doğurmayacak. Fikri ve sınai hakları ihlal eden eşyayla mücadele kapsamında, gümrük idaresince başvuru üzerine veya resen hareket edilmesi nedeniyle ilgili kişilerin zarara uğramasından gümrük idaresi ve yetkilileri sorumlu tutulmayacak.

Elektronik ortamda verilen beyannamelere belge eklenmesi zorunluluğu tamamen kaldırılacak.

Serbest Bölgeler

Tarım ürünlerinin, muhafaza koşulları, saklanabilme süreleri ile dış ticarete konu edilmeleri için serbest bölgelerde kalabilecekleri süreler sınırlandırılabilir.

Kanun, serbest bölgelerde yürütülebilecek faaliyetlerle ilgili yeni düzenlemeler de getiriyor. Buna göre, serbest bölgelerde, eşyanın niteliği veya gümrük gözetiminin gereklilikleri dikkate alınarak faaliyetlere kısıtlama veya yasaklama getirilebilecek. Bu konuda Gümrük Müsteşarlığı yetkili olacak.

Gümrük idarelerinin, Kanunla konulmuş olan hükümlere uyulmasına yönelik gerekli güvenceyi vermeyen kişilerin serbest bölgede faaliyette bulunması yasaklanacak. Gümrük idareleri, düzenlemede yer alan hükümlere uyacağı hususunda ciddi şüphe uyandıran kişilerin serbest bölgeye girişine izin veremeyecek.

Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkacak eşya için gümrük beyannamesi ya da gümrük beyannamesi verilmesinin gerekmediği durumda özet beyan verilebilecek.

Kanun, Genelkurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, kuvvet komutanlıkları, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı (MİT), Gümrük Müsteşarlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünün asli görevleri ile ilgili olarak ithal edilecek bazı eşya için muafiyet uygulanmasını öngörüyor.

Gümrük muafiyeti için belirlenen alt limit 100 Avro'dan 150 Avro'ya çıkarılacak. Sadece kara nakil

vasıtalara tanınan muafiyet, AB muafiyet hükümlerine paralel olarak tüm nakil vasıtalara uygulanacak.

Ev Eşyasına Muafiyet

Yerleşim yeri Türkiye dışında olan gerçek kişilerin Türkiye'de satın aldıkları veya kiraladıkları konutlarda kullanılmak üzere getirdikleri ev eşyası gümrük vergilerinden muaf olacak. Ayrıca, yolcuların kendi kullanımlarına mahsus ticari mahiyette olmayan kişisel eşyasına da muafiyet hakkı getirilecek.

Bakanlar Kurulunca belirlenecek kişi, kurum ve kuruluşlar tarafından ticari amaç güdülmemek ve amacı doğrultusunda kullanılmak üzere ithal edilen eşyadan; eğitim, bilim ve kültür amaçlı eşya ile bilimsel alet ve cihazlar, tıbbi teşhis, tedavi ve araştırma amaçlı alet ve cihazlar, ulusal araştırma geliştirme faaliyetleri kapsamında getirilen eşya, doğal afet, tehlikeli ve salgın hastalıklar, büyük yangınlar, önemli nitelikteki kimyasal ve teknolojik olaylar ile büyük nüfus hareketleri gibi kriz hallerinde zarar görenlere gönderilen eşya, muafiyet kapsamında olacak.

LOJİSTİKÇİLERDE TEMMUZ ALARMI

Dünya Gazetesi / 22.06.2009

İSTANBUL - Hükümet "1 Temmuz Kabotaj Bayramı"nda yeni bir uygulamaya imza atacak. Gümrük Yönetmeliği'nin 83. maddesinin 4. fıkrası 1 Temmuz'da kaldırılacak ve özel sektörün elindeki A tipi genel antrepoların görevi yeniden TASİŞ, TCDD gibi devlet kuruluşlarına devredilecek. Bu değişiklikte antrepolara 'geçici depolama statüsünde' eşya konulması uygulamasına da son verilecek ve artık özel antrepolara 'geçici depolama hizmeti veremeyeceksiniz' denecek. Kaçakçılığı daha sıkı denetlemek adına yapıldığı söylenen uygulama, TIR'ların mal boşaltmada sıkıntı çekeceğini belirten antrepocuların büyük tepkisine neden oldu.

Bir TIR taşıdığı malı 3-5 saatte boşaltırken, bu uygulama ile birlikte mal boşaltma süresinin 2-3 güne çıkacağını söyleyen antrepocular, bunun ihracat ve ithalatı da baltalayacağını belirttiler. Yeni uygulamaya göre, bir TIR'da 10 kişinin malı varsa ve 9'unun antrepo beyannamesi olup, birinin olmaması halinde o malların tamamı antrepolara indirilemeyecek. Bu da zaman kaybını artıracak. Türkiye'de 450 A tipi antrepo bulunuyor. 15-20 ki-

şinin çalıştığı A tipi bir antreponun açılış maliyeti 300 bin dolar. Yani bu uygulama 135 milyon dolarlık yatırıma ve 9 bin çalışana patlayacak.

AKARYAKIT ÜRÜNLERİNDE 'TSE' ARANACAK Cumhuriyet / 7 Ağustos 2009

....

1 Kasım 2009 tarihi itibarıyla yürürlüğe girecek olan "Denizcilik Yakıtlarına İlişkin Teknik Düzenleme Tebliği'ne" göre, piyasaya arz edilen veya dolaşımda bulunan denizcilik yakıtının, Türk Standardları Enstitüsü'nün (TSE) TS ISO 8217 Petrol Ürünleri - Yakıtlar (Sınıf F) - Denizcilik Yakıtları - Özellikler Standardına uygun olması zorunlu olacak. Ancak, İkinci Grup deniz motorin olarak piyasaya arz edilecek akaryakıtların en çok kükürt oranı yüzde 1.5'i aşamayacak. Piyasaya arz edilebilecek denizcilik yakıtlarının resmi isimleri ile ihrakiye addedilecek akaryakıtlar Türk Gümrük Tarife Cetvelindeki, Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon numaraları esas alınarak, Kurul kararı ile belirlenecek.

Benzin Türlerine İlişkin Teknik Düzenleme ise piyasaya akaryakıt olarak arz edilen veya dolaşımda bulunan benzin türlerinin, TSE'nin "TS EN 228 Otomotiv Yakıtları - Kurşunsuz Benzin - Özellikler ve Deneysel Yöntemleri" standardına uygun ve azami kükürt miktarının 10 mg/kg olması zorunlu olacak. Piyasaya akaryakıt olarak arz edilebilecek benzin türlerinin resmi isimleri, Türk Gümrük Tarife Cetvelindeki Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon numaraları esas alınarak Kurul kararı ile belirlenecek. 1 Ocak 2015 tarihine kadar, Araştırma Oktan Sayısı 95 ile 97, 99 arasında olan benzinin içerisine dağıtıcılarca; en az 8 en fazla 20 mg/kg potasyum veya en az 10 mg/kg, en fazla 50 mg/kg arasında mangan katılabilecek. Bu tür benzinler "Katkılı Kurşunsuz Benzin 95 Oktan" ismiyle piyasaya arz edilecek.

Motorin Türlerine İlişkin Teknik Düzenleme Tebliği'ne göre piyasaya akaryakıt olarak arz edilen veya dolaşımda bulunan motorin türlerinin, TSE'nin "TS 3082 EN 590 Otomotiv Yakıtları-Dizel (Motorin)-Gerekler ve Deneysel Yöntemleri" standardına uygun olması zorunlu olacak. Beher kilogramında bulunabilecek en çok kükürt değeri; motorin için 10, kırsal motorin için bin miligramı aşamayacak. Piyasaya akaryakıt olarak arz edilebilecek motorin türlerinin resmi isimleri, Türk Gümrük Tarife Cetvelindeki Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon nu-

maraları esas alınarak Kurul kararı ile belirlenecek.

Gazzyağına İlişkin Teknik Düzenleme Tebliği, piyasaya akaryakıt olarak arz edilen veya dolaşımında bulunan gazzyağı'nın, TSE'nin "TS 3355 Gazzyağı - Isıtma ve Aydınlatma Amacıyla Kullanılan" standardına uygun olması zorunlu olacak. Piyasaya akaryakıt olarak arz edilebilecek gazzyağının resmi ismi, Türk Gümrük Tarife Cetvelindeki Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon numaraları esas alınarak Kurul kararı ile belirlenecek.

Fuel Oil Türlerine İlişkin Teknik Düzenleme Tebliği, piyasaya akaryakıt olarak arz edilen veya dolaşımında bulunan Fuel Oil türlerinin, TSE'nin "TS 2177 Fuel oil" standardına uygun olması zorunlu olacak. Piyasaya akaryakıt olarak arz edilebilecek fuel oil türlerinin resmi isimleri, Türk Gümrük Tarife Cetvelindeki Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon numaraları esas alınarak Kurul kararı ile belirlenecek.

ATIK İTHALATININ YAPILACAĞI KAPILAR BELİRLENDİ

Cumhuriyet / 25 Temmuz 2009

Kontrol altında tutulan atık ve metal hurdaların Türkiye'ye giriş işlemlerinin ve Çevre ve Orman Bakanlığı'nın ithalat kontrollerinin gerçekleştirileceği 19 sınır gümrük kapısı ve limanı belirlendi.

Gümrük Genel Tebliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, Resmi Gazete'de yayımlandı. Tebliğ'in Gümrük İşlemleri'nin 1'inci maddesinin 1'inci fıkrasında değişikliğe gidildi.

Tebliğe göre, Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Atıkların İthalatı'na Dair Dış Ticarette Standardizasyon Tebliği kapsamında yer alan atık ve metal hurdaların Türkiye'ye giriş işlemleri ve Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından gerçekleştirilecek olan ithalat kontrollerinin yapılacağı sınır gümrük kapıları ve limanları şöyle belirlendi:

Bursa Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü'nün Gemlik ve Çanakkale, Edirne Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü'nün Tekirdağ, Hamzabeyli, İpsala, Kapule, Gürbulak Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü'nün Gürbulak, Hopa Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü'nün Sarp, İstanbul Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü'nün Ambarlı, İzmit Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü'nün Derince ve Gebze, İzmir Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü'nün

Aliağa ve İzmir, Mersin Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü'nün Mersin, İskenderun Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü'nün İskenderun ve Cilvegözü, Samsun Gümrük Muhafaza Başmüdürlüğü'nün Samsun, Sinop Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü'nün Karadeniz Ereğli ve Zonguldak gümrük kapıları ve limanları.

GÜMRÜK KAPILARINDA İMAJ DEĞİŞİYOR

Star / 6 Ağustos 2009

Türkiye'de Kapikule'den sonra işlem yoğunluğu açısından ikinci büyük sınır kapısı olan Hatay'ın Reyhanlı ilçesindeki Cilvegözü'nün Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin (TOBB) modernizasyon çalışması sayesinde tam kapasiteyle hizmet verdiğini bildirildi.

TOBB Yönetim Kurulu Üyesi ve Antakya Ticaret Borsası (ATB) Başkanı Mehmet Ali Kuseyri, ortalama 250 bin araç ve bir milyon yolcuya hizmet veren Cilvegözü Gümrük Kapısı'nın, yaklaşık 25 milyon dolara 2007 yılında modernize edildiğini, gelişmiş teknoloji ile donandığını ve buradan yararlananlara konforlu hizmet sunumu gerçekleştirildiğini söyledi.

Kapının modernizasyonun ardından tam kapasiteyle çalışmaya başladığını ve içler acısı görüntüsünün mazide kaldığını ifade eden Kuseyri, şöyle devam etti:

"Önceleri sürekli uzun kuyruklar oluşurdu. Bu durumdan yolcuların yanı sıra ihracatçılarımız da büyük sıkıntı yaşıyordu. Düzenlemenin ardından artık kapımız Avrupa Birliği (AB) standartlarına kavuştu. Şu an yılda ortalama 1 milyon araç ve 3 milyon yolcu geçişi yapılabilecek duruma geldi.

Önceki kötü imaj silindi ve Cilvegözü Gümrük Kapısı'nda uzun kuyruklar tarihe karıştı. Yolcularımız ve şoförler buradan sıkıntı yaşamadan giriş-çıkış yapmaya başladı."

YAYLADAĞI GÜMRÜK KAPISI DA ADINDAN SÖZ ETTİRECEK

Yayladağı Sınır Kapısı'nın da TOBB tarafından modernize edileceğini vurgulayan Kuseyri, buranın da Cilvegözü gibi adından söz ettirecek konuma kavuşturulacağını kaydetti.

Yayladağı kapısından tır giriş çıkışlarının yapılmadığını ve tam kapasiteyle çalıştırılmadığını vurgulayan Kuseyri, "Şu an Yayladağı Gümrük Kapımız

ikinci planda. Ancak yapılacak modernizasyon çalışmasının ardından burası da işler hale gelecek. Ayrıca bu kapımız, Cilvegözü'nün yoğunluğunu da alacak. Böylece Orta Doğu'ya açılan iki kapımız sayesinde önemli bir konumda yer alan Hatay, nimetlerini en iyi şekilde kullanmış olacak" diye konuştu.

Sınır kapıları sayesinde Türkiye ve bölgenin ekonomik, sosyal ve turizm anlamında imajının daha da değişeceğini vurgulayan Kuseyri, Hatay'ın her konuda adından söz ettiren bir yer haline geleceğini sözlerine ekledi.

RUSYA İLE GÜMRÜK SORUNU DEVAM EDİYOR **Hürriyet / 2 temmuz 2009**

...Türkiye ve Rusya arasında gümrük sorunları konusunun da yapacağı görüşmelerde ele alacaklarını söyleyen Yıldız, "KEK toplantısını ağustos ayında yapmamızın uygun olacağını zannediyorum. Çünkü gümrüklerde ve ulaşım konularında istediğimiz mesafeyi ne yazık ki elde edebilmiş değiliz. Bununla alakalı olarak mutlaka Türkiye tarafı olarak bu meseleleri kat etmemiz ve karşılıklı işi kolaylaştırmamız lazım. Çünkü 35-36 milyar dolarlık dış ticaret hacminden bahsediyoruz" bilgisini verdi....

İPSALA GÜMRÜK KAPISI'NDA **EROİN OPERASYONLARI** **Hürriyet / 03 Ağustos 2009**

İpsala Sınır Kapısı'nda 14 günde düzenlenen 7 operasyonda toplam 29 kilo 144 gram eroin ele geçirildi.

Gümrük Muhafaza Kaçakçılık İstihbarat Narkotik ekipleri ve gümrük çıkış kontrol ekipleri, İpsala Sınır Kapısı'nda, 16-29 Temmuzda uluslararası çalışan otobüslerde arama yaptı.

Ekipler, 16 Temmuzda yurt dışına çıkış yapmak için işlem yaptıran bir Türk seyahat firmasına ait otobüsteki Estonya uyruklu V.D'den şüphelendi. Şüpheli üzerine, V.D'nin valizinde yapılan detaylı aramada, 2 paket halinde toplam 3 kilo 800 gram eroin ele geçirildi. Valizin özel olarak eroin kaçırılması için düzenlendiği, bu amaçla her iki geniş yüzeyin içine eroinlerin boydan boya halifleks gibi döşendiği ve bunun üzerine orijinaline benzer ikinci bir taban yaptırılıp vidalanarak astar çekildiği belirlendi.

Ekipler, aynı yolla 17 Temmuzda 5 kilogram, 20 Temmuzda 4 kilo 330 gram, 26 Temmuzda düzenlenen 3 operasyonda toplam 8 kilo 310 gram, 29

Temmuzda 7 kilo

704 gram eroini yurt dışına götürülmeye çalışılırken ele geçirdi.

"Astaraltı" adı verilen operasyonlarda, Estonya uyruklu V.D, Bulgaristan uyruklu B.G.K, Romanya uyruklu L.S, İ.N, İ.C.C. ve A.L, Yunanistan uyruklu N.A ile E.T.S, Ruanda uyruklu E.N. gözaltına alındı.

Gümrük yetkilileri, iki haftada 7 eroin operasyonu düzenlenmesinin dünya gümrüklerinde bir ilk olduğunu söyledi.

Son zamanlarda gümrüklerin modernizasyonu kapsamında alınan idari ve teknolojik önlemlerin kaçakçıların yakalanma oranını artırdığını bildiren yetkililer, kaçakçılıkla mücadelede kararlı şekilde sürdüreceklerini kaydetti.

CİLVEGÖZÜ'NDE GÜMRÜK MUHAFAZA **MEMURUNU KAÇAKÇILAR DARP ETTİ** **Zaman / 31 Temmuz 2009**

Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde Cilvegözü Sınır Kapısı'nda, 10 kişilik bir kaçakçı grubu, olay çıkartarak kendilerine direnen gümrük muhafaza memurunu darp etti.

Ağır hakaretlere uğrayarak tehdit alan ve darp edilen gümrük muhafaza memuru rapor alıp, kendisini dövenler hakkında suç duyurusunda bulundu.

Cilvegözü Sınır Kapısı'nda gece saatlerinde meydana gelen olayda, bir gümrük muhafaza memuru darp edildi. Edinilen bilgiye göre, Kaçakçılık ve İstihbarat Bölge Amirliği'nde görevli Nuh Keleş, Suriye'den Türkiye'ye giriş yapan 31 RY 490 plakalı bir ticari takside x-ray cihazında yoğunluk görülmesi üzerine yaptığı aramada, 280 paket Davidoff marka sigara ele geçirdi. Yaşanan duruma müdahale etmek isteyen gümrük muhafaza memuru Nuh Keleş, kaçakçılara göz yummayınca, olay yerine gelen bir grubun tartışma çıkartması sırasında kaçakçılar tarafından darp edildi. Gümrük muhafaza memurunun görevini yapmasını engellemeye çalışan şahıs, gözaltına alındı. Yaşanan olay sonrası hastaneye kaldırılan gümrük muhafaza memuru Nuh Keleş, rapor alarak kendisine saldıran M.S.İ hakkında suç duyurusunda bulundu. Yaşanan olayla ilgili Reyhanlı Cumhuriyet Başsavcılığı'nca da soruşturma başlatıldı.

Menşe kuralı demektir?

Tercihli ve tercih olmayan menşe ne demektir?

Menşe ispat belgeleri nelerdir, hangi durumda hangi belge kullanılır?

Menşe kurallarına ilişkin mevzuata nasıl ulaşabilirim?

Menşe kuralları ithalatta ve ihracatta nasıl uygulanmaktadır?

İthalatta kota ve dampinge karşı vergi gibi ticaret politikası önlemleri nasıl uygulanmaktadır?

Türkiye'nin tercihli ticaret politikası nasıl belirlenmektedir?

AB ile ticaret hangi düzenlemeler çerçevesinde yapılmaktadır?

Türkiye hangi ülkelerle serbest ticaret anlaşması imzalamıştır?

Serbest ticaret anlaşmaları çerçevesinde ithalat ve ihracat nasıl yapılmaktadır?

Pan Avrupa Menşe Kümülasyonu nedir, nasıl uygulanmaktadır?

Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi nedir?

Bunlar ve menşe kurallarına dayalı uygulamalar hakkında daha pek çok sorunun cevabını bu kitapta bulabileceksiniz.

Unsped Group

Havayolu Kargo

Karayolu
Taşımacılık Hizmetleri

Türkiye Dahilindeki
Tüm Adreslere
Ulaşım Dağıtım

11.500 m2 Gümrüksüz
6.600 m2 Gümrüklü
Depolar

22 İilde Gümrük
Müşavirliği

Deniz ve Hava Nakliyede
Komple ve Parsiyel
Forwarder Hizmeti

3.500'ü Aşkın
Yetişmiş Personel

UNSPED PAKET SERVİSİ KIBRIS ŞTİ.LTD.
Taşkınköy Mah.Dr.Fazıl Küçük Bulvarı
D469 Lefkoşe

UNSPED GROUP SRL.
Sediul SOCIAL: Arad, STR ABRUD,NR 3,
ROMANYA

UNSPED GROUP
Haskova şehri sok. Preslav 24 K4
BULGARİSTAN

UNSPED GROUP
OTTO HAHN-STR.5 HALLE A34123
KASSEL/ALMANYA

İSTANBUL MERKEZ
Ambarlar Cad. 6/B Blok 34015 Zeytinburnu / İstanbul
Tel : +90 212 413 22 22 Fax : +90 212 414 02 00
<http://www.unsped.eu>
<http://www.ups.com.tr>